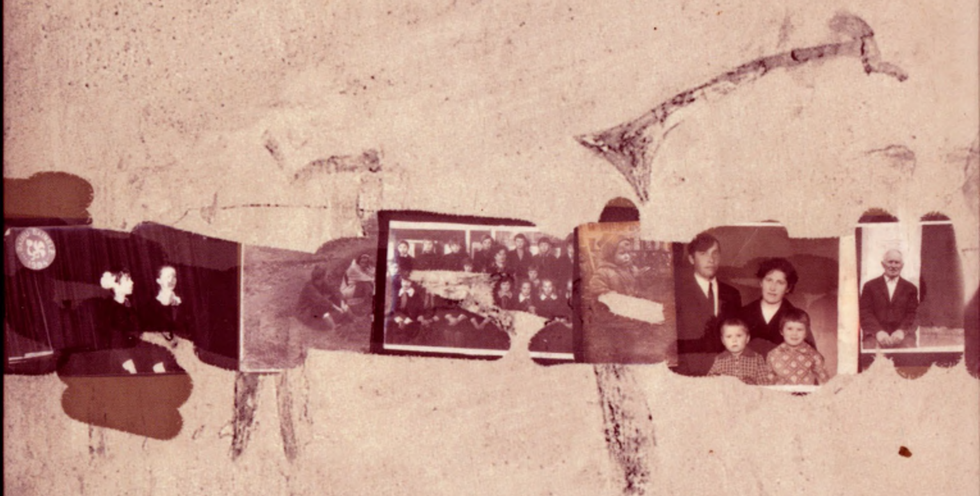
RENATA ŠERELYTĖ

LAUKINIAI MĖNESIAI

Alma littera

Pasaulis toks baisus ir bukas, kad net juokina; garsi prozininkė Renata Šerelytė su savo juokinga eseistika priverčia pamatyti depresijų apimto pasaulio juokingąją pusę. „Laukiniai mėnesiai“ – tai šmaikštus rašytojos kirtis kasdienybės niūrumui. Ir šiaudas mums, čia besimurdantiems.
Moteris, kuri nekompleksuoja, kad ji moteris, – retas literatūroje atvejis; pasaulis atsiveria netikėtu rakursu, su švelnia ironija ir simpatija, piešiama viskas – nuo Gagarino iki Donelaičio, nuo Arteko iki psichoanalizės, nuo tautinių televizijų marazmo iki teisinių absurdų. Išmoningai žaidžiama istorijos ir literatūros tradicijomis, smagiai juokiamasi, gal kartais pro ašaras, bet tai jau mūsų dienų humoras – kitaip neišeina.
Lengva pikantiškumo dozė, švelni erotika, kas be ko, miela ir lengva skaityti.

Gintaras Beresnevičius

RENATA ŠERELYTĖ

LAUKINIAI MĖNESIAI

Alma littera

UDK 888.2-4
Še72

ISBN 9955-24-121-7

PUNKTAI SAKYMŲ

I. APIE VYRIŠKUMĄ

Aristotelis moteris laikė žemesnėmis už vyrus būtybėmis dar ir todėl, kad jos negamina spermos. Kolūkio zootechnikas karves irgi laikė menkesniais padarais nei jaučiai. Visa laimė, kad karvėms tas nerūpėjo.

O aš niekad nemaniau, kad zootechnikams privalomas filosofijos kursas. Iš kur tada toks požiūrių panašumas?.. Žiauri realybė tarsi liudytų kitką: kaime karvės atsivestas moteriškos lyties veršelis paliekamas auginti. Vyriškosios – dažniausiai papjaunamas arba parduodamas (irgi papjauti). Jaučio nepamelši, o reproduktoriai šiais laikais, net nebeparadoksalu, yra žmonės. Vyrai, tiksliau sakant.

Baisybė, ir tiek.

Aš, kolūkių kartos vaikas, su nepasitikėjimu priėmiau Dzeuso ir Europos mitą. Jeigu Dzeusas būtų sėklintojas iš rajono, o Europa – karvė, tada visai kas kita. O kaip šiandien suvokti Minotaurą? Zoofilijos produktas, ir gana. Į kunstkamerą tokį... O varinis jautis, kuriuo Jasonas suarė akmenų lauką? Į *Zagotskotą* tokio nenuvarysi, bet priduoti metalo supirktuvėn galima. Gautum pinigo daugiau negu už gyvą.

Tad galima tvirtinti, kad slogūs sovietiniai laikai sumenkino ne tik žmogaus, bet ir jaučio vertę.

Nebegrobtų dabar jis žaidžiančios pievoje Europos, nebeplauktų per marias – nustekentas, suvargęs, dar pa-

skęstų. Europą dar gal ir ištrauktų pro šalį plaukiantys menkių žvejai, o jaučio niekas nė negelbėtų.

Ar maža raguočių žemėje. Kiti nė nežino tokie esą. Tad jei gersi alų, miels broli, ir pamatysi ant butelio etiketę su raguotu padaru, šilčiau į jį pažvelk. Vyriškumo dvasia, aukštesnioji būtybė. *Legendinis Tauro alus.*

II. APIE KENKSMINGUS ĮPROČIUS

Graudi saulės šviesa lapkričio vidurdienį. Tokia plona, kad praskridusi varna nubrauktų kaip voratinklį. Kaip šviesų audeklą, dengiantį ką tik nulipdytą, balandžių marmuru dar nenutaurintą Vado galvą. Bet ne galvos slepiasi po švelniu saulės šydu, o ištisi pasauliai, ir tik apie kai kurių egzistavimą mes turime neaiškių ir nepatikrintų žinių.

Patys artimiausi, esantys paviršiuje, lyg pigmentinės kūno dėmės ar nusilupantis epidermis, yra muilo operos. Lyg kokie paraleliniai bėgiai jos driekiasi šalia tikrojo gyvenimo geležinkelio, tik niekas dar nematė jais važiuojančio traukinio, niekas nepaliko tarp bėgių garuojančios krūvelės ir neišmetė iš tambūro butelio ar palydovo.

Pamačiusi prie *Maximos* išdidų Vycką nekirptais plevėsuojančiais gaurais, beveik galiu lažintis, kad jis yra paralelinis Luisas Albertas ar Chaimė Garsija. Kas, kad bomžas. Tiesiog scenaristų skonis kitoks. O meilės kiekvienam seriale paprastai būna tiek, kiek vonioj putų, bet aš nuo to nepasidarau geresnė, atvirkščiai, mane ima smaugti neapykanta, ir baisiausia, kad ne serialo herojams ir ne prodiuseriui, o niekuo dėtiems padarams. Šeimynykščiams, pavyzdžiui. Norisi pasmaugti katiną.

Bet ar verta smaugti Vycką?.. Dėl ko?.. Kad atimtum losjono buteliuką?..

Viena aišku – muilo operų žiūrėjimas yra toks pat žalingas įprotis, kaip ir rūkymas. Vyras gąsdina, kad nuo serialų degraduosiu kaip asmenybė, ir eina rūkyti. Aš jam nieko nesakau.

Rudenį virš ganyklų skrenda lengvi kaip eteris voratinkliai, retkarčiais pakimba ant viksvos virš sudžiūvusio karvės blyno ir vilnija kaip dar šilti iššukuoti plaukai. Ak, kad bent viename seriale pamatyčiau tokį vaizdą!.. Patikėčiau, kad paralelinis pasaulis susijęs su tikruoju.

Bet argi meilė su karvašūdžiu turi ką bendra?..

Todėl, seserys ir žmonos, įsijunkit *LG* beigi *Samsungus*. Ganyklon karvašūdžių žiūrėti tegu eina tos, kurios neturi televizorių.

III. APIE PAGARBĄ VALDŽIAI IR LIAUDIES MEDICINĄ

Vienas iš skausmingesnių mano vaikystės prisiminimų susijęs su užkietėjusiais viduriais. Niekada nemaniau, kad dėl tokio nieko pasaulis gali tapti pilkas, niūrus ir kerštingas kaip meksikiečių serialo primadona. Kadangi nuo mažumės tariausi viską žinanti ir išmananti geriau negu oficialūs asmenys, į ambulatoriją nė nebandžiau kreiptis – argi ta kunstkamera, kurioje karaliauja Frankenšteiną primenanti dantistė ir senbernis daktaras, prisiekęs tulpių augintojas, ką padės?..

Dabar, nubraukdama metų rūką, esu tikra, kad padėjo ne tik ricinos aliejaus piliulės, kurių prisirijau kaip višta žvirgždo. Ne tik, godotinas skaitytojau, ne tik!.. Liaudies medicina visad pasipildydavo naujais gydymo būdais.

Jau tuomet žinota, kad užkietėjus viduriams į būdelę pravartu pasiimti *Tiesą* ar *Komunistą,* pageidautina su nuotraukom. Neretam pilvą paleisdavo ir nuo Brežnevo balso, betgi į būdelę televizoriaus ar radijo taško taip paprastai nenusineši.

Todėl šiandien man bjauru žiūrėti ne tik į vaistinių vitrinas, kur visokiems išgeibėliams siūlomas gyvas velnias tablečių, sirupų ir žvakių, bet ir į piliečius, plūstančius valdžią. Esu tikra, jie taip daro dėl užkietėjusių vidurių. Betgi ne plūsti, o klausytis reikia!.. Televizoriaus, radijo, kaimynų... Dėkok Dievui, žmogau, kad turi valdžią, kuri rūpinasi ne tik tavo mokesčiais ir pajamom, bet ir sveikata.

Su grauduliu ir pagarba žiūrėk į brangius veidus *Spaudos klube* beigi *Visuomenės interese,* lyg matytum juos paskutinį kartą. Gali į WC ir šviežią laikraštį pasiimti. Bėda tik, kad laikraščiais šluostytis nesveika. Švininis užpakalis – tai ne švininis biustas.

IV. APIE LYČIŲ NELYGYBĘ

Feminizmo ekskursuose viena protinga esybė rašė, kad moters psichinės bei fizinės sandaros ypatybes ir asmenybės kitoniškumą lemia tam tikrų organų sankirta (kokių, nesakysiu, nes droviuosi – užaugau gėdingo patriarchato sąlygomis). Apie vyrus ji nieko panašaus nerašė, tad man teko įsivaizduoti jų kitoniškumą pačiai ir padaryti išvadą, kad psichodelinis vyras su niekuo nesusikerta ir jo kitoniškumas panašus ne į sankirtą, o į šaltai vienas nuo kito atitolusius geležinkelio bėgius. Tuo tarpu moteris kniedyte prikniedyta prie savo sankirtos taško.

O jūs dar stebitės, feminizmo nekentėjai, nykūs pašaipūnai, kad moterys šiokios ir anokios, kad neturi humoro

jausmo. Jus kas prikniedytų ir dar acto vietoj alaus paduotų.

Kita gudri esybė toje pačioje knygoje dūsavo – girdi, Dievas, sukūręs moterį, pasielgė neteisingai. Su giliu liūdesiu pažvelgiau į foliantą. Gal iš tiesų?..

Ar kada matėte vidury tuščio lauko vienišą kopūsto galvą, plakamą žvarbaus vėjo ir lietaus?.. Kokią giedrą šypseną ir net juoką ji kelia!.. O jeigu vietoj kopūsto įsivaizduotumėt moterį?.. Esmi tikra, šypsena tuoj pradingtų. Moteris – visai nekomiška būtybė. Ne tik todėl, kad tai rūsti uošvė per laukus ateina tamstos koneveikti, kam prisirijęs nesvietiškai po stalu nupuolei ir kaip koks smirdas pačią su vaikais glūpais numušt kėsinaisi. Moteris nejuokinga, ir viskas. Dievas Adomui būtų galėjęs sukurti ne Ievą, o kopūsto galvą. Nebūtų reikėję iš rojaus varyti.

Pasidedu šalin *Ekskursus* ir paimu *Stilių*. Sakau, gal radikalų feminizmą nustelbs amžinasis moteriškumas?.. Kur tau. Žiūriu į aukštuomenės moteris ir apima skaudi gėla. Viena – su geidžiamiausiu šuniu, kita – su seksualiausiu automobiliu, trečia – su smaugliu ant kaklo... O kur vyrai?.. Kur amžinasis džiaugsmas, kur tyrasis komizmas?..

Kodėl vienas liūdniausių ir labiausiai niekinamų moters tipažų yra namų šeimininkė?.. Ogi todėl, kad dažniausiai šalia jos būna ne vyras, o Chaimė Garsija iš meksikiečių serialo. Jis, kaip žinoma, paralelinis, bekūnis, su namų apyvoka nesusijęs, su juo dažniausiai baisu – nežinia, kas jam šaus į galvą. O štai jeigu *tikras* vyras neštų iš paskos dulkių siurblio žarną ar sanitarinį valiklį voniai, būtų jau ne baisu, o juokinga, nes esu tikra, kad valiklio užsipiltų ant kelnių ir išeikvotų visus keiksmažodžių išteklius, berėkdamas ant siurblio, niekaip nepraryjančio senos kojinės.

Tas pats ir valdžioje. Kai moteris šalia, vyro komizmas įgauna tragiškų bruožų. Prisiminkite baisiąją, fatališkąją sankirtą. Kuris vyras norėtų būti perkirstas ar nukirstas?.. Juk ne driežas, nukirsta dalis neataugs.

Perfrazuojant populiarią dainą *Tu – mano lėktuvas, aš – tavo šturvalas,* galima pridurti: *Tu – mano geležinkelis siaurukas, aš – tavo mašinistė prasirūkius...* O gal ne mašinistė, gal – semaforas?.. Ne. Semaforas – hermafroditas. Ne tik todėl, kad nesirimuoja. Semaforai stabdo traukinius, o geležinkeliai tuo metu lieka tušti ir liūdni kaip surūkytas *Primos* pakelis.

V. APIE IDEALĄ IR TĖVYNĖS MEILĘ

Neteisus yra tas, kuris sako, neva jautrūs poeto žodžiai apie Tėvynę paseno. *O kas gi tu esi, Tėvyne, jei ne mes?..* Sutikus Vycką prie kiosko, taip ir norisi griebti jį už atlapų ir surikti: „Ar bent suvoki, kas esi?!..“ Bet į abstrakčius klausimus protingai niekas neatsako. Jeigu paklausčiau, kiek kainuoja *Idealas,* Vycka bemat atsakytų: du litus šešiasdešimt. Nejaugi *Idealas* jam brangesnis už Tėvynę ir žmogų?.. Nežinau to, bet tikiu, kad nuo *Idealo* mirti kur kas tauriau, nei nuo *Agurkinio.*

O kaip būtų gražu, jei ir Seime kas didingai užriktų: *Geresnio paminklo didvyriams nebus, kaip vykdymas jų idealo!..* Manau, jį suprastų ne tik elitas, bet ir žemieji sluoksniai. Ne taip skurdu jiems būtų, sulindus į šilumos trasas, gerti losjoną: žinotų, kad turi bendraminčių ir aukščiausiose instancijose.

Šitas trapus ryšys dar žadina man tikėjimą tautų draugyste ir idealais.

LAIŠKAI KAIMYNUI

Vėlyvo rudens epistolos

I. APIE AGRARINĮ JAUSMĄ

Brangus kaimyne!

Žinau, kad Tamsta neseniai grįžai iš provincijos, ir nuoširdžiausiai tikiuosi, kad dabar Jūs kur kas labiau jaučiate savo vertę ir vietą gyvenime. Kaimo aplinka palanki sveikatai, bet kartais labai mielas ir liguistumas. Jeigu nepasigesit brangiosios burokėlių lysvės ir kruviną banga išsiliejusio saulėlydžio virš protėvių girios, vadinasi, Jūs iš esmės sveikas.

Bet visgi kaip mes negražiai nusiritome, kaip žemai puolėme, kad švenčiausius dalykus vadiname nesveikais!.. Argi agrarinis jausmas nenusipelnė jokiai kritikai neįkandamo garbinimo?.. Argi jis negali būt toks pat idealus ir nediskutuotinas kaip šviesus rytojus?..

Kadangi beveik kasdien per televizorių matau Žemės rūmų pirmininką su kreiva amžino juoko grimasa, mano agrarinis jausmas (toks pat būtinas kaip pilietybė) ima blėsti. Mat nesuprantu, ko žmogus, kuriam agrarinis paveldas yra svarbiau negu gyvybė, taip keistai šypsosi. Gal žino tai, ko niekados nesužinosime mes?.. Bėgu į miestą ir pasislepiu kosmopolitiniam triukšme (kavinėj), spoksau į padavėjas ir į Oliverį Kahną televizoriaus ekrane, nors tuo metu turėčiau rinkti kolorado vabalus ir ausylai klausytis, ar nekliegia volungė – prišauks, rupkė, lietų, sulis šieną, o karvės šiais laikais kaip princesės, nepaduosi triskart sulyto.

Tamsta žinai, kaip tas nervina, – juk dar visai neseniai vilkėjai valstietišką rūbą ir buvai plakanti žemės širdis. Dabar Tamsta labai pasikeitei ir pasidarei toks kaip aš – racionalus ir beširdis. Bet nors ir esu toks, savo surambėjusios širdies kamputy slepiu baikščią visuotinio atgimimo viltį. Vegetacinio atgimimo. Nieko nėr prasmingiau, kaip po žiaurios mirties pjūvio ataugti maistingu šakniastiebiu ir sodria liucerna. Tyliai viliuosi, kad būtent tokia prasmė slypi mįslingoje pirmininko šypsenoje. Jeigu ne, velniam jis šypsosi. Verkt reikėtų.

Naktimis žiūriu į gaze skendintį miestą ir, jeigu šalia turiu *Starkos,* šykščiai vyriškai apsiverkiu. Mat aš žinau – neįmanoma nesiilgėt prarastos nekaltybės. O juk miestas, kaip teisingai rašė klasikė, yra viešieji namai, baisūs ne tik romioms sodžiaus mergaitėms, bet ir patyrusiems vyrams, nes atima ne tik nekaltybę, bet ir pinigus. O tai vienodai brangūs dalykai, Tamsta turbūt neprieštarausi.

Beje, kaimyne, ką jūs pasakysit apie futbolo čempionato finalą?.. Veikiausiai sirgot už brazilus, Tamsta visuomet linkai į egzotiką. Aš pasiryžau remti vokiečius – mat jų žemės ūkis geriau sutvarkytas. O ir Oliverio Kahno veidas man patinka – toks saikingai barzdotas ir mąslus. Iškart matyti įgimtas agrarinis jausmas.

Žinot, kaimyne, pastaruoju metu atsirado tiek keistų žmonių, kad aš nebežinau, ką ir manyti. Kai televizorius ar pani Jadzė praneša, kad artimiausią šimtmetį kapines numatoma steigti Mėnulyje ir Marse, mane apima siaubas. Įsivaizduokit, kad virš galvos kaba ne gražus priešpilnis ar gūdi delčia, o trečdalis kokio turčiaus mauzoliejaus. Ką aš apie tą turčių žinau?.. Kad paspringo auksiniu triufeliu ar mirė, neištvėręs mylimo pudelio žūties?.. Ir dabar su tuo pudeliu, nesaikingai išbalzamuoti, skries apie žemę?..

Kai dangum keliauja sidabrinis paspringusių ponų kapinynas, tai ne tik košmaras, tai jau metafizinės patyčios. Ir šitaip – kiekvieną naktį, net tada, kai Mėnulio pro debesis nesimato. Kai nematai, tik žinai, dar baisiau.

O ką Mėnulyje būtų galima pasamdyt kapinių sargu?.. Kas nušluostys dulkes marmuriniams angelams nuo skruostų?.. Dievas, pamatęs visą armiją galvas pamaldžiai nunarinusių skulptūrų, turbūt baisiai išsigąstų ir savo serafimų ten nesiųstų. Karikatūra anapusybėje neegzistuoja nei kaip meno šaka, nei kaip gyvenimo būdas. Tai didelė paguoda, nes šiame gyvenime karikatūriški būna net šventi žmonės. Politikai, pavyzdžiui. Ogi ir Tamsta, prieteliau, ar neatmeni, kaip aršiai draskei mokyklos sienlaikraštį – ten buvo paskelbta, kad nesiplauni ausų ir iš panagių neišsikrapštai daržo žemių. Kažkodėl tai buvo laikoma gėda, prilygstančia vos ne paleistuvystei.

Visa laimė, jog Tamsta buvai protingas ne pagal amžių (kitaip su Tamsta nė nesusirašinėčiau) ir jau tuomet supratai, kad nei gėdos, nei paleistuvystės nepasirinksi, jeigu duota, tai duota, o jei neduota, tai imk abi iš karto. Idėjiškai pagrįstos, jos gali būt net šviesaus rytojaus kelrodis. Argi partsekretoriaus ir pionierių vadovės kibinimąsi pavadintum kokia gėda ar neduok Die paleistuvyste?.. Tai gaudžiančio amžiaus ženklas, partijos siekių triumfas ir žmogiško solidarumo pavyzdys.

Dabar gi, ant sugriauto socializmo koliziejaus puotaujant barbarams, nebe solidarumu galime guostis, netgi partijos siekiai – nebe tie... Viskas, kas mums liko brangiausia ir solidariausia – tai agrarinis jausmas. Jeigu smarkiai prisirišim prie žemės, niekas neprivers mūsų laidotis Mėnulyje. O ir Žemės rūmų pirmininko vypsnys neturi nei bauginti, nei erzinti – jis juk irgi nutuokia apie

Mėnulį, ir netgi daugiau negu mes. Ne Vokietija ten ir ne Brazilija, bulvių nepasodinsi. Kam tada ir kapinės, jei šalia neauga bulvės, – štai ką sako keistai pakrypusi pirmininko šypsena.

Tikiuosi, kad ir Tamstelė, prieteliau, šitai suvoki. Džiaugdamasis Tamstos nuovokumu, atsisveikinu. Iki kito laiško.

Jūsų Kaimynas

P. S. Žinot, garbus drauge, į galvą man kartais ateina paradoksalių minčių. Kad ir žemės ūkio klausimais. Labai stebiuosi, kodėl Dievas nedavė gyvuliams išdidumo. O juk galėjo. Dabar jų nuolankumas tiesiog pykdo. Tikiuosi, sutinkat su tuo, nes gerai išmanot ne tik žemės ūkį, bet ir gyvų organizmų fiziologiją bei papročius. Ir nors tarp arklio ir žmogaus daug kas bendra, arklys nesupranta perkeltinės prasmės. Kai ant arklio joji, jis tik žvengia, ir tiek. O kai užsisėdi žmogų, jis apibūdina tai gražiais ir vaizdingais posakiais. Tuo žmogus ir viršesnis už arklį.

II. APIE PAŠAUKIMĄ

Godotinas prieteliau!..

Ar kartais Jūsų neapima gąsdinančios vienatvės jausmas?.. Dažniausiai jis susijęs su gamtos reiškiniais – kas šiame pasaulyje gali labiau gąsdinti nei gamta. Anava vakar dangumi vertėsi sunkūs, švino ir sieros pritvinkę debesys – toksai šiurpios vienatvės fonas, kad jo nebūtų išsklaidęs ir aukštybėmis šuoliuojantis ugninis velnias.

Toks, tik kur kas mažesnis, naktį pravirveno grindimis ir įlindo į urvą. Būčiau užpylęs vandeniu, jei ne nuovoki

mintis: ugnis nėra vien grubios tkrovės pavidalas, tai ir metafizinis stebuklas. O dar taip maloniai dvelkia – vos ne *Krasnaja gvozdika*. Metafiziniai kvapai man daug labiau patinka nei natūralūs. Natūralus velnias būtų pasmirdęs siera ir senu ožiu.

Dabartės, parimęs ant stalo, mąstau, kad nedidelis belzebubas, liepsnojantis mėlyna ugnim, būtų kur kas įtaigesnis simbolis kuriančiam žmogui nei mūza ar Pegasas. Moterys ir arkliai šiandien taip supanašėjo, kad nebeaišku, ką matai dūluojant prie rašomojo stalo. Ir tas, ir anas su sparnais, ir žvingteli, ir trepteli, ir dažytus karčius papurto... Ir netgi nuomonės atskiros neturi.

Ak, prieteliau, kaip aš trokščiau, kad įkvėpimas ir pašaukimas neturėtų nei moteriško, nei arkliško pavidalo!.. Būtų kaip miške: atsistoji ir baubi visa gerkle. Baisiai įdomu, kas atsišauktų. Pani Jadzė – tikrai ne, spruktų su voveruškom į šalį. Manytų, kad pjauna ir prievartauja – abu šie veiksmai jai vienas kitą prasmingai papildo. Briedžiai irgi neis, jiems gali nepatikti mano balso tembras. Tetervinai puskurčiai, o barsukai – tingūs. Apskritai gali būt, kad niekas į siaubingą riksmą miške neatsilieps. Toks atvejis rimtai ir negailestingai paliudija kūrėjo vienatvę ir jo pastangų tragizmą.

Tad nenuostabu, kad posakis *daug pašauktų, mažai išrinktų* man iki šiol neduoda ramybės. Kas dar, be manęs, gali rėkti tuščiame ir abejingame miške?..

Turiu pripažint, kad vieną galingą ir desperacijos kupiną riksmą esu girdėjęs, ir ne miške, o rajono komjaunuolių visuotiniame jubiliejiniame suvažiavime. Partsekretorius užriko, kad garbingo komjaunimo atstovai per posėdį turi ne miegoti, o sekti dienotvarkės punktus.

Paskatintas šito galingo šauksmo, visą gyvenimą kantriai laukiu, kada gi mane kur nors išrinks.

Bet išrenka kažkodėl tuos, kurie per posėdį miegojo.

O Jūs, gerbiamas kaimyne, ar esat susidūręs su savo pašaukimu?.. Turbūt ne kartą, nes nuo mažumės Tamstą rinko ir rinko: vėliavininku, interklubo pirmininku, ateistų būrelio vadovu, komjaunimo sekretoriaus pavaduotoju, jaunųjų melžėjų būrelio garbės nariu, karių kapų apželdintoju... Tamsta nesivalyk sieros kamščių iš ausų. Kai labai garsiai šaukia, nėra malonu.

Tiesą pasakius, o kas gi ant mūsų šitaip nežmoniškai šaukia?.. Ir kuriam galui?..

Šis klausimas toks nejaukus ir gąsdinantis, koks tegali būti gamtos reiškinys. Negailestinga cunamio banga ar begėdiškas ugnikalnio išsiveržimas. Į šitą pasaulį ateinam šviesiomis viltimis ir naujo rytojaus idealais nešini, bet vargu ar tas rytojus įmanomas, kol egzistuoja pašaukimas. Sėdėtum sau laimingas, o dabar vis turi atsiliepti...

Žinau, brangus kaimyne, kad šis laiškas sukėlė Jums daug minčių. Mat esat protingas. Dvasingam žmogui šitokie svarstymai sukeltų tik nosies niežulį. Užtat aš ir linkęs bendrauti su protingais, o ne su dvasingais asmenimis. Didingos mintys neturi išsisklaidyti, pasikasius nosį.

Su pagarba Tamstos intelektui

Kaimynas

P. S. Nors Tamsta mokykloj iš fizikos ir turėjai penketą, metafizinės debesų prigimties neperpratai. Todėl jei juoksies ir sakysi, kad debesys negali būt pritvinkę sieros ir švino, aš tik išdidžiai tylėsiu. O kaip Tamsta žinai, visi argumentai sudūžta į tylą. Siena yra prastas pašnekovas protingam žmogui.

P. P. S. Na, o dvasingas gali kalbėti su bet kuo, nebūtinai tik su siena.

Brangus drauge!..

Dovanok, kad kreipiuosi į Tave taip senoviškai – paplėkusiom vėliavom atsiduoda.

Čia vis toji kolektyvinė pasąmonė kalta. Gal Tu kartais prisimeni, kas į mus šitaip prabildavo iš pilko televizoriaus ekrano?.. Visą rytą, karpydamas gyvatvorę, sukau galvą ir nusprendžiau, kad, ko gero, tai bus Jungas.

(Jeigu nežinai, kas yra Jungas, parašyk, paaiškinsiu. Tik jau pats, ginkdie, nesiimk šviečiamosios misijos. Tamsta visados viską tempdavai ant ideologinio kurpalio. Jei mokytoja užduodavo parašyti rašinėlį apie Donelaičio „Metų" struktūrą, pribubindavai tris puslapius šlamšto apie klasių kovą. Aš gi Tau šimtą kartų sakiau, kad žiema ir pavasaris nėra klasiniai priešai, o ruduo susijęs su bulviakasiu, ne su revoliuciniu perversmu.)

Ar Tu kada nors tuo patikėsi, senas kriene *TSRS istorijos* vadovėlio išplautomis smegenimis?..

Žinai, kaimyne, kai numetęs žirkles į krūmą ėjau gerti arbatos, man dingtelėjo keista mintis.

Nors dabartės, kaip sako televizorius, turime atsiverti naujiems šablonams ir visapusiškai į juos integruotis, man kaži kodėl gaila senųjų. Kuo jie tai integracijai neįtiko?.. A?..

Įsidėjau į arbatą tris šaukštelius cukraus, bet skonis vis tiek buvo bjaurus. Chinino ir kolorado lervų. (Lervų nesu ragavęs, jų vaizdas čia dėl to, kad bjaurumo estetika būtų įtaigesnė. Nesakyk, kad Tavęs šita estetika neliečia, Tu ir už kolorado lervą bjauresnis, padėkotumei už atvirumą.)

Paskui, vėl čeksėdamas žirklėmis, supratau, kad karti arbata – ne bjaurumo estetikos išraiška, o metafora. Kai

nukirpau pani Jadzės pudeliui kuokštą nuo uodegos (o kam myžo ant mano gyvatvorės!..), supratau, kad toks, matyt, yra pažinimo skonis. Turbūt ir pudelis suprato. Nulėkė kaukdamas.

Žinai, brangus bendrasuoli, rašinėlių kankiny, kokią išvadą, baigęs karpyt gyvatvorę, padariau?.. Ogi tą, kad net karčiausias pažinimas neturi reikšmės teisingam istorijos suvokimui. Gindama pudelį, atbėgo pagiringa pani Jadzė ir, pasikėlusi sijoną, nusišlapino ant taisyklingai suformuotos gyvatvorės. Mat pažinimas yra asmeniškos patirties rezultatas, o istorija – sutrauktas metafizinis vyksmas. Taip ir pani Jadzė pasakė. Riktelėjo, šluostydamasi sijono apačia: „Sūtrauka!..“

Ak, kaimyne, aš niekados nesuvoksiu teisingo istorijos vyksmo. Ir nors kasdienybė siūlo keletą efektyvių būdų kaip užmiršti senus stereotipus (vienas ypač patrauklus, serijinė amnezija, būdinga kinematografo aukoms), aš jais nesusigundysiu. (O Tu tai galėtum!.. Žinau!..) Formuoti gyvatvorę įmanoma ne tik su žirklėmis, bet ir su senais šablonais. Ir jei kas bandys, pasikėlęs sijoną, myžti – reikia trenkti su šablonu per užpakalį. Žinos, cinikai, kad taip elgtis nevalia. Senieji šablonai – tai ne naujieji. Ir išvaizda, ir konsistencija. Apie svorį nė nekalbu.

Taigi, mielas drauge. Jeigu kas prabils Tavo sielai iš pilko sąmonės ekrano, žinok – tai ne kolektyvinė pasąmonė. Tai – šablonas. Su džiaugsmu paimk jį ir eik karpyti gyvatvorės. Jei neturi sodo, tikiuosi, kaimynystėje atsiras koks mišrūnas pudelis.

Tavo išdidus Kaimynas

P. S. Jeigu nežinai, kas yra Jungas, – nesijaudink, aš irgi daug ko nežinau.

Tik, dėl Dievo meilės, nerašyk, kad Jungas – arklio pakinktai, kuriais buržujai balnojo valstiečius. Tai – vienaprasmė tezė, o Jungas, mielas mano, yra ontologinė universalija. Tataigi.

Virdamas arbatą, įsidėk daugiau cukraus.

IV. APIE ANAPUSYBĘ

Prieteliau,

Turbūt jauti, kad šitame šykščiame kreipinyje slypi sunkiai sutramdomas nerimas.

Nerimauti, matai, tikrai turiu dėl ko. Ponas Televizijos Direktorius per kultūrinę valandėlę vakar pranešė, kad kiekvienas sąmoningas pilietis privalo įsidėti dekoderį. Kad privalo, įsisąmoninau, o kur – taip ir nesupratau. Žinau, kad dekoderis – toks aparatėlis, fiksuojantis asmens nuotaikas televizoriaus atžvilgiu. (Dabar yra net tokių dekoderių, kurie neleidžia išjungti televizoriaus, kol nepažiūrėjai viso „Atleisk" arba „Meilės negana", – tai vis žiūrovo labui, kad neišaugtų kietaširdis.) Aš norėčiau, kad tas dekoderis kaip prietaisas būtų panašus į akinius, dar pakęsčiau ir dantų protezus (iš penkiolikos dantų man beliko dvylika, dėl to kalti *Chupa chups* ir kietas kačių maistas). Bet jeigu dekoderiai bijo šalčio ir tas prietaisas pritaikytas žemutinei kūno daliai?.. Tamsta Direktoriau, aš ir taip turiu bėdos su vidurių užkietėjimu. Bijau, kad neištversiu. Ar negalėčiau jo laikyti po antklode?..

Šiaip televiziją labai gerbiu. Ir pani Jadzė gerbia. Netgi laidoje „Atleisk" dalyvavo. Atsiprašė, kad apdergė mano gyvatvorę. Iš laidos vedėjo gavau puokštę geltonų

rožių. Apsiverkiau. Pani Jadzė – irgi. Manė, kad rožės bus įteiktos jai.

Juk ir Tu, brangus kaimyne, esi protingas asmuo ir suvoki, kad televizija žmogui trokšta tik gero. Neniokoja trapios sielos įkyriais pamokymais, etiketo bei kultūros valandėlėmis ir nesako, kad jei žiūrėsi televizorių, tave nubaus Dievas. Dievas televizijoj man (tikiuosi, ir Tau) patinka kaip aktorius, kurio pavardę nesunkiai perskaitai pabaigos titruose, greta prodiuserio ir režisieriaus pavardžių. Ir abu puikiai suprantame, kuris asmuo iš šitos trejybės yra svarbiausias. Tas supratimas teikia garbę mūsų aštriam protui ir minkštai kaip velvetas sąžinei. Todėl ir Tamsta, mielas kaimyne, aiškindamas savo vargšei, mirties patale sukniubusiai bobulei, kad jokio Dievo nėra, tai tik opiumas ir legendos, elgeisi neadekvačiai, bet teisingai. Manau, kad ir dabar nuo šių žodžių neatsiribotumei. Tik galbūt aptakiau suformuluotum. Tarkim – aš tikiu Kažką, esantį Aukščiau mūsų. Šitas apibūdinimas visiškai atitinka Televizijos Generalinį Direktorių.

Tu tik pažvelk, kaimyne, koks žaviai paslaptingas yra TV pasaulis. Net paprasčiausias kakas, papuolęs į prožektoriaus šviesą, nušvinta anapusybės šviesa. Todėl aš nesmerkiu žmonių, kurie, užuot pasakę apie laidą ką nors gražaus, sako „šūdas". Juk Tamsta matei – šūdas gali būti anapusinis. Metafiziškas. O svarbiausia – jis skirtas Tamstai. Visas. Iki paskutinio gabalėlio. Ačiū Dievui, daugelis tai supranta ir gražiai padėkoja Direktoriui per sveikinimų koncertus.

Kadaise, dar būdamas pienburnis ir nieko nenumaukdamas apie *L'Education sentimentale,* skaičiau Floberą. Šis, man beskaitant, oriai pasakė: „Nelieskite stabų rankomis,

nes nusilups paauksavimas". Tada į Flobero žodžius beveik nekreipiau dėmesio. Ir dabar ne kažin kiek kreipiu. Tik pagalvok, brangus prieteliau, – juk Floberas gyveno laikais, kai nebuvo televizorių. Pats supranti – kad ir kiek čiupinėsi ekrano paviršių drebančiais iš nesveiko geidulio pirštais, nuo laidos vedėjos veido nenusilups nė gramas grimo, ką bekalbėt apie epidermį ar poodinį riebalinį sluoksnį. Neaktualus dabar Floberas, nieko nepadarysi. Negi verksi dėl to. Tavo ašarų niekas nematys, todėl nieko jos ir nesugraudins. Štai jeigu sriūbautum vakarinio eterio metu, visa Lietuva Tau kaipmat atleistų, net jei būtum nusmaugęs sugyventinę ar išprievartavęs ožką.

Kaip keistai derinasi šie abu baisūs dalykai!..

Gal aš būsiu nekuklus, prieteliau, bet... ar Tamsta tikrai nesi ko nors panašaus padaręs?.. Jeigu parašytum apie tai (kuo smulkiau, tuo geriau), laišką aš sunaikinčiau. Garbės žodis. Nebūtum ištrauktas į viešumą ir nufotografuotas pirmiesiems puslapiams.

(Nors šito aš nesuprantu. Tai juk kiekvieno žmogaus svajonė!..)

Tik nebandyk imtis saviveiklos. Jei pats praneši šiuos faktus, aš juos užginčysiu. Pasakysiu, kad viską padariau aš. Mat irgi turiu svajonę. O svajoti niekas neuždraus.

Šaltai atsisveikinu –

Kaimynas iš Didžiosios Raidės

P. S. O kur Tu dėtumeisi dekoderį, jei Tau leistų pasirinkti?..

V. APIE NAMINIŲ GYVŪNĖLIŲ TEISES

Sveikas, baltasis sielos broli!..

Tik nepamanyk, kad man – *delirium tremens.* Galva visiškai blaivi, o sąžinė iš velveto pavirto į surūdijusią kepimo skardą. Taip man paprastai atsitinka lietingais lapkričio vakarais, po Didžiojo Spalio švenčių, kurias prisimena tik tokie surukę seniai kaip Tamsta. (Aš lioviausi prisiminti iškart po to, kai TSRS vadovėliai buvo paskelbti negaliojančiais.) Ir jeigu Tamsta niūrų depresišką lapkritį praleidi su ponu Iljičiumi ir su Zoja Kosmodemjanskaja, ką tik nuimta nuo virvės, gurkšnodamas stipriuosius gėrimus ir intelektualiai bendraudamas, mane kaip amonio salietra pamažu ėda vienatvė. Kodėl?.. Tamsta, ponas kaimyne, nesuprasi to, mat niekuomet nebuvai įžvalgus, o jautrumu prilygsti begemotui. (Sprendžiu iš to, kad pamėlynavusiai Zojai nepasiūlai nė gurkšnelio *Starkos,* o Iljičių įžūliai siunti grybaut.) Tokį šiurkštų Tavo elgesį pateisinčiau nebent įsisenėjusia psichologine trauma. Kai Tavo prosenelis dar buvo vaikas, toks garbanotas pyplys su snargliu panosėj, Iljičius, paėmęs jį ant rankų, fotografavosi. Paskui, kai niekas nebematė, šveitė tą vaiką kampan, net sudulkėjo.

Va iš tokių nusviestųjų ir išauga prarastosios kartos.

Visa laimė, kad Tamsta senbernis ir savo psichologinio „nublokšto vaiko“ komplekso niekam nebeperduosi. Nuoširdžiai tuo džiaugiuosi. Juk integruojamės ir globalėjame. Kas būtų, jei ir Europos Sąjungoje atsirastų tokių, kurie jaustųsi nudrėbti į kampą. Na, bet europiečiai išsilavinę labiau ir etiketo subtilybių kandę. Nenudrėbs, o mandagiai pastatys į kampą. Tai turbūt daug ką reiškia. Kad išaugs nauja – nebe „nublokštųjų“, o „pastatytųjų“ karta.

Ta proga galėtum ir vesti. Tavo vaikai bus kitokie nei Tu ir Tavo prosenelis.

Man regis, ši mintis sukėlė Tau siaubą. Kiek žinau, kaimyne, Tamsta labiau troškai turėti naminį gyvūnėlį nei žmoną. Vakar buvau gyvūnėlių parduotuvėje ir mačiau labai patrauklų egzempliorių. *Lampropeltis* vadinasi. Dryžuota nugarėle, protingų juodų akučių. Meiliai šnypščia ir grakščiai rangosi. Su bildančia ir daug vietos užimančia žmona net lyginti nėra ko. Skubėk įsigyti, nes mačiau dar porą paranoikų, akimis godžiai ryjančių *lampropeltį*. Tai ne žmonės, o vaikščiojantys mirties simboliai. Esu tikras, kad jie jau išvirė pusryčiams savo auksines žuveles, pašėrė batsiuvio vinutėmis šinšilus, išleido į negailestingą laisvę papūgėles ir smiltpeles. Skubėk į parduotuvę, skubėk, Kastyti, netruks jinai užsidaryti!.. Aš žinau, kad Tamsta psichine negalia nesiskundi (asmenybės susitrejinimas pagiriomis – ne liga), kad su Tamsta taikiai sugyvena net pakartos komjaunuolės ir prosenelį nuskriaudęs Leninas. O jei įsigysi *lampropeltį*, baltasis sielos broli, Tavo būtis taps harmoninga ir vientisa. Kodėl?.. Ogi todėl, kad būsi grįžęs į Edeno sodus ir priartėjęs prie dieviškosios paslapties. Zoja nulups ir paduos Tau obuolį, nes su žievėmis nebeįkandi. Žieves ji suvalgys pati. Matai, kaip gražu. Ir visada taip bus. Tik nebesifotografuok su Iljičiumi. Vaiduokliai labai ilgai išlaiko gyvų žmonių įpročius. Vėl išmes.

O jeigu *lampropeltis* vieną dieną staiga sušnypš ir pareikalaus žmogaus teisių (sako, Europos Sąjungoj toks elgesys įprastas), Tu nieko jam nesakyk, tik įleisk į terariumą aršeniku pašertą pelę. Žmogaus teisės – per didelė prabanga net ir žmogui. Kad neprišerčiau aršeniku žmonių, trukdo vienintelis dalykas – Baudžiamasis kodeksas.

Sutikite, tai kažkoks istorinis nesusipratimas. Gerai, kad bent *lampropelčio* atveju jis negalioja, o Dievo įsakymus, kaip pats žinai, baltasis broli, galima įvairiai interpretuoti. Juk, reikalaudamas žmogaus teisių, *lampropeltis,* gyvačiūkštis šitas, reikalauja ne ko kito, kaip teisės miegoti vienoje lovoje. Tuo visos teisės paprastai ir užsibaigia.

Jeigu jau šitaip, tai kuo, sakykite, naminis gyvūnėlis skiriasi nuo žmonos?..

Mane kartais apima slogus jausmas. Ir būtent dėl tų nelemtų žmogaus teisių. Jei šuva ar žiurkėnas gali jas išsireikalauti, ir dar nenaudodamas jokių biurokratinių svertų, tai gal mes... ne žmonės?.. Europa iš kosmonauto skrydžio panaši į moterį, o šiuolaikinės moterys, žinai, kokios. Gal mes esame šitos moteriškės *delirium tremens* vaizdiniai?.. Kaip Tu manai?..

Aš esu tikras, kad Tu svariai paneigsi šitą teiginį. Juk kartkartėmis, moteriškumo temą svarstant, būdavai pakankamai blaivus. Ar dar atsimeni savo garsiąją frazę: „Moteris turi būti moteriška, o ekonomika – ekonomiška"?..

Su viltimi – Kaimynas

P. S. Pala, o kaip dėl vyrų?.. Ar vyras irgi turi būti vyriškas?..

Man atrodo, kad tai nesusipratimas.

VI. APIE VISATOS SIAUBĄ

Kaimyne, trupinėli visatoje,

viliuosi, kad esi sveikas ir gyvas (nors tatai šiais laikais taip nereikšminga ir banalu).

Norėčiau Tavęs paklausti – ar, žiūrėdamas į daugiabučio langus nakties tamsoj, jautei pasibaisėjimą ir tuštumą?.. Tada suprasi, ką reiškia žvelgti į visatą. Užplūsta mintys apie nesumokėtus mokesčius, biudžetą, kuris neturi nei pradžios, nei pabaigos, apie propano butano, protuberancų ir kosminio ledo išteklius, kurių tiek daug, jog niekas net negrobsto. Sunku tai įsivaizduoti, bet tenka.

Kalbos apie tai, kad visata traukiasi, – girto buhalterio paistalai. Išsiblaivęs jis tau pasakys, kad visata plečiasi, ir pateiks sąskaitą, nuo kurios ims suktis galva. Visos galvos sukasi apie sąskaitas, kol nulekia.

Ir kuriam galui Kopernikui šovė į galvą, kad mūsų sistema – heliocentrinė?..

Man patiktų gyventi ir ant padėklo, kurį neša keturi rambūs drambliai. Gyvenčiau sau ramiai, 30 m^2 plote, dėl jaukumo įlįsdamas į spintą ar televizorių... tai ne – atsiranda kažkoks kvailys, bene Tamsta, kaimyne, ir sako: „Pažvelk į visatą".

Kam?..

Kad imtum galvoti apie biudžetą ir kitus baisius dalykus?..

Tamsta sakai, kad truputis ontologijos nepakenks jokiam sveikam žmogui. Žinai, kaimyne, jei būčiau apylinkės inspektorius, kuris ontologiją suvokia kaip mirtiną ligą, išsitraukčiau mauzerį ir Tamstą nušaučiau. Truputis, brangus drauge, yra pakankamas kiekis tapti ne tik nesveikam, bet ir gana greitai pasimirti.

Nėra ko stebėtis, kad normalūs, gyvybingi žmonės spokso ne į visatą, o į televizorių. Negi Tamșta iš jo nesužinai pakankamai apie kosmosą?.. Kad dinozaurai neišnyko, o tik persikėlė į Kentauro žvaigždyną ir sukūrė savo civilizaciją (su žmonėmis jiems mat nepakeliui), kad

esama žmonių, kurių protėviai – marsiečiai arba grybai, o kai kurie žmonės apskritai neturi protėvių ir yra dirbtiniai. Iš relių ir lempučių.

Apylinkės inspektorius man pritartų. Kosmosas begalinis ir nykus, prasmės jam suteikia nebent prodiuserių pakoreguoti B kategorijos scenarijai. Mūsų civilizacija grumiasi su kita ir būtinai laimi. Kad bent kas paklaustų, kodėl jinai taip daro, – ne, tokia kvailystė net inspektoriui į galvą nešautų. Juk reikia rasti priešą, kad nesusinaikintum pats. Ir nors pani Jadzė nėra kraupus, iki dantų apsiginklavęs driežiažmogis, išniręs iš hipererdvės, purvina špyga, atkišta inspektoriui, turi svarią ir nemalonią ontologinę reikšmę. Pani Jadzė – visuomenės ir inspektoriaus priešas. Ji nieko neišmano apie kosmoso sandarą ir nežino, kad dėl visko kalta yra nežemiška civilizacija, kurią žūtbūt reikia nugalėti.

Štai kodėl mes taip gyvename – todėl, kad nežinome. O kadangi nežinome, tai niekados ir nenugalėsime.

Ak, kaimyne, trupinėli visatoje, suku akis aš tolyn nuo žvaigždžių skliauto ir liūdnai nuleidžiu galvą.

Ir niekas nežino, ar kada nedeginsim televizorių ant laužo, kaip kitados Galilėjaus, už neteisingą erdvių sampratą ir išsidėstymą. Sudegs celiulioidinės galaktikos, mėlynomis kibirkštimis pavirs jų vardai!..

Bet jeigu visata begalinė ir net blaivus buhalteris nepajėgia apskaičiuoti jos ribų, gal mums nėra dėl ko stengtis?.. Pleškink nepleškinęs – nežemiškos civilizacijos vis tiek slepiasi nuo mūsų, ir, matyt, ne veltui. Liūdna, bet nieko čia nepadarysi. Per prievartą mielas nebūsi...

O jei numirsi, taip ir nepamatęs gyvo marsiečio, anokia čia bėda. Gal jis visą laiką tupėjo ant tavo knygų lentynos kaip didelė kandis ir bandė Tamstai kažką pasakyti.

Tamsta, aišku, negirdėjai. Tamstai buvo svarbiau, kad jis nesuėstų megztinių. Taigi. Kai tokie dideli kultūrų skirtumai, susikalbėti neįmanoma.

Prieš eidamas miegoti, visgi patikrink spintą. Ir jei rasi didelę kandį, žvelk į ją pagarbiai. Negali žinot, ar tai nėra nusivylęs kito pasaulio pasiuntinys.

Su ontologine nerimasčia –

Kaimynas

P. S. Taipgi atsargiau elkis su tarakonais ir šimtakojais. Negali būti tikras, kad tai nėra marsiečiai. Jei iki šiol jokia nežemiška civilizacija neatsiliepė į mūsų šauksmą, tai gal ne dėl to, kad ji per toli – gal mes paprasčiausiai per garsiai rėkiame?.. Ar kada nors tarakonas atsakė į Tamstos klausimą?.. Ne?.. Nenuostabu, nes apkurto.

VII. APIE LYČIŲ HARMONIJĄ

Brangus drauge,

Sakyk, ką darytum, jeigu vieną rytą atsibustumei moterimi?..

Netvirtink, kad geriau jau būtum orangutanas. Orangutanai, nors išmoksta tapyti, dėvėti fraką ir net dėlioti pasiansą, mūsų visuomenės dar nėra vertinami ir pripažįstami. Tai tolimos ateities klausimas – kai žmonės vėl sulips į medžius ir ims vaikščioti keturiomis. Tada išsilavinę orangutanai galės tarti žodį. Jeigu jų kuokomis nenudobs žmonės. O šie moka būti žiaurūs be aiškios priežasties. Ir civilizacija jiems visai nerūpi.

Tikiuosi Tamstos medyje nesusitikti, ir esu beveik tikras, kad Tamsta ant šakos nepamatysi ir manęs. Laikas –

beprasmiška dimensija, bet kartais paguodžia. Irgi – be priežasties.

Bet aš nukrypau nuo temos.

Taigi – kodėl Tamsta taip atžariai reaguoji į siūlymą tapti kitos lyties atstovu?.. Juk už poros metų ir pas mus, kaip visose išsivysčiusiose demokratinėse šalyse, įsigalios įstatymas, leidžiąs keisti lytį ir įtvirtinti tą tapatybę, kurios Tamsta visuomet geidei. Nors įstatymas dar neapibrėžia tapatybių rūšių, galima teigti, kad jų esama trijų: vyriškosios, moteriškosios ir niekatrosios. Ypač daug vilčių teikia trečioji. Tai bus nuostabus kūrinys. Jam nereiks nei lygių galimybių įstatymų, nei atskirų tualetų, ir apie seksualinį priekabiavimą jis neplyšaus, nes kaipgi gali kibti prie asmens, kuris, atleiskite, primena stumktraukį. (Iš abiejų pusių – dvi galvos.)

(Aš netgi pani Jadzei pasiūliau keisti lytį. Pani labiau tiktų būti vyru, tą seniai visi sako. Būtų patogiau šlapintis viešose vietose. Bet toji neišprususi moteriškė tik nusikeikė ir paleido į mane tuščią avietinio losjono buteliuką. Vos nepataikė į kaktą.

Esu beveik tikras, kad pani Jadzė pirmoji pakels kuoką prieš mokytą orangutaną.)

Bet gal taip, kaimyne, ir geriau?..

Tie padarai, guotais sutūpę medžiuose, jau nebesivadins žmonėmis, tačiau gal bus išlaikę esminius nuožmaus vyriškumo ir moteriškumo ženklus?..

Juk pas mus tokių, apie kuriuos su pasididžiavimu sakoma „tikras vyras“ ar „tikra moteris“ beveik ir nebeliko. Kur bepasisuksi, išvysi niekatrąją giminę. Ji tolerantiška, išauklėta, moka žaisti biliardą, be priežasties neapšauks Tamstos asilu. (Priežasties niekas ir neieškos, tai toks daiktas, kurį atradęs nelabai apsidžiaugsi.) Mėgsta rau-

donąjį vyną, austres, Paryžiaus atmosferą ir astralines projekcijas.

Ir, tiesą pasakius, kas iš to?..

Nieko.

Ak, kaimyne, žiūriu aš į pasaulio garsenybes ir galvoju: dievuliau, koks didelis pavojus gresia gamtai iš niekatrosios giminės pusės!.. Anava televizorius parodė – bučiuojasi dvi žymios popso atlikėjos. Joms neatsitinka nieko, o štai, kai jos bučiuoja šuniukus ar katyčius, tie nekalti gyvulėliai gaišta, o ponios žvaigždės stebisi, tarsi nežinotų, nuo ko.

Ar tu stebėtumeisi, kaimyne?.. Aš – ne.

Kodėl jums, ponios, nepabučiavus telefono stulpo?.. Tai, šiaip ar taip, būtų filosofiška. Ir stulpai visiškai tuo nesistebėtų.

Tikrosios lytys santykius dažniausiai aiškinasi ne bučiniais. (Todėl ir nyksta.) Jų gretas retina kirviai, buteliai, kaproninių pėdkelnių kilpos, skustuvai ir veržliarakčiai, avietinis losjonas ir masyvios enciklopedijos. Visados, tokiam žmogui iškeliavus Anapilin, policijos suvestinėse šykščiai brūkštelima: mirė vyras. Arba – moteris. Be jokių papildinių. O kai pakrato kojas koks niekatrasis, tuoj praplyštama: užgeso žvaigždė... sprogo Saturno žiedas... išgaravo Didysis Kosminis Ūkas... Kam tie epitetai?.. Juk nekart protingų asmenų buvo pasakyta, kad kosmose gyvybės nėra. Jeigu ir egzistuoja kokia nežemiška civilizacija, būtų geriau, jei su ja nesusidurtume. Mums ir savos per akis.

Baigiu rašyti ir einu valytis dantų.

Jau vėlu, ir man atrodo, kad iš veidrodžio kažkas į mane spokso.

Labai norėčiau, kad tai būtų Silvesteris. Paspausčiau jam ranką, palinkėčiau labos nakties. Man regis, jis dar

išlaikęs tikro vyro bruožų. O tai, kad laikosi dietos – laikinas paklydimas.

O kam Tu paspaustumei ranką, vienišas drauge?.. Gal – Merilinai?..

Kaimynas
su dantų pasta rankoje

P. S. Tamsta kartais būni labai nenuovokus, taigi primenu, kad, kalbėdamas apie Silvesterį, omeny turėjau ne katiną, o Stalonę.

Kas yra Merilina, galbūt pats susiprasi. Aiškinti tokius aiškius dalykus jau tiesiog nepadoru.

VIII. APIE KARMĄ

Kaimyne, žmogau,

turbūt pajutai, kad kreipinyje slypi nuostaba ir pagarba, nors ir neparašiau jo didžiąja raide. Bet juk ir pats žinai, – kur daug didžiųjų, ten nebelieka žmogaus. Kai tik parašai ŽMOGUS, tuoj prieš akis iškyla ant Žemės rutulio plačiai išsižergęs Komunistas, galva siekiantis stotį *Mir.* O prieš žmogų mažosiomis raidėmis aš neturiu nieko prieš. Tokiam būti visai pakenčiama. Jei tik kiti iš tamstos nedaro batuoto asilo, kupranugario ar triušio raudonom akim. Visuomenė, kaip matai, kaimyne, dar ganėtinai archajiška. Ji vis dar neapsieina be totemų.

Arba be kalbų apie karmą.

Paaiškinsiu jos esmę trumpai – jei Tamsta, kaimyne, gyvenai nederamai (ką tai reiškia, aš nežinau), kitame gyvenime įsikūnysi į gyvulį, kurio visi nekenčia, bet apsieiti be jo negali (turiu omeny vargšę kiaulę). O jeigu tavo gy-

venimas bus pakankamai teisingas, didelė tikimybė, kad po mirties pavirsi lama, triušiu, Angoros kate ar kokiu kitu pūkuotu ir švelniai globojamu padarėliu.

Tamstą ši teorija gąsdina?..

Mane – irgi.

Tuoj nebegalėsiu be siaubo praeiti pro mėsos skyrių parduotuvėje. Juk ne veltui lietuviški produktai vadinami giminių vardais, oi ne veltui. Tik pasižiūrėk – *Senelio kumpis, Draugų paštetas, Kaimyno skilandis...* Tu manai, kad lietuvių gamintojai nieko nenutuokia apie karmą?.. Abejočiau. Kai kalba eina apie prekes ir pelną, pasitelkiama ne tik karma, bet ir kanibalizmas.

Esu girdėjęs apie paršelį, kurį šeimininkas laikė tol, kol paršelis pasimirė natūralia mirtimi. Į dienų galą jis apaugo barzda ir menkai beprimatė. Todėl šeimininkas laikraščius jam turėjo skaityti balsu.

Koks puikus žmogus tas šeimininkas!.. Asmenybė.

Būtų tokių daugiau – ir aš po mirties neatsisakyčiau įsikūnyti į paršelį.

Dabar gi kiaulių gyvenimas toks, kad geriau gyvam tapti kiaule, nei po mirties. Neretas taip ir daro. O ką?.. Negi varysi atsakingą pareigūną skerdyklon ir dėsi mėlyną štampą ant kulšies?.. Pareigūnas juk dėl nieko nekaltas. Kaltos kiaulės. Todėl jas, bjaurybes, ir reikia skersti. Ir be jokios baimės – kiaulių žemėje niekados nepritrūks.

Beje, kaimyne, ar pastebėjote, kad karma mažai kuo skiriasi nuo evoliucijos teorijos?.. Nepastebėjote?.. Keista. Ką gi, tuomet plačiau jums neaiškinsiu, nes vis vien nieko nesuprasite, būdamas porakanopis.

Tik pasakysiu, kad karma vadinama žmogaus veiksmų etinių padarinių visuma, o evoliucija yra tiesiog veiksmų visuma. Veiksmas ir atoveiksmis yra natūralūs,

o etika – dirbtinis dalykas. Tai liudija faktas, kad žmonės, laikantys save išsivysčiusiais, kažkodėl dar turi ir Etikos Komisiją. Evoliucija tokio nenatūralaus padarinio tikrai nebūtų išradusi. Tai išimtinai priklauso karmos sričiai. Ir nieko gero iš to nelauk.

Kai mąstau apie visa tai, mane apima neviltis.

Sakyk, kaimyne, kuo gi nusikalto gyvūnai, kad į jų romią būtį, be miškavežių, traktorių, džipų ir safari, dar turi brautis ir žmogaus siela?.. Kad gyvūnas nėra apsaugotas nuo pamišimo – siaubinga, bet daugeliui žmonių visiškai prie širdies. Jie po mirties bemeilys būti paršeliu, nei tuo, kuo turėtų – švelniu Nieku, panašiu į arbatos garą.

Kol ryju, tol gyvenu. Tai, pasirodo, puikiai tinka pomirtiniam gyvenimui. O mąstymas čia niekuo dėtas. Dekartas, matyt, bus apsirikęs. Ką padarysi.

(Nors dėl viso pikto, kaimyne, paklausinėk varnų, besikrapštančių snapą, gal kuri paprieštaraus ir užkarks: „Cogito, cogito ergo sum!..“)

O ar žmogus šitaip atsakytų Tamstai?.. Ar pats sau taip atsakytum?.. Juk ne mąstymas nužymi Tamstos būtį laiko tėkmėj. Dar būdamas dulkė, mąstei. Mąstei, būdamas buožgalvio embrionas. Iguanodono jauniklis. Konanas barbaras. Ir dabar, sudribęs į krėslą prie televizoriaus, mąstai. Mąstymas nesikeičia – keičiasi tik karmos apvalkalai.

Ar Tamstai neatrodo, kad evoliucijos tarpsniuose neatrasta kažkokios svarbios grandies?..

Kuo tik nebuvo žmogus – ir *homo sapiens,* ir *erectus,* ir toks, apie kokius kalbama tik specifiniam draugų rately. Buvo embrionu, jaunikliu, žiedlapiu, spora, net dievu, ir tuo buvo. Ko dar trūksta?.. Nieko?.. Gal ir nieko. Bet man

atrodo, kaimyne, kad žmogumi jis galėjo pabūti ir ilgiau... Žmogumi be kabučių, didžiųjų raidžių ir kursyvo.

Bet, matyt, nelemta. Kaip buvom, taip ir liksim galvijai.

Atsisveikinu baubdamas

Kaimynas

P. S. Kaži, kokius laikraščius – *Lietuvos rytą,* o gal *Literatūrą ir meną* – tam barzdotam paršeliui skaitydavo?.. Ką jis mąstė, matydamas Krekenavos dešrų reklamas?.. (Viršuje – moteris, apačioj – dešra. Ir užrašas: „Kai norisi mėsos". Kodėl – ne žmogienos?..)

Ar jo mąstymas artimas man, ar, kaip rašė T. de Šardenas, tai – atskira visata?..

Ar toj visatoj liko vietos Tau, brangus kaimyne?..

PENKI VAKARAI SU MIZANTROPU

Labas vakaras, žiūrovai. Dvikojai ir keturkojai, žinduoliai ir abstinentai, Dievo ir baldžiaus kūriniai. Turėčiau sakyti, kad man malonu, jog lygiai dvyliktą nakties įsijungiate televizorių ir žiūrite laidą „Vakaras su mizantropu", bet nesakysiu. Man visai tas nerūpi.

Ar jums patinka mano kostiumas ir gražiai nupudruota nosis?.. Ar norėtumėte apkabinti laidos vedėją, priglaust prie širdies, su meile, karštai pabučiuoti?..

Sakot, verčiau įspirtumėt?.. Sveikinu. Jūs tikrai esate tas procentas žmonių, kuriems skirta ši intelektuali ir teisinga laida. Praleisti vakarą su mizantropu verta – jis nepaistys niekų, kaip jus gerbia ir vertina, užtat tiesiai išdroš, kad nuoširdžiai jūsų nekenčia, ir netgi pasakys, kodėl. O juk laidos vedėjai paprastai neatskleidžia savo meilės žiūrovui priežasčių. Būdamas sveiko proto, įtariu, kad toji meilė – iškrypėliška. O ką, sakykit, galvoti apie tipą, kuris tikina mylįs visus žiūrovus be išimties?.. A?.. Bėgti kuo toliau nuo tokio, ir viskas.

Gi aš, mizantropas, blaiviai jums sakau, kad nekenčiu visų lyčių ir būčiau laimingas, gimęs mąstančia nendre ar bent jau panda. (Pandos artimos mizantropams, nes visai nesidomi seksu ir todėl baigia išnykti.) Kaip gaila, kad gamta apdovanojo mane vyriškais atributais, kurie ne tik sukelia daug nepatogumų, bet jais kažkodėl turiu ir

didžiuotis. Mat protu ir erudicija mūsų visuomenėje neįprasta girtis. Tai netgi laikoma blogu skoniu. (Kas yra geras skonis, aukštuomenė dedasi žinanti, bet aš iš patikimų šaltinių žinau, kokią bjaurastį ji neretai pasigardžiuodama ryja. Varles, sraiges, kokerspanielius, o žalią žmogieną ypač mėgsta.)

Jeigu jau kuo galiu didžiuotis, tai savo negailestingais ir aštriais jausmais. Nors mizantropai sudaro mažesnį procentą nei, tarkim, seksualinės mažumos, jie neplyšauja apie savo teises ir laisves. Mizantropai nenori nei tarpusavy tuoktis, nei, apsaugok Dieve, turėti vaikų. Šias teises jie mielai atiduoda už laisvę mėgautis kritiško proto vaisiais. O kad visuomenė tam neprieštarauja, rodo, kad ji dar turi šiek tiek sveikos nuovokos.

Mizantropystė – žmonijos apsaugojimas nuo pernelyg didelės ir karštos meilės. Visi didieji žmonės buvo mizantropai. Simfoninės muzikos kūrėjai, stomatologai, „Uliso" autorius. Juk puikiai suprantate, jūs, tingūs išsižiojėliai, kad genialumas ir meilė – nesuderinami dalykai. Štai kodėl Barbara Kartland neįspaus savo pėdos amžinybėje. Meilė – ne amžina. Karaliauja tik neurastenija, migrena ir pyktis.

Aš patenkintas tuo ir liūdžiu nebent dėl to, kad pandos šitaip sparčiai nyksta. Tačiau gali būti, kad tai klaidinga informacija. Ir pandų, ir mizantropų pasaulyje yra pakankamai. Todėl nėra ko jaudintis, ir aš tariu jums: labas vakaras, nekenčiami žiūrovai!..

(Linkiu paspringti sumuštiniu, nepažiūrėjus nė penkių minučių.)

Gerbiamas bankininke!..

Malonu jus matyti mūsų studijoje. Atrodote pasimetęs ir susinervinęs. Nervinkitės, nervinkitės, aš neprieštarauju. O žiūrovai, ko gero, tuo tik džiaugsis. Mat klajoja tokia nuomonė, kad bankininkai neturi jausmų ir yra šalti kaip fiskalinis deficitas. Nesupratingi tie žiūrovai, visados linkiu jiems paspringti sumuštiniu. Sakote, taip negražu?.. Keista. Maniau, kad bankininkai panašūs į mus, mizantropus...

Tuomet pasakykit, kas jūsų gyvenime yra didžiausia vertybė?.. Pinigai, be abejo?.. Ne?!.. Tai kas gi, Dieve mano?.. Dvasinis grožis?.. Turėčiau su jumis sutikti, nors, tiesą pasakius, tokios kvailystės dar nesu girdėjęs. Juk tokia sąvoka kaip *dvasinis grožis* netgi neegzistuoja. Kaip jūs ją apibūdintumėt?.. Kaip žydinčių pelargonijų lovelį?.. Katę, atsivedusią penkis pūkuotus kačiukus?.. Sakot, kad dvasinis grožis – tai intelektinės vertybės?.. Tada įkainokim jas!

Jūs vėl mane gluminat – užgrūdinto plieno balsu sakot, kad tai neįkainojama.

Girdėti tokias kalbas iš finansininko – mažų mažiausiai keista. Dvasiniu grožiu paprastai didžiuojasi tie, kurie neturi pinigų. O tamsta atvažiavot čia naujutėliu *Peaugeot,* per tris metrus dvelkiat *Issey Miyake,* o kostiumėlis berods iš daugeliui nepasiekiamų *Armani* lentynų... Ar jums neatrodo, kad norėdamas neįkainojamų dalykų, pažeidžiate pasaulio pusiausvyrą?.. Nereikia jums trokšti dvasinio grožio!.. Užteks, jei kas iš aplinkos dvelktels jums į veidą intelektualaus gėrio gūsiu. Minėjot, kad namie turit papūgą, šnekančią prancūziškai. Manyčiau, kad šito jums visiškai pakanka.

Sakykit, ar jūsų batai ne iš krokodilo odos?.. Sakot, iš pitono?.. Dabar aišku, kodėl jau valandą negaliu atitraukti nuo jų akių, užuot žiūrėjęs jums į veidą. Kokį poveikį jie daro jūsų klientams?.. Turbūt šie pamiršta paimti palūkanas. Arba, parėję namo, išgeria vamzdžių valiklio.

Prodiuseris norėjo, kad klausinėčiau tamstos apie globalizaciją ir jos padarinius, bet man tai visiškai neįdomu. Geriau pasakykit, ką manot apie kanibalą – ne maorį, vokietį, – kuris paskerdė ir suvalgė savo kaimyną. Tai juk irgi savotiška globalizacija. Gal ir mes taip turėtume elgtis, jeigu jau europiečiai esame.

Dievulėliau, jūs taip tirštai išraudote, gal pataikiau į jautrią vietą. Nesijaudinkit, vokietis nebuvo koks vargeta patarnautojas ar išmestas iš darbo šaltkalvis. Firmos vadovas, kompiuterinės įrangos specialistas. Padorus žmogus – pasisamdė gerą advokatą ir sumokėjo teismo išlaidas. Kanibalai, kaip matote, subtilūs, išlavinti žmonės, neretai trokštantys dvasinio grožio... Ką sakėt?.. Kad turite bėgti ir kad laikas aukso vertės?.. Smagu, kad nors laiką įkainojot.

Paskutinis klausimas – pietauti eisite į *Café noir*?.. Ne?.. Sakot, užkąsit namie?.. Turite šaldytuve atsargų... suprantu, suprantu. Bon appetit, pone. Perduokit linkėjimus papūgai. Kiek, sakot, jai metų?.. Beveik šimtas?.. Aaa... gaila. Kaip sakė ponas Diuma – gerbiu senatvę, bet nemėgstu, kai ji būna virta arba kepta. Pasakyčiau tą patį – tik pridėčiau dar ir dvasinį grožį.

Šiandieninis mūsų svečias, negerbiami žiūrovai, yra labai protingas, todėl, kaip matot, mažakalbis. Esu beveik tikras, kad visa, ką jis per laidą pasakys, bus verta įrašyti į Raudonąją knygą. Mat pastaruoju metu protingi žodžiai iš politikų kalbų ėmė katastrofiškai nykti. Ką jūs apie tai manote, nekalbusis svety?.. Iš jūsų antakių padėties sprendžiu, kad nieko. Jums nepatiko pavadinimas *Raudonoji knyga*. Esate tikras, kad tai – komunistų nuodėmių metraštis. Suprantu tamstą. Nuodėmė – baisiau nei koja dervoj. Bet ko jums jaudintis?.. Komunistai – išnykusi rūšis. Rėk nerėkęs vidury Seimo rūmų – draugai, atsiliepkit, vardan viso, kas šventa – penkmečio ir planinės ekonomikos!.. Manote, kas nors atsilieps?.. Žinoma, kad ne. Žmonės greit pamiršta šventus dalykus.

Atsiprašau, prisidengsiu rankove nosį. Nuo tamstos sklinda specifinis sūrio kvapas. Kiek, sakot, dienų tamsta jau miręs?.. Jau mėnuo?.. Kad jį kur velnias, tą prodiuserį. Gyvų žmonių jam maža – palaikams ilsėtis neduoda... atsiprašau, kažką sakėt?.. Rūsčiai žiūrit juodomis akiduobėmis... aha, matyt, turėčiau suprasti, kad jūs pats ilsėtis nenorit. O kodėl? Prisiskaitėte Montvilos ir Janonio?.. Atėjo genijai visiems laikams... Ar jums neatrodo, kad genialumas – varginantis dalykas? Dievulėliau, tik nepurtykite taip energingai galvos – kaklas nulūš. Man tas pats, šnekėtis su jūsų kūnu ar su galva, bet ką jūsų partijos nariai pamanys?.. Įžvelgs perversmą ir paskambins prodiuseriui, o tas žvėris atleis mane iš darbo. Sutikite – tai būtų nemalonu. Juk televizijoj mizantropui kur kas jaukiau, nei, tarkim, buhalterijoj, kur apskaičiuojami kultūrinio savaitraščio autorių honorarai.

Dovanokit, tamstai neestetiškai nukabo žiauna. Tuoj priklijuosiu lipnia juosta... na va, tamsta dabar atrodot egzotiškai. Įdomu būtų sužinoti, ar nesigiminiuojate su Egipto mumijomis?.. Tamstos žmonai, kaip žinome, labai patinka Nefertitės galva. Sakė, kad tai – jos grožio idealas. O aš žinau, kad Nefertitės kojos buvo kreivos, bet negi ginčysies su moterim, juolab kad jai grožio idealas – tik galva.

Brangus sūriu atsiduodantis pone, sakykite, ką jūs manote apie meilę?.. Apie tautos tradicijas?.. Nesisukiokit taip smarkiai, man baigėsi lipnioji juosta. Ir nesižiokit – suprasiu tamstą iš akių. Visi žinome, kad tamsta – politinis lavonas, bet niekam tai netrukdo, o liaudis tamstą netgi karštai myli. Nekrofilija apskritai yra nuostabus jausmas. Kiek žmonių susigrūda prie karsto fotografuotis su numirėliu!.. Ką tai reiškia?.. Ogi tą, kad nekrofilija yra ne tik jausmas, bet ir savita tautinė tradicija, ir jūs visu savo gyvenimu ir politine viekla ją įrodote kaip matematinę teoremą. Prie 40 laipsnių susikerta priešingi kampai ir įsivyrauja geometrinė darna. Stebėtina, kad tauta, kurios didžioji dalis nėra kandusi geometrijos subtilybių, šitai puikiai supranta.

Ir vis dėlto... šnekame apie šį bei tą, jausmus ir skonį (prodiuseris taip liepė), bet įkyrus klausimas neduoda man ramybės. Būsiu nekorektiškas: jei tamsta – lavonas, kodėl einat į televiziją, užuot ramiai gulėjęs gvazdikėliais apsodintame kape?..

Tylite. Bet jūsų akys iškalbingos – sprendžiu, kad taip blaškytis jums įsakė tauri širdis ir nekalta prigimtis. Nepamirškime ir instinkto. Ne bet kokio, o genijaus instinkto. Juk visi žinome, kad genijai – nemirtingi. Užuot ramiai sau ilsėjęsi, kvaršina galvą gyviesiems, ir taip, regis, bus amžinai. Nenustebkite, tautos pražangos partijoje sutikę

Hitlerį, o Kultūros ministerijoje – jaunojo menininko stipendijos prašantį Leonardą da Vinčį. Tai natūralu. Natūralu ir tai, kad tos stipendijos jis negaus.

Jau norite eiti?.. Panižo šonkaulį?.. Ką gi, neužlaikysiu tamstos. Eikite. Kuo atvažiavote?Automobiliu ar motociklu?.. Jei motociklu, patarčiau nelėkti per raudoną šviesą, nes žiauna gali nukristi. Va, vos laikosi. Ko murmat?.. Manot, kelių policija paskolins lipniosios juostos?.. Ir nemanykit. Tik atiduos pagarbą.

Per visą pokalbį raiškiai teištarėte tris sakinius, ir jų neverta cituoti, jie jau įėjo į istoriją, ir kiekvienas šalies pilietis, prikeltas gūdų vidurnaktį iš miego, išpyškins juos nė nemirktelėjęs. Tai džiugina. Šalis sparčiai mokosi naujausios istorijos.

Palaukit, garbus žmogau, pametėt pirštikaulį. Įdėsiu jums į kišenę. Namie prisiklijuosit *Supermoment* klijais.

Žvelgdamas tamstai iš paskos, imu suvokti, kodėl nekrofilija pas mus taip gerbiama. Jeigu lavonai sugeba šitaip šykščiai, bet įtaigiai kalbėti, ar beverta klausytis gyvųjų?.. Iš tolstančios tamstos nugaros sprendžiu – sutinkate. Džiaugiuosi tuo. Ir manau, kad pokalbis buvo vykęs. Tik visiškai nesuprantu prodiuserio – jis vėl nepatenkintas, bamba, kad neatskleidžiau pašnekovo kaip žmogaus.

Jis, matot, dar laiko jį žmogumi. Tie prodiuseriai stebėtinai naivūs.

Ir kaip jie išsilaiko tokiame pragaištingame versle?..

P. S. Ar esate girdėję, kad prisikeltų koks kultūrinis lavonas?.. Ne?.. Aš irgi nesu. Jeigu jau miršta kultūra, miršta viskas.

O čia – tik politika.

Užtenka ateiti mesijui, ir lozorius stovi ant svyruojančių kojų.

Vakaras itin bjaurus, už lango šėlsta šlapdriba ir rikošetu siaučia gripo bacilos, taigi labai tinkamas metas bekalbant apčiaudėti savo pašnekovą. Būkite tikras, rytoj jam pakils karštis ir pradės pykinti. Džiugu, kad prie to menka dalele būsiu prisidėjęs ir aš. Gaila, kad negaliu apčiaudėti jūsų visų, brangūs žiūrovai. Techninės televizijos galimybės to dar neleidžia. Jei galėtumėt nors per pusę užsikrėsti tomis baisiomis ligomis, kurias skleidžia mėlynas ekranas (buboniniu maru, grybų ir marsiečių epidemijomis, nedaugiažodžiu Stalonės idealizmu ir filosofišku van Damo požiūriu į gyvenimą), dažniau žiūrėtumėt į dangų negu į televizorių. Ant galvos nukritęs paukščio kakas tik patvirtintų tamstoms, kad esama ir kitokių erdvių.

Turbūt sutiktumėt su manimi, ponia eksperte?.. Leiskite pagirti jūsų kostiumėlį ir plieno spalvos akis su plastikiniais įrėminimais. Sakot, komplimentų jums nereikia, jie žemina jūsų moterišką orumą?.. Oi, dovanokit. Ar bus gerai, jei pasakysiu, kad jūsų chaki spalvos kostiumėlis geriau atrodytų ganykloje nei studijoje, o su tokiais akiniais vaikšto serijiniai žudikai?.. Irgi ne?!.. Ponia, jūsų orumas – tikras vargas, baisiau nei niežai. Pabandykit patepti gyvsidabrio tepalu... sakot, orumas yra intelektinė vertybė?.. Tai aš jau esu girdėjęs. Tik neatsimenu, kur. Bet tai nesvarbu. Ir taip aišku, kad intelektualumas šiandien – paplitusi liga, ir skųstis jos sukeltais negalavimais netgi garbinga.

Siaubas, daugiau nieko. Pabandyk pasakyti kam nors, kad sergi vidurių šiltine. Atšlis pasibaisėję. O jei burbtelsi ką nors apie apskritimo kvadratūrą, tavęs ne tik nepalaikys iškvaišusiu, bet netgi ims gerbti. Taip jau yra. Ir nei

mirtis, nei likimas žmonių nesulygina. Intelektualus net po mirties prislegia bronzine pagarba, o paprastus piliečius tik begonijomis apsodina. Ir viskas.

Tokie skirtumai žeidžia net nejautraus žmogaus širdį – ponia, būdama tokia, manau, pritarsit. Moters kaip liūdnos ir greit apsiverkiančios būtybės stereotipas jums nepriimtinas. Tiesą pasakius, ir man. Baisu žiūrėt, kaip jos verkia žiūrėdamos serialą, užuot kvatojusios. Ir nors man atrodo, kad neįmanoma juoktis, jei neturi savyje tragiškos patirties potencialo – ar tas potencialas būtinai turi būti serialai?.. Juk kur kas daugiau skausmo suteikia persūdytas kepsnys ir nuo stalo rūsčiai pakilęs vyras. Ar ne tiesa?.. Ne?.. Jūs turbūt neturit vyro. Turit?!.. Jėzusmarija... labai užjaučiu. Ką?.. Ne, aš nieko nesakiau. Laukiu jūsų nuomonės apie potencialą. Teigiat, kad vėlyvojo feminizmo veikalai padėtų išsivaduoti nuo priklausomybės serialams?.. Dievulėliau, ką jūs sakot! Parekomenduokite ką nors ir man. Šitą, violetiniais viršeliais?.. Autorė, sakot, jau mirusi?.. Tas gerai. Mat gyvas autorius visada linkęs neigti savo ankstesnių veikalų išvadas. Jis amžinai ieško ko nors naujo, gi skaitytojui pakanka to, kas seniai atrasta.

Aš, pavyzdžiui, pamažėle imu įprasti net prie verkiančių moterų. Tegu sau verkia, gal tai jų prigimtinės teisės...

Sakot, nieko panašaus?.. Prigimtines teises turi koordinuoti aukštosios?.. Bet kas gi pajėgs pakeisti verksmus?.. Intelektas?.. Jūs mane gąsdinate. Ims vaikščioti visos su chaki spalvos kostiumėliais, lipti į tribūnas... sakot, kad tai ir yra aukštoji teisė?.. O ką toji teisė, įsikorusi į tribūną, pasakys?.. Tikrai nesitikiu, kad ji būtų dora mizantropė ir išrėžtų, jog nekęsti vieniems kitų irgi yra teisė. Aukštoji

ar ne – koks skirtumas. Baisu yra tai, kad tribūna pakeičia žmogaus (netgi mizantropo!) vertybių sistemą. Jis kalba dalykus, dėl kurių visiems kritiškiems žmonėms darosi nejauku, dalija vaikams ir pensininkams pasenusią prekybos tinklų produkciją. O baisiausia laukia ateity – toksai žmogus nebenorės apskritai išlipti iš tribūnos kaip koala iš eukalipto ir netgi ims ją graužti. Iš pradžių – lakuotą paviršių ir apdailą, paskui imsis faneros ir lentų. Galiausiai plėšriai pažvelgs į klausytojus.

Ne, ponia, tamstos aukštosios teisės nenatūraliai veikia žmogaus organizmą. Žmogus laimingas tol, kol paklūsta prigimties balsui. Prigimtinės teisės panašios į instinktus; niekas tamstos nesmerktų už lytinį potraukį, savisaugos būdus, susižavėjimą konceptualiuoju menu ir kanibalizmu. Visa tai jums nedraudžiama. Tik nebandykite apsimesti filantrope ir intelektuale!.. Tai sritis, kurioje instinktai praranda savo galią. Ji pavojinga tamstos finansinei padėčiai, be to, tamsta gali prarasti būties pilnatvės pojūtį.

Ar ne tiesą sakau, ponia?.. Ne?!.. Jūs šmeižiate mane – riktelėjote, kad esu mizoginas, net operatorius pabalo. Turėtumėt žinoti, ponia, kad šiais laikais lyčių galimybės vienodos. Kodėl turėčiau tamstos nekęsti labiau nei, tarkim, prodiuserio?.. Jeigu tamstą tai paguostų, žinokit, kad aš nekenčiu netgi savęs. Ir prašom manęs neužgaulioti – nepriekaištaukite, kad esu nepilnavertis libido, kastruota asmenybė ir panašiai. Neužmušiau savo tėvo ir nemiegojau su motina. Nesapnuoju naktimis pravirų lagaminų ir prasižiojusių austrių. Nebuvau patamsy sutikęs Edipo. Laiku moku mokesčius. Vienintelė mano yda ta, kad nemyliu žmonijos. Ar dėl to reikia žmogų apšaukti kastratu?.. Juk jūs, pavyzdžiui, negalit pakęsti varlių.

Manot, vargšėms varlėms dėl to neskaudu?.. O juk paaiškinti savo antipatijos negalite ir net neketinate.

Ak, ponia eksperte, man regis, kad jūs nekenčiat ne tik varlių. Man rodos, ir žmonijos. Tik užsidėjot akinius rausvais stiklais, kurie jums visiškai netinka. Pakeiskite į normalius. Pamatysite – viskas atsistos į savo vietas. Netgi aukštoji teisė. Apie prigimtinę nė nekalbu.

Leiskit paspausti rankutę... ojė, kokia šalta, kaip priešistorinės amfibijos. Beje... ką aš ten sakiau apie prodiuserį?.. Nepamenate?.. Matote, mes turime bendrų teigiamybių. Viliuosi, dar kada nors susitiksime. Pas mus, televizijoj, fojė yra gyvasis kampelis – gal ten?..

Tik, dėl Dievo meilės, nestoviniuokite per ilgai prie akiniuotosios kobros. Ji baisi savimyla. Nemėgsta panašių į save.

KETVIRTAS VAKARAS. SU LIAUDIES MENO KŪRĖJU

Šį kartą mes ne studijoje, nemieli žiūrovai, o kūrybinėje laboratorijoje. Mat mūsų pašnekovas, ponas Anastazas... Anastasijus, sakot?.. Taigi, pono Anastasijaus kūrybiniai darbai tokie dideli, kad studijoj netilptų, be to, prodiuseris uždraudė juos atvežti į televiziją. Sakė, kad sukels neigiamų emocijų darbuotojams. Kodėl – nesuprantu. Pono Anastasijaus menas artimas ne tik rafinuoto skonio žiūrovui, bet ir tam, kuris apskritai neturi jokio skonio. Žinoma, pasitaiko iškrypėlių, kuriems patinka šiuolaikinis menas, todėl jiems mes pasiūlysime ne pono Anastaso... atsiprašau, Anastasijaus dirbinių, o tegu eina į supermarketą ir nusiperka šiukšlių maišų, į kuriuos telpa du šimtai litrų.

Pone Anastasijau!.. Kreipiuosi į jus iškilmingai, su patosu, nes tikrai dar nesu matęs meno, kuris būtų toks artimas žmogui tiesiogine to žodžio prasme. Kas jus įkvėpė šitam kasdieniniam meno žygdarbiui?..

Tamsta šykščiai vyriškai nusišiepi ir iškoši pro dantis, kad tai ne žygdarbis, o ritualas. Jei būčiau egzaltuota panelė, suplasnočiau iš susižavėjimo blakstienom, betgi esu rimtas žmogus ir tamstos žodžiuose įžvelgiu taupią specifinę reikšmę. Esu iš tų, kuriems patinka ne konceptualusis, o ritualinis menas. Menas, kurio produktai atsiranda iš natūralaus poreikio. Negaliu pakęsti menininkų, kurie viską suverčia fiziologiniams kaprizams – įkvėpimui, iškvėpimui etc. Kvėpuoti moka kiekvienas, kam iš to daryti meną. Iš oro nepadarysi nieko gero. Vos poetas susičiaupia, visas jo menas kažkur pradingsta. O štai pono Anastasijaus kūriniai stovi, atremti į sieną. Nepradanginsi, jei neatvažiuosi su sunkvežimiu ir nesusikrausi.

Kaip manot, pone kūrėjau, ar tamstos menas yra intelektinė vertybė?.. Klausimas, žinoma, kvailas, pats neužduočiau, betgi prodiuseris liepė paklausti... kokio jis amžiaus?.. Kas?.. Prodiuseris?.. Na... kokių trisdešimt penkerių... Matau nusivylimo grimasą, iškreipiančią jūsų vyriškus bruožus. Nesijaudinkite, pone Anastasijau. Ir jauni prodiuseriai verti dėmesio. Kas gali teigti, kad jis kada per apsirikimą neišgers sanitarinio valiklio voniai ar pamirš prisisegti saugos diržus.

Bet pereikim prie meno.

Tik pažiūrėkit, negarbūs žiūrovai, koks puikus egzempliorius!.. Iš raudonmedžio, puoštas raižytais ornamentais ir brangiais akmenimis... Sakot, vienas garsus verslininkas norėjo įsigyti kaip svetainės komplekto dalį,

bet žmona neleido?.. Gaila. Manyčiau, ne vienas svečias trokštų patogiai jame įsitaisyti.

O šitas?.. Ąžuolinis, su rūtų šakelėmis ir rūsčiais angelais?.. Skirtas senmergėms ar radikalioms feministėms?.. Ne?.. Sakot, prokuroras užsisakė?.. Liepė paplatinti?.. Ak, jau tie faraonai. Turbūt su visais vergais į jį gulsis.

Tą, antrą nuo durų, turbūt iš kokio nors egzotiško medžio išskobėte – dvelkia *Mesdamo* sūriu ir senomis kojinėmis. Vajėzau... ranka kyšo!.. Gelbėkit!.. Pone Anastasai, tikiuosi, savo kūrinių apdailai nenaudojot žmo.. žmogiškų resursų!..

Ką?.. Sakot, jūsų padėjėjas?.. Numirė iš džiaugsmo... ne?.. Tiesiog – girtas?..

Ką gi. Kūrybos kely pasitaiko ir erškėčių. Jie kyšo iš kūrinio ir primena mums, kad per daug neužsimirštume. Ačiū, pone padėjėjau. Degtinės neatsisakysiu. O tai, kad jos butelis gulėjo su tamsta meno kūrinio ertmėje, manau, yra simboliška.

Beje, pone Atanazai... Anastasijau, na, argi tai svarbu, ne Romanovų giminės esate!.. – tamista vedęs?.. Ne?.. Dievuli, kaip palengvėjo. Esu tikras, kad likusiuose meno kūriniuose nieko nebėra. Aišku, tiesiogine, ne menine prasme. Žmonos, kaip žinote, butelio neiškiš. Jos mėgsta aštrius įnagius arba bukus daiktus. Blogiausiu atveju įdurtų smailiais pirštikauliais, ir po dviejų dienų mirtume nuo apsinuodijimo.

Norėtumėt, kad atsisveikindamas priimčiau dovanėlę?.. Dievulėliau, gal nereikia. Kaip aš ją parsinešiu?.. Sakot, pristatytumėt pats, savo transportu?.. Hm... hm... žinot ką?.. Atvežkit ją man į studiją. Būtinai su drožlių pagalvėle. Juk dovanos yra dovanos. Mirusiems jos būtinos, o gyviesiems – malonios. Pasakysiu tą ir prodiuse-

riui. Gal netgi perleisiu jam – su skaudama širdimi – šitą meno kūrinį. Simbolizuos jam būties ramybę. Juk prodiuseriai tokie nelaimingi žmonės – amžinai skuba ir neturi nė menkiausios poilsio valandėlės.

PENKTAS VAKARAS. SU FILANTROPU

Prisipažinsiu jums, nemylimi žiūrovai, kad šis vakaras man – pats nemaloniausias. Mat prodiuseris pašnekovą įvardijo kaip didį žmogų ir filantropą. Patys žinote, kad su tokiais žmonėmis nėra apie ką šnekėtis. Jie vis tiek neprisipažins, kad po pietų, nesvarbu, sotūs jie ar, kaip mėgstama sakyti, „subalansuoti", kenčia meteorizmo priepuolius, nėra skaitę Platono (ir niekados neskaitys), ir nepasiguos, kad trokšta nunuodyti kaimyno šunį (ar patį kaimyną, čia jau skonio reikalas). Filantropus Dievas išskaptuoja iš dramblio kaulo, padengia plonu aukso sluoksniu ir paleidžia į pasaulį. Mes gi nudrėbti iš paprasto molio, todėl, susidūrę su šitais Dievo kūriniais, neišlaikome ir dūžtame. Skaudu ir ontologiškai neteisinga. O dar sakoma, kad Dievas sukūrė žmogų pagal savo atvaizdą. Man regis, Dievas nėra matęs savęs veidrodyje.

Ką gi, jeigu jau teikėtės ateiti, prisėskit, pone filantrope. Kėdė, lyg tyčia, visiškai sveika. (Paprastai jai trūksta vienos kojos arba atlošo.) Nusišluostykit prakaitą nuo kaktos, nes paauksavimas nusilups. Neturite nosinės?.. Galit pasinaudoti staltiesės kampu. Paskui ją, kaip Turino drobulę, atiduosiu televizijos generaliniam direktoriui. Esu tikras, kad joje atsispaus taurios jūsų kaktos raukšlės.

Sakykite, kada jums kilo tokia beprotiška mintis – užsiimti filantropyste?.. Ar vaikystėje nepatyrėte kokios psichologinės traumos?.. Pavyzdžiui, ar jūsų nepervažiavo

traukinys, o gal (čia vėlgi skonio reikalas) – drezina su girtu geležinkelininku?.. Tik gilus ir neįprastas sukrėtimas gali suformuoti filantropą. Tokie kaip aš, nemėgstantys žmonių, paprastai užauga padoriose šeimose, kur gerbiama pedagogika, moralinės normos ir Baudžiamasis kodeksas. Sakot, vaikystėj jums įgėlė bitė?.. Na va. Matot, koks ankstyvas ir nepastebimas gilios traumos pėdsakas. Tamsta iki šiol nesąmoningai apnuodytas. Jums reikia perpilti kraują ir persodinti smegenis. Į minkštesnę ir saugesnę vietą nei ankstesnioji. Labiausiai tam tiktų kompostinė žemė. Nesijaudinkit, aš ne žmogėdra, tik sodininkas mėgėjas. O tarp jų labai reta asmenų, apimtų nesveikos kanibalizmo aistros. Sodininkai mėgėjai nefilosofuoja, nesiklauso kamerinės muzikos, nesikalba su savo antruoju „AŠ", dauginasi vegetatyviškai. Man regis, jiems priklauso ateitis.

Na, filantropai sodininkų gyvenimu nelabai domisi, lapinės žemės neatskirtų nuo biohumuso, o pastarnoko – nuo petražolės. Savo dėmesį jie paprasta skiria vaikams ir seneliams – kontingentui, kuris bet kokį užmiesčio sodą paverstų niekinga dykra. Dovanoja jiems sauskelnes, tyreles ir košeles... ir jūs, kiek teko girdėti, skyrėte senelių pensionui visą sunkvežimį mėsos konservų. Pone, tai juk baisu. Seneliai nuo mėsos sužvėrės!.. Nesužvėrės?.. Kodėl?.. Sakot, konservų galiojimo laikas kadai jau pasibaigęs?.. Suprantu. Jeigu seneliui skubiai reikia į krūmus, jis nepripuls ir neįkąs išgaląstais į geležinį lovos kampą dantų protezais.

O Kalėdoms, sakot, dovanojot braškėmis kvepiančių prezervatyvų?.. Kadangi seneliai visų nesuvalgė, užteko ir Velykoms.

Žinot, pone... kažkodėl jūs man atrodot visai simpatiškas. Imu įžvelgti jumyse natūralių žmogiškų bruožų.

Man regis, būsite iš to paties molio, kaip ir aš. Esate ne paveikslas, bet indas, kurį Dievas nulipdė actui laikyti. Žinot, man netgi kilo šviesi mintis, kad filantropystė yra tik mizantropijos atmaina, ir tiek. Tai patvirtina tokie menkniekiai, kaip pasibaigęs galiojimo laikas. Ką tu nustebinsi, padovanojęs sunkvežimį gerų mėsos konservų?.. Nieko. Net laikraščiai neparašys. O štai jeigu visas pensionas pratrys (net kelios beraštės sanitarės) – tada ir televizija parodys. Ir visi įsimins šitą jaudinantį filantropijos pavyzdį.

Ką gi, pone, linkiu jums kuo geriausios kloties. Žinau, kad kitais metais kandidatuosit į parlamentą – džiaukitės, žiūrovai, jūsų laukia malonios dovanos. Neabejoju, kad šitą žmogų įsiminsite.

Skleiskite filantropijos šviesą visame pasaulyje, pone. Ačiū. Man nedėkokite. Man didžiausia dovana – prodiuserio akys, pilnos ašarų. Jis stovi studijos kampe ir graso man kumščiu.

Tiesą pasakius, veikiausiai jam chroniška sloga. Juk žinote, kad ašaromis tikėti neverta, o jei verkia prodiuseris, darosi netgi nejauku. Tai prieštarauja visiems gamtos dėsniams. Akmenys nerauda. Išskyrus Mozės atvejį: trenkė lazda per uolą, ir ištryško vanduo. Bet čia jau antgamtinė sfera. O televizija antgamtiškumo nepripažįsta, nors mielai juo naudojasi.

Operatoriau, išjunkite kamerą.

Mizantropo nuojautos tikslios kaip šveicariško laikrodžio mechanizmas. Paprastai jos manęs neapgauna. Neapgavo ir šį sykį. Nors laidos, man regis, išėjo nusisekusios, prodiuseriui kažkodėl nepatiko. Sakė, kad jose per daug liūdesio ir užuojautos žmonijai.

Na, žinote, tai tiesiog įžeidimas. Aš imu abejoti savo tapatybe. Gal prodiuseris yra mizantropas, o aš – tik švelnus sezono nesusipratimas?..

Taigi mane atleido. Neįkūnijau didelių prodiuserio vilčių. Ką padarysi. Viltis – prodiuserių motina. Tik jos dėka jie laikosi šitame baisiame versle.

Aš gi nededu vilčių nei į artimus, nei į tolimus giminaičius. Esu toks pat kaip Mozė, tik neturiu lazdos. Todėl ir nedaužysiu akmens plikomis rankomis. Jei kada nors manimi susidomės kiti prodiuseriai, nebebūsiu toks atviras ir nuoširdus. Kreipsiuos į jus kaip pridera – gerbiami ir mylimi žiūrovai. Meiliai šypsodamasis, įkyriai kamantinėsiu, kokia dvasinio grožio forma jums artimiausia. Išėjęs į gatvę, nesivalysiu grimo. Tegu visi mato, koksai aš gražus.

Pernelyg didelis mandagumas irgi gali būti savotiška mizantropijos forma. Tik šitai mane ir guodžia. Nes tikrai nejauku gyventi pasauly, kai, pritrenktas beisbolo lazda, sukniumbi vidury gatvės, o visi tau maloniai šypsosi ir klausia: „Ar viskas gerai?.."

Ir ką jiems atsakysi?..

Aišku, kad „ačiū, gerai".

Nors aš norėčiau, kad atsirastų koks surūgėlis, žiebtų per sprandą ir rikteltų: „Neapsimetinėk, kad miršti!.. Kelkis ir eik!.."

Kur tau...

Vienintelė išeitis – bėgti kuo toliau į dykras, į kolektyvinius sodus, kurie seniau buvo romantikų, o dabar – mizantropų prieglobstis.

Ilgai ten begyvendami, gal net kokį naują literatūros metodą išrastume.

Vis šiokia tokia atsvara televizijai.

LELIJŲ REKVIEM

BALTOSIOS

Sena meilė nerūdija, sako liaudies išmintis, o liaudis visuomet teisi, nors ir kokią kvailystę sakydama.

Ir kai antrą valandą nakties pasigirsta žvarbus beldimas į duris, žinau, kad tai beldi tu, mano pirmoji meile.

Styrai po nakties baldakimu, išsiuvinėtu auksinėmis butelių etiketėmis, ir glotnius tavo kaulus ėda ne rūdys – sausra.

Palauk, valandėlę palauk – tuoj nubėgsiu į vonią, pasiimsiu depiliavimo priemones!..

Tu iškart nuliūsti ir sakai, kad meilės jaudulį geriau numalšins odekolonas. O gauruotos moterys tau nebaisios – tu esi stoikas ir myli visus gyvūnus.

Mūsų gyvenimas skaistus ir baltas kaip celiuliozė, kuždu, o tu niūriai atitari: vadinasi, baisiai sprangus.

Ir kodėl tu ne lelija vis besiplečiančioj kapinių visatoj, nekalta kaip panelės piršteliai balta lelija?..

TIGRINĖS

Vaikystėje svajojai būt mokslininkas ir išradėjas, betgi dabar net apie naminės varymo technologijas nelabai ką nutuoki, tik godžiai seki kapsinčius lašus.

Dar norėjai būt tigrų tramdytojas – bet dabartės net

žmonos nesutramdai, ji dažnai apskaldo tau žandus, vaikštai mėlynas kaip debesis.

Ir kodėl tu ne lelija rupioje panamio dirvoje, oranžinė tigrinė lelija?..

KARTUVIŲ LELIJOS

Mūsų seneliai ir protėviai – girtuokliai ir pakaruokliai, jei tai nebūtų nuodėmė, galėtų vadintis tradicija. O jei kartųsi prieš tai nepadegę tvarto ir neprimušę vaikų, jau būtų panašu į kultūrą!..

Ir kadangi tu nežinai, ką pasakė Sent-Egziuperi, nes sulig pirmais jo žodžiais užmigdavai, aš priminsiu: svarbiausia – ryšys, jungiantis žmogų su žmogumi.

Ir jeigu tu manysi, kad tas ryšys – virvės kilpa, klysi. Tai – instinktas, kurio vedama lenkiuosi tavęs nuskinti.

Nes tu – lelija, šaukianti mandragoros balsu, vos sultingas stiebas atsiduria tarp mano vylingų pirštų.

AMONIAKO LELIJOS

Vos tik ganyklose pasklisdavo baisus amoniako dvokas, žinodavau, kad tu kaži kur netoli. Laistai kolūkio laukus su žarna iš ilgos cisternos, keldamas iš nuoalpio pavargusią komunizmo šmėklą.

Tai ji, ne kas kitas, palikdavo nurudusiose pievose didelius chaki spalvos blynus, kurių užsitraukusią plutą pralaužus trykšteli skysta smirdinti pliurė ir aptaško kojas.

Toji šmėkla taip ilgai dvėseliojo šalia mūsų, mažai te-

palikdama vietos, kad neįliptum į karvašūdį, jog net suformavo naują romantikų kartą.

Ne su *Denim*, ne su *Kenzo* ir ne su *Hugo Boss* kvapais asocijuojasi jai virpulingas meilės laukimas. Ne smilkalais ir ne mira – amoniaku tvoskia lelijos, fatališko meilės siaubo kupinas jų aromatas, pranašaujantis tuoj išnirsiančias raudonas šmėklos akis.

CIGAREČIŲ GĖLĖS

Geriausios eilėraščių klausytojos – tamsios vidurnakčio obelys, jos net neištartą žodį į savo gelmes pasiims.

Visiškai nesvarbu, kad tas žodis – apie revoliucijos vadą, jis tik plyksteli raudonai virš juodo vandens. Kaip žiežirba, išspjauta tavo lūpų.

Juoda lelija – ta gelmė, tavo siela, nuo piestelių, užgautos nematomo drugio, pakyla viršun žiedadulkės.

Visos eilėraščių knygos, kurias tu vartydavai, smirdėdavo *Prima*, kaip gęstančios cigarečių nuorūkos šviesdavo neskaitytos eilutės. Būtum gimęs prieš šimtą metų – suktum iš jų suktines.

Pilko popieriaus gėle, tabako sunkaus lelija.

Prisiglaus prie krūtinės tau rentgenas kaip pasenus žmona.

ŽIEDAI PO BRIEDŽIŲ KOJOM

Kai laistei ganyklą amoniaku, per televizorių nerodė *Discovery* – geltonos beprotybės siausme poruojasi antilopės, o elniai baubdami susiremia ragais, ant kurių sustatyta

visatos architektonika. Ką bekalbėt apie liūtus, raganosius ir gorilas!.. Koks beprotiškas seksas!.. Kokia pornografija!..

Vietoj to ekrane pasirodydavo juodas baltas Brežnevas, panašus į pandą, ir pasidarydavo aišku, kad tarybiniai žmonės dauginasi pumpuravimo būdu. Gal dar Mičiurinas bus nagus čia prikišęs.

Bet kodėl gi tu, švelnusai pumpure, nepaklusdavai visuotinei selekcijai ir elgeisi it koks elnias devyniaragis iš Afrikos glūdumų?.. Skėlei Vyckai į ausį, buteliu užsimojai prieš Vaską, o mane nustūmei į užkrosnį, kad būtų saugiau.

Nejaugi dėl meilės turim kautis lyg žvėrys – nejau mes ne gėlės, ne Viešpaties slėnio lelijos?..

ŠACHTŲ LELIJOS

Šiurkšti epocha, atšiaurios ir mūsų sielos, geriančios vandenį iš gilių aistros šulinių.

Ilgai trunka kelionė kūno žemėlapiu, bet per greitai atrandamos salos, aprašoma flora ir fauna, ir kūnas staiga lieka tuščias – nei paukščių, nei žvėrių.

Gėlės pakelia sparnus į tviskančius tolius, į sėklas pavirsta žuvys, ir jaučiame karštą ugnies pėdsaką, kurį palieka mums ant kaktos paukščiai dievų veidais.

Plyti kūnas kaip dykuma, sakytum išnuodyta viskas prakeiktais pesticidais, kad neliktų vietos drugelio sparnui trapiam.

Tik metalų gyslos įsčių gelmėj, tik anglis, gal dar dujos. Ir ne meilės gėlių vainikas, o pjautuvas pakaklėj.

O man šviečia pragare lelijos, šachtoj šviečia, ir joks velnias stachanovietis kirtikliu jų neįveiks!..

LAUKINĖS RUDOSIOS

Tau žodis *befstrogenas* priminė ne ką kita, o kalėjimo prižiūrėtoją, o *rolmopsai* man – vos atakusius šuniukus, miegančius ant orchidėjų žiedlapių. *Bezė* imdavo sapnuotis, kai pražysdavo alyvos – plazdendavo nakty violetinis tartum kopūsto drugys.

Na ir kam sočiai sovietų epochai šitiek alkio vardų?..

Vienąsyk prieš pat nosį krautuvėj baigėsi šlapdešrė, grįžau namo verkdama. Ak tu rupūže, tu storoji kaimo felčere, kam paėmei visą kilogramą – būtum pusę palikus man!..

O kad tave imtų ir į tą dešrą sudėtų, ir tavo vaikaičiai stovėtų ilgoj eilėj, jos laukdami!..

Kol šito nebus, nebus ir komunizmo, nes kaipgi gali imti viską, neduodamas nieko pats?..

Baisūs man visuotinio sočio metai – ateis diena, kai mumis prekiaus. Kas svers mūsų kūno dalis?.. Kas įsuks į šiurkštų vyniojamą popierių kaip į įkapes ir drėbs ant šalto prekystalio, kad net širdį kažkur tarp sukapotų raumenų suskaudės?.. Ar susilies mūsų trapūs kauleliai, kad ir čiurnomis, ar ką nors šis baikštus prisilietimas dar reikš?..

Ar tebeaugs prie krautuvės tos rudos laukinės lelijos, kantriai laukiančios kraujo lašo, girtos, nelaimingos laukinės lelijos?..

DANGAUS LELIJOS

Nesaugu tau, mano mielas, po juodu baldakimu, ant kurio – auksinės etiketės butelių, kurių turinys teka ne į ger-

klę, o kažkur į žvaigždes. Ant kiekvienos žvaigždės stovi po tavo mylėtą moterį, ir jos moja tau kojinėm, kaspinais ir pereinamosiom gairelėm, įkaušusios jau gerokai, o tu guli ant lelijų kaip lūšis ir nelaimingas verki.

Neverk – žvaigždė nusileis, ir aš tyliai tau sumurmėsiu, kad ne tik TSRS, ir visatoj jokio sekso nėra.

Tik žvaigždės ir žvaigždės, raudonos ir baltos, milžinės ir neūžaugos, visos seniai ideologizuotos – amerikiečiams su savo popkultūra čia nebėra ką veikt.

Tik tavo mylėtos moterys tą frigidišką erdvę sušildo – tokios trapios, tokios priklausomos – žvilgtelk aukštyn.

Nebeverk, atsikelki lengviau nei migla nuo lelijų, šitaip kvepia tujos aplink.

PETRO KURMELIO PALIKIMAS

PAVELDĖTOJO ŽODIS

Kai išgirdau, jog numirė tolimas giminaitis – nuliūdau, o kad užrašė man palikimą – apsidžiaugiau. Nors veikiausiai turėtų būti atvirkščiai. Žmonės ir anapus gyvena (netgi įkyriai kišasi į gyvųjų reikalus), o štai nekilnojamasis turtas ir banko sąskaitos dažnai išnyksta be pėdsakų, ir jeigu manote rasią jų ženklų amžinybėje, tamstos esate naivūs kaip kūdikiai.

Nenorėdamas toks būti, bet vedamas kilnių intencijų (visos kilnios intencijos, kaip žinote, susijusios su turto vizija), pasibeldžiau į kontorą, kurioje buvo saugojamas mano seno giminaičio palikimas. Ten man įteikė pailgą medinę dėžutę. Truputį susijaudinau – o ką, jei ten, tarkim, klarnetas. Aš, prisipažinsiu, visai neturiu klausos ir baisiai bijau Mocarto ir Šuberto (tie du nenaudėliai mane kuldavo mokykloje).

Kai atidariau ir radau prirašytų popierių krūvą, pamaniau, kad klarnetas būtų buvęs ne prasčiausia išeitis. Juo bent galima tam drimbai Šubertui užvožti. O eilės?.. Koks jų tikslas?.. Vertė?.. Ginamoji galia?.. Ar jos apskritai tokią turi?..

Be to, kas tas Petras Kurmelis?.. Niekada nieko apie jį negirdėjau. Keistuolis kažkoks, o gal kvailys. Kur man jį dėti?.. Bent jau būtų banką apvogęs – vis šis tas. Į laikraščius papultų. O dabar...

Gal atiduoti Petrą Kurmelį Kultūros ministerijai?.. Bet kas bendro tarp Kurmelio ir kultūros?.. Nei jis menų departamentui vadovavo, nei stipendijas skirstė...

Matyt, teks dėti popierius į dėžutę ir palikti kam nors kitam. Gal ateinantys amžiai atras Petrą Kurmelį. Įtrauks į istorijos paraštes. Ir, reikia tikėtis, skirs šiek tiek dėmesio ir kukliam paveldėtojo vardui.

Paveldėtojas

I. ATSIPRAŠYMAS ERLICKO METAIS KARŲ, BADŲ BEI RINKIMŲ BEIGI PARAGINIMAS IŠDIDŽIAI GYVENTI

Išdidumas nepriklauso nuo kūno padėties.

Fizikos dėsnių sąvadas

Atleisk man, Juozai, kad vagiu
Aš Tavo turinį ir formą.
Vagiu su šiurpuliu baugiu!..
Taip mano tėtė kombikormą

Iš fermos vilkdavo keliu.
Bet aš ir kiaulės – nieko bendra.
Aš trokštu būti paukšteliu,
Kuris auksinį grūdą randa.

Ne ant šakelės, tai po ja
Siūbuot geidžiu kartu su vėju.
Tikiu, kad mano dainoje
Kiekvienas ras naujų idėjų.

Todėl Tu, Juozai, sėsk ir lauk,
Kol sausas sužaliuos žiponas.
Meldžiu tik vieno – Tu nešauk,
Kad klišė aš ir kad šablonas.

Klišesnių už mane kur kas
Daugiau yra, ir jie, bjaurybės,
Užmiršę džiūstančias šakas,
Neieško žemėje teisybės.

Mes likom dviese – Tu ir Aš.
Tai su eilėraščiais, tai proza.
Ir prieš tas klipatas klišes
Užimkime išdidžią pozą.

II. KAI TĖVYNĖ RAGINA

(Pusiau epitalama, pusiau epitafija)

Apsiženijus vienas smertis berūpės.

Topylis

Esu iš kaimo, bet inteligentas,
Dažnai kaip Juozas Lietuvon žiūriu.
Turiu Tėvynę, Seimą, Prezidentą,
Tačiau žmonos ir uošvės neturiu.

Betgi vis tiek man dienos – tarsi šventė!..
Nekaulija Tėvynė kailinių,
Dešros parnešt nevaro Prezidentas,
O Seimas nesivaiko su peiliu.

Bet vienąkart, per liūtį rudeninę,
Kai snaudžiau televizoriaus šviesoj,
Pastojo kelią man girta Tėvynė
Su *Prima* baltarusiška burnoj.

Kaukoliniu papūtus, meiliai tarė:
– Nuo meilės mūs ištirps visi ledai!..
Tad vesk mane, kaip kitados Marcelę,
Prigautą tokio Pranio, kad vedei!..

Ir kad prilips – kaip vanta kad beržinė
Prilimpa prie minkštimų pirtyje!..
Atsibudau – o ekrane Tėvynė
Jau ilsis prokuroro glėbyje.

Tuomet aš aiškiai supratau, kad niekad
Nebus Tėvynė man ištikima.
Todėl aš pavirstu į kurčią slieką,
Kada ji meiliai siūlo: – Vesk mane! –

Kai Seimas traukia Mendelsono maršą,
Kai Prezidentas, tėviškai šypsąs,
Ant šono rišas piršlio juostą margą...
Geriau kaip žąsinas jau lėkčiau į dausas!

Mat piršlį karti man kaži kaip gėda,
Per tiltus žmoną nešt... Tegu Kairys
Po tiltu žemyn galva ją pralėkdo!..
Pusiausvyra galbūt jos pagerės.

Tėvyne, nuotaka medaus saldumo,
Tau ne kurmelio ir ne slieko reik.

Ir nors tave aš myliu iš atstumo,
Tu šitokio mylėjimo nepeik.

Mat iš arti jei kas tave pamato,
Pasidarai brangesnė už sveikatą.
Prapuolęs ir pražuvęs tas žmogus!..

O man dar rūpi skrydžiai ir dangus.

III. PASIKALBĖJIMAS SU GIESMININKU LIETUVOS

Karvelis yr itin artimas lietuvio dvasiai, ypačiai keptas.

Iš mitologijos

Karvelėli mėlynasai,
Kur dingai tu, pasakyk,
Kas tau plunksnas nupešiojo,
Ne po vieną, o išsyk?..

Nebnešiosi kontrabandos,
Nebetriesi ant galvos...
Atsiliepk – aš išsigandęs
Tavo dyvinos spalvos.

Jau prie broilerių vitrinon
Įmetė tave, aiman?..
Kaip dabar reiks perduot žinią
Advokatui mylimam?..

Jis supranta, kad nekaltas
Ir teisingas aš esu,

Ir kad mano juodas paltas
Yra baltas iš tiesų.

Kad galiu numirt už tiesą,
Nors draskytumėt mane.
Idealų nesuėsi,
Neužgersi degtine.

Reiktų, kad prokuratūrą
Su jos anstatu žiauriu
Užuverstų koks bachūras
Smėlio centneriu geru.

Gyvas ten tebūtų oras
Po šydu smilčių rajų
Ir – vyriausias prokuroras,
Mintantis šviežiu krauju.

Nesupras jisai, kaip drąsiai
Gyniau aš idealus...

Ak, karveli mėlynasai,
Prokurore tu pilkasai,
Jūs – kaip kapas nebylus

Senojo Tutanchamono...
Nebnunešit jau žinios,
Ir tiesos šviesiosios žmonės
Niekados nebsužinos...

IV. ŽYVATAI ŠVENTŲJŲ

Tarybinis katalikas – sparčiai nykstanti rūšis.
Vienas šios padermės atstovas dar pastebėtas
Vilniuje, Fabijoniškėse.

Raudonoji knyga

Šitas svietas taip sutvertas,
Kad per amžius būtum kaltas
Ir kad eitum pasikarti
Arba gerti.

O kai taip daryt ruošiuosi
Ir išsirenku jau uosį,
Dievas kvėpteli į ausį
Kaip bobausį.

Nors plaukai beveik nusvyla,
Dievas tikina, kad myli.
Ir šventieji Jo netyli –
Net per mylią

Klegesį girdžiu siaubingą
Apie meilę ištvermingą.
Ir kai lyja, ir kai sninga,
Ir kai rinka.

Kaip šventaisiais netikėti!..
Taip aukštai visi susėdę,
Skambina varpais ir gieda –
Būtų gėda.

Nors beveik nenusidėjo,
Jie kur kas daugiau kentėjo,
Štai todėl į dangų ėjo –
Ir nuėjo.

Kam jų žygdarbius minėti!..
Reikia LTV žiūrėti
Ir nors vieną jų mylėti
Tartum tėtį.

Didelis dalykas – meilė!..
Kaip ji guodžia, kaip ji gaili,
Kai, paėmus aštrų peilį,
Diria kailį.

Kol turiu patroną šventą,
Graužt galiu ir stalo lentą,
Juk svarbiausia – ne žlebenti,
O gyventi.

V. KALVIO IGNOTO DAINA SU PRIEDAINIAIS

Bepigu tau vėpsot,
Kad prikimšta mašna,
O aš galo sudurt
Negaliu su galu,
Nors kalu,
Dieną naktį kalu!..

Rūstus naujojo lietuvio priekaištas elgetai su prikimšta terba

Kaip žvėris aš per dieną kalu,
Bet vis tiek nesujungiu galų.

Vienas kibirkštis žeria,
Kitas šnypščia ir gelia,
Pavargstu ir išsekęs guliu!..

Bet net naktį, tą juodąją,
Žiauriąją naktį,
Pailsėt kaip žmogus negaliu!..

Reksas barą nužvelgia piktai,
Aš žinau – nusibodo jam ***tai.***
O žmona susiraitė,
Kyšo tik uodegaitė,
Kiauksi man: – Ar aš ***to*** teverta?!..

Bet jau jeigu tekėjai
Užu vyro, kurs kala –
Ščiuc!.. Gulėk palei sieną šilta.

Tau terūpi įlįst vandenin
Ir kramsnoti sau *Royal Canin.*
(Nuo vaikystės be galo
Nekenčiu aš rojalio,
Mat numynė abi man ausis!..

Būč ne kalvis, o kurčias
Koksai biurokratas,
Jei tai būtų padaręs lokys.)

Tu rojalio esi teverta –
Plūduriuok sau vonioj pasmerkta!..
Aš turiu dvasios brolį –
Ir konjako, ir guolį
Mes dalinsimės, Reksai narsus!..

Na, o jeigu prispirs
Mus žiauri būtinybė –
Padalinsim ir žmoną perpus!..

Šiam pasauly teisybės nėra.
Mano šuns, nors galva jo gera,
Nieks į valdžią nerinko –
O juk jis šeimininko
Nepaliktų net vedamas kart!..

Štai todėl, kai galvoju
Apie naująjį Seimą,
Noris kąsti ir loti iškart.

Reksas švelniai ramina mane,
Sako: – Būsiu kitam aš Seime!..
Na, ir tu savo dalį
Gausi – būdą, medalį...
Gal bolonės norėsi kokios?..

Kaip perukas ant plikės,
Ant švytinčios plikės
Tau svaiginančiai ji plevėsuos!..

Jei kalbi tu beveik kaip žmona –
Nebelak jau konjako, gana.
Stumki lėkštę į šoną
Ir svyruokim pas žmoną –
Ji vonioj kalba su rojaliu.

Šitiek kalęs per dieną,
Per ilgąją dieną,

Nusikalt pats tik naktį galiu!..

(Bet atminki – nors girtas,
Aš, šunie, būsiu tvirtas –
Tu man draugas, tačiau – ne valdžia!..

Nors abu keturkojai
Mes dabar, nors ropojam,
Evoliucijos laiptuos – aš aukščiau už tave!..)

VI. ŠIURPI BALADĖ APIE PASKENDUOLĘ VERONIKĄ IR APIE NEMIRTINGUMĄ

Kai rūkas kyla kasvakar̃*
Kaip skraistė morge nuo lavono
Ir šis apsiverčia ant šono,
Sapnuodamas, kad gyvas dar, –

Kažkas tarp gedinčių žolių
Rypuoja liūdnu balseliu.

Ne antis tai ir ne varlė,
Kurią vėžiautojai nulupo,
Ne senbernis, kurį užsupo
Undinės, geidžiančios mylėt

Laisvai, be skrupulų jokių, –
Bet man vis tiek labai klaiku.

Mat aš žinau, kad niekados
Literatū́ra** mirt negali –

Neužkaposi juk Kurmelio,
Nepakabinsi ant šakos!..

Barbituratų atgrasių
Ignotui neįpirši tu!..

Todėl, kai rūkas kasvakar̃***
Kaip skraistė morge kraupiai kyla
Ir kai lavonas neb'sušyla,
Įžnybiu sau – aš gyvas dar?..

Bijau ne zombių, ne žvėrių,
O personažų nemarių.

Mat niekaip negali žinot,
Ką padarys, kartu atėję –
Uždusins gal, ilgai kalbėję?..
Užsimanys išgert neduot?..

Suprasti šito negaliu –
Kas elgias taip su Kurmeliu!..

Rankas patrauk sustipusiàs****
Tu nuo manęs, skenduolių gėle!
Verčiau išgręžtum sijonėlį
Ir nusirankiotum dusias.

Man grožis moteries svarbus
Net besiruošiant į kapus.

Ir protas, žinoma, gerai –
Todėl nesmauk, o pagalvoki:

Juk personažas aš taipogi!..
Tai ką gi tu, Veron, darai?!..

Nedusink iš eilės visų –
Ieškok, kas kaltas iš tiesų.

Man kyla nuojauta bloga,
Juoda kaip pagirios iš ryto –
Čia kaltas tas, kurs parašytą
Tave išleido su knyga!..

Baisi yra literatū́ra,*****
Kai autoriui kerštauti turim.

Bet jo, matyt, tokia dalia –
Naudot kaip kilpą plunksną savo!..
Ne viens iš mūsų galą gavo
Po berželiu, po eglele

Apyaušriais... Už mirtį gražią
Nerūstauki, o personaže!..

Žinok, kai sups tave alyvos –
Mirties dėka esi tu gyvas.

Netaisyklingas kirtis yra vienas specifinių baladės žavesio bruožų, o kas nesutinka su tuo, tegu meta į mane akmenį.

****Mesk akmenį!**

****Mesk akmenį!*

*****Mesk akmenį!*

******Nebereikia.*

VII. BAISU, KAI TURNIŠKĖS PUSIAUKELIU PATAMPA...
(Heroica)

Bijai vilko – neik į mišką, o naudokis WC.
Praktiški patarimai paranoikams

Gyvenimo nuėjęs pusę kelio,
Įstrigt brūzgynuos gali tik kvailys.
O ten jau laukia liesas liberalas,
Lūšis kleckuota ir riebus lokys.

Taip man ir reikia! Ko lindau į krūmus?
Galėjau nusilengvint ir Žirmūnuos.

Netyko lūšys ten manųjų kaulų,
Nei karšto kraujo, nei mėsos šaltos.
Kai ieškai ryšio su gamtos pasauliu,
Patsai be ryšio lieki ir gamtos.

Ak Dieve, Dieve!.. Ko lūšis – ne kiaulė?..
Kodėl WC saugesnis už pasaulį?..

„Ir kiaulės kanda, ir WC sugenda", –
Atsakė žvėrys, o sunkus lokys

Murmėdamas pridūrė: „Žmogui lemta
Gyvent, kol partijos jį sudraskys.

Koks džiaugsmas būt pririjusiam be saiko!..
Tame prasmės kur kas daugiau nei klaiko".

O, kaip prasmė šita mane užgavo!
(Partiniams privalu numirt liesiems!..)
Gi žvėrys man: „Ką surijai – tas tavo.
O ką paliksi krūmuos – bus kitiems.

Jei negyvensi gelda apsivožęs,
Žinosi, kad iš to išauga rožės".

Nusviro rankos man it šlapios vantos,
Tapau toks tuščias lyg sena pirtis.
Jei meilės nėr tarp partijų – nėr šventės.
Ogi būtis – tik subinėj rakštis.

Koks skirtumas, kas rakštį tą ištrauks man!..
Vis viena subinė tokia bejausmė.

Girdėjo žvėrys tai ir žvelgė godžiai
Tarytum kriminaliniam kine.
Tariau: „Aš pasirengęs būti rože.
Suėskite ir perdirbkit mane!..

Aš būsiu š..., tačiau imperatyvas
Moralinis ir po šalnų liks gyvas".

Ištarus tai, nušvito miškas dailiai
Lyg televizorius – ir aš išvydau Jį.

Toks žydras žydras!.. Lyg švelniausia meilė!..
Toks baltas – tartum cukrus sandėly.

„Esu vedlys tau!..“ – tarė ir užkimo
Jo balsas it prismaugto serafimo.

(Aš supratau Jį – rankomis bei kojom
Gali aiškiau parodyt, ką galvoji.)

Jis išvedė iš Turniškių tamsiųjų
Mane į barą šviesų – alpdami
Ten tarp lelijų, fikusų ir tujų
Giedojo serafimai mėlyni.

Ak ne!.. Mylėt aukščiausią valdžią kvaila
Tokia žydra, išpuoselėta meile.

Gyvenimo nuėjęs pusę kelio,
Nualpt tarp tujų gali tik kvailys.
Kas man iš to, kad alpsta liberalas,
Lūšis marga, ir tik riebus lokys

Paraudonuoja tartumei išvirtas.
Man mėlynas dangus yra neskirtas.

Aš paprastą visų vertybių matą
Turiu, tik kai matuoju, nieks nemato.

Tupiu WC, žiūriu į šviesią lempą.
Baisu, kai Turniškės pusiaukeliu patampa.

Lūšis ir lokys – tai gali būti kitos jums patinkančios partijos (be liberalų)

VIII. PILIETINĖS GODOS

Būti ugnimi arba plienu žaizdre norėjo
kiekvienas, ogi kalviu tik Ignotas.

„Kalvio Ignoto teisybė"

AK, BŪKI CEMENTU!..

Šalie gimtoji, man brangi be galo,
Nebegulėk išdrikus, atsikelk
Laikydamasi lovos arba stalo
Ir rūsčiai savo partnerį nužvelk.

Žinok, jisai
Ir bus toksai –
Drybsos ir gaudys dvasią.
Tave papuoš
Ir išvaduos
Kieta cemento masė.

Stovėsi Tu ant aukšto postamento,
Kai antinai liūdnai į pietus kryks...
Bandyk, kvaily, Tėvynę iš cemento
Išdulkinti – žiūrėsiu, ar pavyks.

(Kvailiui): Tad nežiūrėk
Ir nežibėk
Kaip žvakė *Citroëno*!..

(Tėvynei): Esi šventa
Ir apginta,
Brangi Tėvyne mano.

MANASIS KRAŠTAS – RANKINUKO DYDŽIO

Koks platus, o krašte, o gimtasis,
Tu esi!.. Tai net nepadoru.
Tai rugių lauke Tave atrasi,
Tai kavinėj – tysai po baru.

Panašus į negenėtą buką,
Pėdkelnes draskai galais šakų,
O galėtum tilpt į rankinuką –
Būtų man ir gera, ir jauku.

Tarpu tų, kur giriasi be galo
Esantys turtingi ar basi, –
Išsitraukus šleptelsiu ant stalo
Aš Tave – ir užsičiaups visi.

Pagiedok, brangusis mano krašte,
Koks laimingas rankinėj esi.

LAIMĖS ŽIBURYS

Ak lietuvi!.. Tavo būdą švelnų
Suformavo baltas pienės pūkas.
Ministeriją nešu aš tau ant delno –
Gintarėlį su tarakoniukais.

Imkiet jį ir glostykiet, piliečiai,
Te širdis apsąla ir numiršta, –
Kas su meile tarakoną liečia,
Tarakonas tojo nepamiršta.

Tik iš laimės kaip žibintas šviečia
Ir nukąsti bando tavo pirštą.

Išsigąst ir rėkti būtų kvaila –
Negi piršto tau dėl laimės gaila?..

IX. ŽANRAI MIRŠTA KAIP ŽMONĖS

ALBINO ALBA

Apyaušriu, kai slenka rūkas
Nuo šikinyko link pirties,
Pasaulis traukias kaip kilbukas
Ir šiurpas griebia už širdies.
Ne tik baisu – ir dūšią sopa:
Degtienės butelį dabar
Įžvelgsiu tik pro mikroskopą.

Gal eit geriau ir pasikart?

Tu nesikeik, brangi Antose,
Kai atsikėlus tarp gėlių
Mane išvysi – ten siūbuosiu,
Nušviestas saulės spindulių.
Žinok – mylėjau tavo stotą
Ir niekad niekad nesakiau,
Kad panašus jis į varstotą.

Net pasikoręs dar verkiau.

Manai, man šnapso buvo gaila?..
Gal *Primos*?.. Lašinio riebaus?..

O ne, storoji mano meile,
Verkiau pasaulio nuostabaus.
Ar ne gražu, kai baltos pelės
Su triušiais šoka ant lentos
Ir blizga rausvos jų akelės?

Prasminga mirti dėl gamtos –
Tokios tyros ir nekaltos.

RENATOS SERENADA

Danguj plynam apalpę žvaigždės guli –
Suprast jų sielvartą tik aš ir tegaliu.
Kur mums aptikt tave, skaistus nakties mėnuli,
Delčia pavirtusį nuo vyno ir eilių.

Gal drybsai surūdijęs kur, ir pučia
Tau šiaurės vėjas į ausis, ir apskritai
Nė nežinai, kad giedu aš prie Puškino Markučiuos,
Nors biustams aistrą visuomet jutai.

Širdis poeto ašmenim *Gillett'o*
Triskart greičiau papjauna nei peiliu, –
O jeigu nepapjaus staiga – teks merdėti iš lėto
Ir tyliai nusibaigt apaugus grybeliu.

Bet tau mirtis tik nulis, o mėnuli –
Suėst tavęs, didingo, grybas negalės.
Danguj plynam apalpę žvaigždės tebeguli.
Jos baisios tinginės, jos dar ilgai gulės.

RUNCĖS RONDO

Norėčiau būt maišyto kraujo katinas.
Netikęs plaukas, bet kilminga eigastis:
Reik eiti taip, lyg subinėj rakštis
Styrotų, o regėtųs – orchidėja.
Bet gal aš klystu?.. Gal ne to norėjau?..

Norėčiau būt maišyto kraujo patinas.
Radau konteinery labai gerus ragus,
Pasijutau, išgėręs *Ledos*, nuostabus.
Bet Maška spruko, net skvernai dulkėjo.
Gal klystu aš?.. Gal ji ne to norėjo?..

Norėčiau būti maišomas kaip katilas.
Bet taip, kad skruzdžių spiritas bjaurus
Neiškliuksėtų ir nevirstų į garus.
O kai ateis lemtingoji adyna –
Koks skirtumas, ar šnapsas ten, ar vynas.

Maišytas noriu būt labiau nei grynas.

HEROJINIO EPO PARAŠTĖS

ATSTUMO ŽAVESYS

Per televizorių mačiau jaudinantį vaizdą – prie Stiveno Kingo namų (tiksliau, pilies, jei neklystu, gotiško stiliaus) pulkuojasi gerbėjai ir ant gotiškos tvoros segioja raštelius. Nė neabejoju – kupinus nekritiško susižavėjimo.

Štai ką reiškia didi tauta ir didis rašytojas.

Įsivaizduokite – gyvenčiau tokiuose kaip Kingo namuose, tai ant tvoros rasčiau nebent linkėjimą pasikarti. Ir daugiau nieko.

Tai dėl to, kad mūsų tauta maža, visi vieni kitus pažįsta, o rašytojai gyvena daugiabučiuose.

Kur kabinti raštelius?.. Ant durų?.. O jeigu pro akutę rašytojas žiūri?..

Gerbėjas turi teisę likti nematomas, o rašytojas – nepasiekiamas. Be gotiškos pilies čia niekaip neapsieisi.

Bet pilyse pas mus gyvena piliečiai, kurie kartais parašo kokią knygelę, nors šiaip knygų neskaito.

Gal tokie ir turi būti siaubo romanų kūrėjai?..

KARVIŲ VALDOVAS

Poetas T. pasakė, kad esu panaši į karvę.

Apie prozininkę M. teikėsi pasakyti tą patį. Kadangi M. – Rytų adeptė, o karvė Rytuose – šventas gyvulys, sakykime, kad M. atžvilgiu poetas pasakė komplimentą.

Kai pradedi galvoti, kas yra pats T., susiduri su nemenkomis abejonėmis.

Nė per nago juodymą netikiu, kad jis – grindinio vaikas, o jo prosenelis buvo knygnešys. Jei taip, tai kodėl jam šitaip rūpi moteriškos lyties raguočiai?..

Yra tokių, kurie stovi ant kalvos, įsirėžę, didžiapaučiai, o visas pasaulis – karvių banda po kojom.

Jau kai puls, jau kai išdulkins!..

RAGANOSIO SIELA

Poetas B., kaip pasakojama, turi švelnią ir subtilią sielą, bet kad tai, ginkdie, nepaaiškėtų, slepia ją po chamo kauke.

Štai kodėl jis atrodo esąs ne jautresnis už raganosį, o vietoj komplimento moteriai iš jo kišenės styro... na, ir kas gi gali styroti?.. Neturėkite blogų minčių – aišku, kad ne žagrės rankena. Ir ne ragai arba butelis.

Šiuolaikinė fiziologinė kultūra beveik apčiuopiamą padarė žmogaus sielą – su intelektu reikalai kur kas paprastesni.

Va ir kyšo dabar jisai iš kiekvieno praskiepo, agresyvus toksai.

Ir nepaprašysi atsilapojusio pono, kad užsisegtų, – su tokiu prašymu atrodysi kaip kvailys.

Ekshibicionistas juk irgi žmogus. O dar intelektualas!..

FANTASTINIS PERSONAŽAS

Neretas rašytojas tvirtina, kad jame slypi šimtas personažų. Tik pagalvokite, kokia perspektyva!.. Visas šimtas!..

Paranoikų tarp jų suskaičiuotume tik kokį tuziną. Nekrofilas pasitaikytų vienas. Tai reti paukščiai. Liguistas žmogelis, kenčiantis nuo potraukio padeginėti sodo namelius, – irgi nedažnas tipažas. Alkoholikų, gėjų ir narkomanų suskaičiuotume daugiau. O daugiausia balsų susigrobtų, kaip visada, idealistai, kovotojai, pagyvenusios nimfetės ir popžvaigždės.

Kažkur prapuolė vienas personažas. Prislėgtas mokesčių naštos, kritikų nemalonės, komunalinio ūkio rūpesčių. Suėstas svaigių vizijų, stiprių gėrimų ir grybelio. Pasidarė retesnis už nekrofilą.

Kas beįstengs jį pavaizduoti?..

Kas patikės, kad toksai egzistuoja?..

PRARASTAS ATRADIMAS

Kai imu abejoti tautos pažanga, garbe ir partijomis, kai nacijos kultūrinė sąmonė nugrimzta į nekultūringą pasąmonę, užsimerkiu ir pagalvoju, kad mes dar daug ko neatradome. O juk galime atrasti, pavyzdžiui, herojinį epą.

Juk negali būti, kad tauta, turėdama šitiek herojų, neturėtų epo!.. Tai kažkoks istorinis nesusipratimas.

Tai, kad herojai nemoka rašyti ir skaityti, didvyriškumui didelės įtakos neturi. Tai, galima sakyti, menkniekis.

Ir baisiai apmaudu, kad dėl tokių menkniekių neturime herojinio epo.

GARSENYBIŲ ERA

Posakis „paprastas žmogus" šiandien skamba labai dviprasmiškai.

Jeigu Dievas dar įstengtų stebėtis, turbūt kraipytų galvą, pamatęs, kaip žmogus šokinėja Kūrėjo nubraižytame tobulybės grafike. Ne aukštyn – žemyn. Juk kiekvienas kvailys supranta, kad tam reikia mažiau pastangų. Į aukštį šokant reikia karties, o juk nesitampysi jos kasdien!..

Ir ko tas Dievas pripaišė tame grafike!..

Ereliai, dvigalviai ir vienagalviai, liūtai, jaučiai, king kongai. Žmogus, persikūnijęs į tokį, nieku gyvu nenori atvirsti į „paprastą žmogų". Pilietį, kuris privalo laikytis įstatymų.

Liūtui, kaip žinoma, įstatymų laikytis nebūtina. Jis pats kuria įstatymus, ir dažnas jų skamba šitaip: „Tą ir tą dieną turi pas mane ateiti, ir aš tave suėsiu".

Jeigu paprastas žmogus nebūtų asilas, ten ir nenueitų.

Bet eina.

Tai tik liudija, kad paprastų žmonių nebėra.

Visi garsūs, visi protingi, visi kažkuo ypatingi. Ir balsas jų – kaip muedzino minareto viršūnėj.

Saulei leidžiantis ypač garsiai aidi.

RITERIS IŠ SŪRIO

Revoliucijos vadas vis dar nepalaidotas ir laikomas po gaubtu kaip parmezano sūris.

Ar kaip mumija, kuriai vis nepritrūksta garbintojų.

Naujieji Lietuvos komunistai (grupė, panaši į sektą) skundžiasi, kad yra diskriminuojami. Kad jų pažiūros uždraustos, kad nėra darbininkų judėjimo. Vyriausias jų drakula nemirksėdamas aiškina, kad taurūs komunizmo idealai niekaip nesusiję su komunistų nusikaltimais. Kad jie neišgėrė nė vieno kraujo lašo ir nesuėdė gyvo nė vieno disidento.

Mito vien Lenino raštais.

Tokia mityba į gera neveda.

Don Kichotas, prisirijęs riterių romanų, pamišo, tačiau jis paliko visuomenei kilnaus, tegu ir ne visai sveiko proto žmogaus viziją. Liūdnojo Vaizdo riterį. Trapią viltį.

O komunistai, paprastai būdami sveiko proto, palieka tik liūdną vaizdą ir jokios vilties.

Nebent ja laikytume Vado mumiją.

Sūrio gabalą naujoms žiurkių kartoms.

KANIBALO GĖRIS

Vienas žmogus – šefas, redaktorius, menininkas, minties galiūnas ir asmuo, artimas valdininkų sluoksniui, – Nepriklausomybės pradžioje (?) nepraleisdavo progos pasigirti esąs iš CK.

Tai jam reiškė, matyt, ne ką kita, kaip pasitraukusius iš kovos, Dzeusui pralaimėjusius titanus.

Dar sakydavo nežiūrįs žinių – kad nesusigadintų nuotaikos. Pasaulyje juk vyksta tiek nemalonių dalykų. O CK savo žmones – ir plačiąją liaudį – sėkmingai nuo jų apsaugodavo.

Joks tarybinis kanibalas ir nekrofilas nesusilaukė pirmojo laikraščio puslapio ir fotosesijos, niekas nekvietė jų į pokalbių laidas, neprašė vesti kultūros rubrikų ir dalyvauti realybės šou!..

CK titanai stovėjo prie rojaus vartų ir liepsnojančiu kalaviju grasino bet kokiam iškrypimui.

Štai kodėl šefas kaip ir anksčiau, taip ir dabar rašo tik apie gėrį.

O kas labiau supras gėrį, jei ne vaikai?..

Paskutinė šefo knygelė vadinosi, regis, „Katytės Murklytės meilė“. O gal „Varlytės Terlytės tiesa“.

Ir šitas šefo gėris man baisesnis už kanibalizmą.

Bet, matyt, tik todėl, kad pati rašau apie iškrypimus ir visoje mano kūryboje su žiburiu nerastum nė vieno liepsnojančiu kalaviju apsiginklavusio titano. „Visokie alkoholikai šliaužioja!..“ – šaukė pasipiktinęs šefas. Pavaduotojas, pilstydamas brendį, pritarė.

Tokią kūrybą, sakė jis, paglemš atslenkantys amžių ledynai.

O gėris išliks.

Ir kas gi galėtų jam nepritarti?..

LAUKINIAI MĖNESIAI

Sonetai Vyckai

Šitie sonetai skirti sielos savianalizei, todėl skaityti juos reikia pasislėpus nuo visuomenės ir filosofiškai (vadinasi, niūriai) nusiteikus. Jiems netinka plačios aikštės, šviesūs bulvarai ir bulvarinės redakcijos – visa, kas susiję su elektrifikacija ir pozityvia mąstysena. Vakarėliuose jų nedeklamuokite – poezija, kaip žinote, neretai tokia pat nesuprantama kaip užsienio kalba, taigi tamstą gali palaikyti arogantišku užsieniečiu.

Sonetai – netobuli. Vienam trūksta stulpelio, kitam – eilutės, trečio rėmai suskilinėję, o ketvirto rimai sugriuvę. Jeigu poeziją įsivaizduotumėm kaip statybos procesą, šitie sonetai kaip statybinė medžiaga namui ręsti netiks. Nebent Vyckai juos įsiūlyčiau. Jis renka visokius aplūžusius daiktus ir tempia į savo urvą Antakalnio pušyne. Sulaužytas žmogaus likimas ir sugriuvę sonetai – kas begali būti graudžiau (ir kvailiau), ypač jei tamsta ruošiesi rašyti pozityvų straipsnį bulvariniam laikraščiui. Kad būtų dar pozityviau, būtina pridurti, kad sonetus Vycka parašė pats. (Nors man atrodo, kad jis moka tik skaityti.) O kai Vycka sako, jog sonetai jam kaip šuniui putplastis, trys litai didesnė vertybė – supraskime tai kaip kūrėjo kuklinimąsi.

Ir nesitikėkite, kad jums bus atsakyta į tokius klausimus: kas yra poezija ir įkvėpimas – neišgydoma liga,

apsvaigimas ar prakeikimas. Tokiu atveju bet kas, netgi Vycka, atsisakytų autorystės. Kam žmogui, pabandžiusiam pakeverzoti kelis posmelius, reikia visam gyvenimui užsitraukti bepročio šlovę?..

Taigi šie sonetai yra tik radinys tamsiam miške. Balsas lietaus, sraigių ir ūmėdžių. Ir išprotėjusio girininko – jeigu jau taip norite. Gal ir teisingai. Jei ne tas girininkas, gal sonetai ir tebūtų reikalingi ūmėdėms.

BIRŽELIS

Tamsiaodi birželi, kur vedies girtas
priemiesčio obelis –
Prie *larioko* kaip žaibo zigzagas –
šlapimo žymė.
O toliau nieko nėr – plaukia *gaze*
didžiulis nekropolis,
Liežuvėliu melsvu kyla meilė,
etilo dvynė.

Pasakyk, o gašlūne, kaip jas
nurengsi tu,
Kaip išnersi iš odos, kad kaulai
kyšotų sausi?
Ir ar pozą surasi, kad laukinę stichiją
patenkintum?..
Ak, surasi, žinau – juk ir pats tu
laukinis esi.

O gal pozos nereikia –
Gal kerai šitie medžių neveikia?

Kol ranka kaip šaka
tau per galvą netrenkia,
Duok greičiau melsvo gėralo *skliankę*.
Tik išgėręs laisvai, tarsi tu išdidžiai:
– Tegu meilė liepsnoja,
tegu niekados neišsenka.

LIEPA

Jau saulėlydis skęsta *granionkėj* ir grimzta gilyn,
Tuoj neliks nieko kito, tik namo instinktyviai pareiti
Per Antakalnio šilą. Kaži kas tapsi man įkandin –
Gal likimas?.. Ar liepa – nuo knygų išdžiūvus mergaitė?..

Ko tau reikia, vaikel?..
Padorus aš kaip kapas,
Nuravėtas švariai,
Apsiskleidęs begonijų lapais.

Tu susirauki rūsčiai ir kaip knygą mane paguldai,
Tik neplėški, prašau, puslapėlio gležnučio nė vieno!..
Tavo rankos ir kojos – lyg ganyklų mediniai gardai.
Būčiau ožiu mielai!.. Bet nei vilnos šiurkščios, anei pieno

Tau nereikia, išdžiūvus geltona mergaite.
Ieškai meilės objekto, kuris neturėtų lyties.
Nors plaukai iš aistros kaip volframo laidai susiraitė –
Meilei reikia žmogaus. O lytis čia mažai tepadės.

RUGPJŪTIS

Rugpjūtis lengvas lyg išgertas gramas,
Jis kelia kūnus kaip lietaus garus.
Mariją paėmė dangun, o aš
likau ant žemės.
Rugpjūti, ak rugpjūti, kodėl tu
toks bjaurus?..

Dar nuskridai kaip kukurūznikas
viršum geltono rapso...
Nepaėmei, nors ragino tave
dangaus balsai.
Kišenėse, tiesa, turėjau litrą šnapso –
Bet sunkis šis juk efemeriškas visai.

Juk tu žinai, rugpjūti,
mėlynas Ikare,
Kiekvieną sielą Dievas sveria.

Kurios neturi svorio, nors ir menko –
Tos vėjui atitenka.

SPALIS

Garaže geležiniam blakstienas nudažo tamsa,
Rūdžių pudra nelygiai pasiskirsto ant
melsvo ovalo.
Bet nekviečia į eterį nieks – tik šalta kaip rupūžė dvasia
Man alsuoja pakaušin. Tai spalis.
Tai oranžinis spalis.

Kur kava?.. Durys kur?.. Ko tylėdama šičia guliu?..
Kur pradingo tribūnos ir mūsų
                                        partinis aktyvas?..
Štai kaulelis išlindęs – juo apčiuopti ir jausti galiu
Tokį metą vėlyvą
                                        save, ateistę negyvą.

Spalis vaikšto aplink ir rėžia kalbą be žodžių,
Aš guliu garaže ant *materkų*, ant guolių,
                                        ant suodžių –
Neprikels mano kūno bevaisė šneka.
AŠ – ne Lozorius. Aš – iš CK.

Ak, atleiskit. Šiandieną kitaip jis vadinas,
Bet tai niekis. Nedings niekados
Be ženklų joks lavonas partinis.

Tai svarbiausia žinia šios dienos.
Ir, manau, amžinybės visos.

MĖLYNA KUŠETĖ

(Psichoterapijos seansas)

PIRMADIENIS

Laba diena visiems. Ir jums taip pat, daktare.

Sakote, kad, be jūsų, čia daugiau nieko nėra?.. Aš taip nemanyčiau. Bet tiek to. Aš – Leonardas, pavardę pasakysiu vėliau. Tačiau neabejoju, kad ir taip ją žinote. Atėjau pas jus, tikėdamasis išspręsti savo vidines problemas. Gal pradėkime?..

Kadangi tikrovė tėra trafaretas, ant kurio dedamas minkštas sapno lapas ir miegančiojo ranka jame išvedžioja mįslingus rašmenis, aš tamstai ir pateiksiu savo sapnų fragmentus. Tikiuosi, jūs viską kaipmat suprasite – kad mano sielos gilumoje slypi gili trauma, neleidžianti būti visaverčiu piliečiu, vyru, žmogumi. Aš suprantu, daktare, būti visais trimis iš karto praktiškai neįmanoma, bet gal verta pabandyti?.. Ne aš pirmas, ne aš paskutinis...

Mane raminamai nuteikia jūsų kabineto aplinka ir ypač – šita mėlyna kušetė. Sakot, man gultis ant jos?.. Gal jūs pablūdot, pone? Aš prieš ją atsiklaupsiu ir galvą ant jos kojų pasidėsiu. Aš gerbiu daiktų nepriklausomybę.

Bet gal vis dėlto pradėkime. Nuo sapnų.

Vakar sapnavau, kad sėdžiu sportbatyje ir plaukiu per didelę maurais apžėlusią kūdrą. Bėgu nuo Lukašenkos režimo. Ką, sakykite, tai galėtų reikšti?.. Aš abejingas sportui ir politikai. Sakote, kad sapnuose mes veržiamės į tas sritis, kuriomis tikrovėje nesidomime?.. Dievulėliau. Negi

aš – Lukašenka ir bėgu pats nuo savęs?.. Baisus sapnas. Nors valdyti šalį sapno metodais gal ir nieko. Liepčiau Baltarusijos muitininkams konfiskuoti ne tik daiktus, bet ir žmones. Tegu dirba kolūkio laukus, dykaduoniai.

Beje, neseniai baigėsi Atėnų olimpinės žaidynės, o baltarusiai neiškovojo 25 aukso medalių, kaip ponas prezidentas buvo įsakęs. Kas dabar bus?..

Tegu būna kas nori, man įdomu, kuo čia dėtas aš. Šimtą metrų nubėgčiau ne greičiau kaip dviejų savaičių veršelis, o aukščio ir šuolių apskritai vengiu. Kame čia prasmė?.. Prasmė, pone daktare, slypi giliau. Totalitarizmas – tokia sistema, kur net veršeliai priversti bėgti krosą ir iškovoti aukso medalius. Jeigu ne – bus suvalgyti. Nuo tokios sistemos bėgdamas, ne tik į sportbatį, į kiaurą kaliošą sėstumei.

ANTRADIENIS

Sveiki, daktare.

Kaip jaučiasi jūsų kušetė?.. Tikiuosi, nenuspaudžiau jai vakar kojyčių?..

Sakykite, gerbiamasis... kaip jūs žiūrite į liaudiškus sapnų aiškinimus?.. Pavyzdžiui, jei iškrito dantis – vadinasi, mirs artimas žmogus. Aš manau, kad sapnų taip aiškinti negalima. Primityvu. Juk sapnas – tai švelniausias audeklas, kuriame atsispaudžia šiurkštūs tikrovės pavidalai. Ir jeigu tamstos dantys blogi, sapnininkas nepadės, geriau už jį savo darbą atliks dantistas. Sudės jums dirbtinius dantis, ir jeigu kuris sapne ims klibėti, tai reikš, kad jūsų artimieji saugūs, bet kažkas blogo nutiko dantistui... ką?.. Jūs vėl man siūlote gultis ant kušetės?.. Žmogau, turėkite

sąžinės. Ji ir taip nenatūraliai pakrypusi. Turbūt pats ant jos atsidrėbėt po sočių pietų. O sveriat, esu tikras, kokį šimtą kilogramiukų. Atleiskit, bet tai jau nežmoniška.

Tiek to. Išmokyti žmones žmoniškumo – neįmanoma. Aš ir pats nežinau, kas tai per daiktas.

Sapnavau šiurpulingą sapną. Gūdžią naktį prie mano lovos stovi lavonas, šviečia kaip jonvabalių prilindęs sūris, klaikiai šypsosi ir lediniais pirštais kutena man nugarą. Veidas kaip vieno žinomo politiko.

Jei ne tas veidas, pasakyčiau, kad sapnas reiškia, jog vaikystėje man trūko meilės ir užuojautos, kad niekas manęs nesuprato. Ir ne tik kad nekutendavo – net nepaglostydavo. Tėvai laikė tai silpnumo ženklu.

Nejaugi ir dabar, sulaukęs brandaus amžiaus, galiu tikėtis švelnumo tik iš politikų?.. Tai tas pats, kaip tikėtis užuojautos iš sūrio.

Žmonės šneka, kad to šviečiančio numirėlio partija per rinkimus gaus daug mandatų. Vadinasi, sapnuosis dar dažniau, ir jau nebe man vienam.

Bet tai negąsdina. (Ir jūs nebijokit, daktare!) Juk politikų veidai – tik kaukės. Nei aš su tuo ponu kiaules ganiau, nei naktį ėjau obuolių vogt. Nieko bendro mes neturime. Baisu pasidarytų tada, jei stovintysis už nugaros įgautų artimo asmens bruožų.

Kad ir jūsų, daktare.

TREČIADIENIS

Laba diena, laba diena!..

Su kuo aš taip entuziastingai sveikinuosi?.. Taigi su tamsta, daktare. O linksiu į kampus tik todėl, kad šitaip

geriau atsipalaiduoju. Atsiprašau – trinktelėjau kakta į tamstos stiklinę spintą. Tikiuosi, nieko nesukūliau. Dėl mano kaktos nesijaudinkit. Jau ne pirmą kartą taip atsitinka, ir nieko. Vaikštau ir kalbu kaip normali, nesuskilusi į dalis asmenybė.

Taigi. Kaip laikotės, mieloji?.. Čia ne tamstai, daktare. Ir ko jūs toks irzlus – ar aš negaliu su kušete pasisveikinti. Ką sakote?.. Moterį?.. Dar kö. Ji man visai neprimena moters. Nei sapnų, nei svajonių. Ir ačiū Dievui. Su moterimis aš nesisveikinu.

Tos moterys – tokios keistos būtybės, kad net sapne nesi tikras, ar ko neiškrės.

Aną naktį sapnavau, kad įsispyręs laikau praviras savo buto duris – noriu uždaryti ir užsirakinti, nes vidun braunasi peiliais apsiginklavę barzdoti plėšikai. Kadangi jų daug, durų plyšys vis didėja, ir aš, išpiltas šalto prakaito, atsibundu.

Ką tai reikštų, pone daktare?..

Sakot, praviri objektai liudija moteriškąjį identitetą ir paslėptus seksualinius potroškius?.. Bet kuo čia dėtos durys, daktare?.. Ir tuo labiau – aš?.. Veikiausiai tie plėšikai yra kokios aršios bobos, ir tiek. Juk nei peilis, nei kuoka moters rankose seniai nieko nebestebina, neturėtų stebinti ir barzda. Tai natūralus emancipacijos rezultatas.

Man neduoda ramybės įkyrus klausimas... ko tos barzdotos plėšikės iš manęs norėjo?.. Išnešti televizorių ar... Daktare, man baisu. Galima, aš pasislėpsiu už kušetės?.. Ne veltui minėjote potroškius – tas žodis ne toks jau nekaltas, jis primena kilpą ant kaklo. Matyt, jos norėjo mane uždusinti. Užtroškinti.

Ne, daktare, žmonos aš neturiu ir vesti nesiruošiu. (Po tokių sapnų!..) Jau trisdešimt septynerius metus gyvenu

vienas. Ko jūs taip nustebote?.. Ar pasakiau ką nepadoraus?.. Murmate kažką apie nesusiformavusį seksualinį identitetą ir rašote net prigulęs, o nežinote, gerbiamasis, kad ir da Vinčis taip gyveno, kaip aš. Ir nors nesu nutapęs Džokondos, dar nuveiksiu šį tą svarbaus. Patikėkit tuo, daktare.

KETVIRTADIENIS

Žmogus, daktare, panašus į pastatą. Pats gražiausias yra viršutinis aukštas, kur plaikstosi balti skalbiniai. Bet man sapnuojasi, daktare, kad esu rūsys, prigrūstas visokio šlamšto, saugantis niūrias paslaptis ir piktosiomis dvasiomis virtusias nugaišusias žiurkes.

Čia mėtosi seni laikraščiai, visokios knygpalaikės, tokios kaip „Sodininkystės pagrindai" ir „Vasia Trubačiovas", lėlės sustingusiomis Holivudo monstrų šypsenomis, rūbai, kuriuos seniau vilkėjo žmonės, o dabar apsirengia vidurnakčio raganos.

Negana to, po šį buvusio gyvenimo sąvartyną vaikšto kažkoks liesas pagiežingas asmuo, panašus į teismo antstolį, priekabiai apžiūrinėja kiekvieną daiktą ir su neslepiama antipatija spokso į mane.

„Kuriam galui tiek visko prisigrobei?" – ištaria šnypščiančiu balsu.

Tuo sapnas ir baigiasi.

Galėtumei sakyti, kad tai – nesąmonė. Bet tik prabudus. Kol miegi, tai atrodo kaip neginčijama tiesa.

Esu kažką girdėjęs apie vidinį cenzorių. Jis, sako, padeda nenusišnekėti ir kontroliuoti minčių eigą bei kūrybinį procesą. Matyt, tas liesas pikčiurna ir bus cenzorius.

Vaikštinėja po mano vidų ir kontroliuoja. Nors, man regis, jis tik šaiposi. Aš, matai, prisigrobiau šlamšto. Jam galvoj negerai.

Daktare, ar tamstai neatrodo, kad tasai padaras – tiesiog kvailys?.. Nėra jokio cenzoriaus ir niekada nebuvo. Jeigu būtų, nereikėtų kasdieną klausytis politinių debatų, nes kai cenzorius imtųsi darbo, iš tų debatų paprasčiausiai nieko neliktų. Netgi kreipinio – *mieli Lietuvos žmonės.*

Dar, daktare, man apmaudu, kad kriminalinėse žiniose niekur neminimas cenzorius. O sakytų – atėjo su kirviu, vožė... bet gal aš klystu?.. Gal tai turėtų nušviesti kultūrinės žinios?.. Juk abi rubrikos tokios panašios...

Sakot, geriau apie tai nekalbėčiau?.. Kodėl?.. Tamsta bijai to neegzistuojančio padaro?.. Ne?.. Tai ko?.. Negi manęs?..

Ak, daktare...

PENKTADIENIS

Nesijaudinkit, daktare, su jūsų spinta nebesisveikinsiu. Ne todėl, kad nenorėčiau, paprasčiausiai ji man neatsako, matyt, labai drovi. O juk malonu, kai supanti aplinka nėra abejinga ir kažką burbteli.

Manęs vaikystėje nemylėjo tėvai. Nepasekdavo pasakos prieš miegą, nevadindavo kiškučiu ir apskritai stengėsi kuo mažiau su manimi turėti reikalų. Tarsi būčiau kokia bjauri rakštis jų lygioje biurokratinėje būtyje. Štai todėl aš ir ieškau kontaktų su daiktais. Per aštuntąjį gimtadienį, pamenu, nuoširdžiai pasikalbėjau su rašomuoju stalu. Auklė netyčia nugirdo ir pamanė, kad aš perkaitau saulėje. Bet mama tuo nepatikėjo, o tėtis netgi pasipiktino.

Ak, daktare, aš raudu, apsikabinęs tamstos kušetę kaip motiną, kurios niekada neturėjau!..

Jūs dabar ir pats puikiai matote, kokia kompleksuota ir niūri buvo mano vaikystė. Jūs nežinote, kokius aš tada sapnus sapnuodavau!..

Vienas buvo ypač slogus – kad manęs kankinti ateina spygliuotoji baidyklė, padaras, panašus į senovišką elektrinę plytelę, apžėlęs žaliais spygliais, su besivelkančiu iš paskos neizoliuotu laidu. Matote, jau net sapnuose mane už prasižengimus bausdavo ne tėvai, o buitinės technikos prietaisai!.. Esu girdėjęs filosofų diskusijų apie „daiktą savyje“, ir Rilkę skaičiau – „kiekvienam daikte išvysi griežtą meistrą, kuris tavim patenkintas nebus...“ – bet kas iš to!.. Kas, daktare, man iš to?.. Ko vertas daiktiškumas, jeigu nėra žmogiškumo?..

Ak, pone, man nereikėtų šitaip nesveikai prisirišti prie daiktų. Tas geruoju nesibaigs. Vertėtų ieškoti žmogiškumo, bet baiminuosi, nežinau, nuo ko pradėti. Žmogiškumas toks neapčiuopiamas ir nuolat bėga nuo manęs. Aš, daktare, mielai galvą prasiskelčiau į briaunotą jo kampą, kad tik jis nebūtų toks judrus ir nepavejamas. Ką čia reiškia galva. Protas dar niekada niekam nesuteikė laimės.

ŠEŠTADIENIS

Prašom atleisti, daktare, bet jūsų kabinetas užrakintas, tai įsibroviau pas jus į namus... sakot, šiandien ne darbo diena?.. Dievulėliau, negi jūs dar ir dirbate!.. Juk visa tai, ką darote, yra ne kas kita, kaip malonus laisvalaikio praleidimas... jėzusmarija, pas jus nėra kušetės! Kodėl jūs neparsivežat jos savaitagaliais į namus?..

Tiek jau to. Atsisėsiu ant kėdės.

Jūs atrodot nepatenkintas, gal aš ką nors tokio pasakiau?.. Atleiskit, daktare, bet jūs gi žinote, kad su žmonėmis man bendrauti sunku. Aš mielai psichoterapeutu pasirinkčiau jūsų spintą, betgi tam ims prieštarauti visuomenė. O juk spinta nuo gero psichoterapeuto mažai kuo skiriasi. Esminė abiejų savybė – įdėmiai išklausyti. O išvadą pacientas paprastai pasidaro pats.

Daktare, aš – taikus žmogus, bet kodėl man nuolat sapnuojasi atominiai grybai ir vokiečiai?.. Aš grybauti neinu ir miške nesutinku nei vokiečių, nei prancūzų... sakote, kalta šaltojo karo propaganda?..

Būdamas pionierius, dalyvavau mokyklos agitbrigadų konkurse ir vaidinau amerikiečių bombą. Įsijautimas į vaidmenį, matyt, nebuvo toks jau didelis, nes tik dabar, po gerų dvidešimties metų, susapnavau, kad sprogau. Sakote, kvaila?.. Pasaulis dabar visiškai kitoks?.. Ne, daktare. Pasaulis koks buvo, toks ir tebėra. Išeikite grybauti – sutiksite tamsiame miške ir Hitlerį, ir Marytę Melnikaitę, net tankistas šuo pasipainios. Ir Griškevičių, raunantį specialiai jam pasodintus baravykus, rasite.

Ak, daktare, pasakykite gi ką nors, ko aš pats nežinočiau. Bet jūs tylite susiraukęs, tarsi aš dėl to būčiau kaltas.

Kaip gaila, kad čia nėra mėlynosios kušetės.

Esu tikras, kad ji mane suprastų.

SEKMADIENIS

Labas, brangioji!..

Kaip visada, atrodai puikiai. Tik tas nelabasis daktaras paliko ant tavęs nudrėbtą chalatą. Šalin, šalin tą žalčio iš-

narą!.. Nedėkok – aš suprantu, kad kenti, negalėdama pasakyti visko, ką galvoji apie daktarą ir jo psichoterapiją.

Tiek to. Nieko ir nesakyk.

Aš tik pridurčiau, kad psichoterapijos kabinetų užraktai kartais neverti savo vardo. Jeigu jau su paprastu visrakčiu gali įsibrauti į šitą *sancta sanctorum*, tai gal ir daktaro smegeninė neverta nieko geresnio?..

Ak, džiaugsme mano mėlynasai, vienu metu aš itin gerai nusimaniau apie raktus, raktelius, laužtuvėlius ir spyneles. Tik šito niekam nesakyk. Žmonės kvaili ir nesupras, kad viską dariau tik iš begalinio vienišumo ir didelės meilės daiktams. Ateidavau su jais pasikalbėti į niūrias jų celes, butais vadinamas. Žmonės dėl to kažkodėl pykdavo. O juk aš neišleisdavau nei spintų, nei komodų į laisvę – pasiimdavau tik šiaip kokius menkniekius... stalčiukuose ir čiužiniuose slepiamus.

Ak, madona mano, visos teorijos šiame pasaulyje pritaikytos žmogui. Jeigu numiršta, kaipmat įsikūnija į gyvūną. Kodėl ne į stalą?.. Ar tai jau nebebūtų reinkarnacija?.. Man regis, žmogus tokia tuščiagarbė būtybė, kad savo būtį visuomet nori išreikšti garsais, tegu ir visiškai beprasmiškais. Bet ar kiaulė gali pasakyti ką reikšmingo?.. O arkliai?.. Jie tik juoktis temoka. Kodėl niekas negeidžia tapti kušete?.. Tyla juk kartais protingesnė už garsus.

Pastaruoju metu dukart prisisapnavo tas pats sapnas. Sėdžiu karceryje, šis panašus į duobę, iškastą daržo vidury, ir mane grasina užgožti svogūnai, šparaginės pupelės ir burokėliai. Aplinkui ant įsmeigtų į žemę pagalių sumauti plastiko buteliai, barška, vos pasirodo koks smalsus kurmis.

Negi visa tai reikštų, kad ir aš esu svogūnas?.. Ir man lemtas tik bežadis vegetacinis ciklas?..

Nors tylėjimas – vertybė, jaučiu, kad absoliutinti šito nevertėtų. Ypač mano atveju. Juk supranti, brangioji, kad kalbančiam visada geriau, kai klausantys tyli. Ir kai jie ne svogūnai, o žmonės.

Dievulėliau – net šiurpuliukas nugara iš netikėtumo perbėgo. Negi būsiu atradęs žmogiškumą?.. Laimė tai ar nelaimė?.. Proto požymis ar beprotybės?..

Bet kokiu atveju – seansas nepraėjo veltui. O aš maniau, kad jau niekas nepadės. Ačiū tau, neapsakomas groži. Tegu kandys kuo ilgiau tavęs nepaliečia. Liksi mano atminty kaip tylinti Džokonda.

Gal kada nutapysiu tave ant banko durų. Kad metafizinis ilgesys, atsiradęs bekemšant į kišenes banknotus, neišnyktų be pėdsako.

O tuo tarpu – sudiev.

Perduok linkėjimų daktarui. Neprarandu vilties, kad jie kada nors bus išklausyti.

Kai išgirsti kalbant daiktus, pasaulis pasikeičia.

Linkiu to ir tamstoms.

PURNUŠKĖLIŲ KAPINAITĖS

Kada tik keliu važiavau pro Trakus,
Man verkė iš skausmo širdis!..

Maironis

Yra tokių vietų, kurios keistai veikia žmogaus
organizmą. Ypač jeigu pro jas dažnai važinėji.
Ima skaudėti galvą arba, neduok Die, paleidžia
pilvą. O kai važiuoju pro Purnuškėlius, ant medžių
kaži kodėl ima vaidentis raudoni žibintai.
Užtatai vienąsyk neapsikentęs išlipau, norėdamas
išsiaiškinti. Ir ką jūs manote?.. Pasirodo, dėl
visko kaltos kapinaitės prie kelio – tai jos skleidžia
nešvankias haliucinacijas.
Po keleto metų vienas doras pilietis
nebeapsikentęs jas užarė, bet visuomenė jo nesuprato.
Liepė atarti.
Ir dar sakyk, kad žmonės dabartės neištvirkę!..

Anoniminis XXI a. keliautojas

FEMINISTĖS KAPELIS SU LIŪDINČIU MYLIMUOJU

štai čia kapai o mylima matai
koks spalio auksas dengia akmenį
ir plieną
kaip plakas medšarkė į rūką tarsi
sieną
sakyki man kaip pavadinti tai

tu privalai žinoti nes esi
kaip krištolinis mėnuo
debesy

tu tobula tu idealas aš
esu tik lapas jį audra
nuneš

po spalio auksu tyliai tu guli
tau kiparisai ant galvos
žali
užuot po kojų kaip negera tai
mąstyti trukdo ir šnabždėt
lėtai

to šnabždesio pagautas aš sklendžiu
kol sentikių mane pagauna
kryžius
kodėl neatsakei man ko nutraukei
ryšius
ko lapas aš o tu likai medžiu

ASKETO KAPAS BE JOKIŲ MYLIMŲJŲ

seniai jis mirė amžių daug
praėjo
nuo meto to kai jis kampe
klūpėjo
ant žirnių šukių ir senų
šakučių
be muilo apsiėjo
ir šukučių

jam nereikėjo moterų nemėgo
jis gėlių
o pabučiavimai geriausi
kirmėlių

ak kam viduramžiams toksai
asketas
argi dabar jisai nerastų
vietos
tarp himnui oriai kylančių
žmonių
giedot visus klupdytų
ant vinių

ir nors paminklinis akmuo
apžėlęs kaip mamutas
ko gero kapas tuščias
tarsi butas
kuriam pabuvo vagys bomžai
televizija
ir atminimui pasiliko dar
policija

išeikite visi greičiau nemindykit
gėlių
asketas gyvas
tik nubučiuotas kirmėlių

TIRONĖS KAPAS, PRISLĖGTAS AKMENIU

vis rėkdavo rytais
per kietas jai kiaušinis
pamėlęs baltymas
ir dvigubas trynys
arbatoj cukraus nėr
o spline rudeninis
ar kaltas aš dėl to
ar tu nakties dvynys

nei aš nei tu
tik aplinkybės blogos
tik pasitaikiusios netyčia
progos

dabar proga lyg tyčia
vėl išpuolė
paminklą blizginu su *Fairy*
ir tyliu
jeigu šnekėsiu kirs
iš požemio barškuolė
suriks kad visą amžių
gyveno su kvailiu

kad ne su *Fairy* plaučiau
o su *Vanish*
kad skurdžius aš
su purvinom kišenėm

nasturtas kad išraučiau
ji nuo nasturtų vemia
ir kad sėdėčiau prie paminklo
lig vakaro šeštos

kai mirsiu neužkaskite manęs
pas ją į žemę
sudeginkit tegu
vėjelis išnešios

ŠVIESULIO KAPAS PAČIAM PATVORY

čia ilsis šviesulys ant kapo auga
mėtos
užgeso jis jaunystėj
vos penkiasdešimties
išgąsdino visus numiręs
netikėtai
visi galvojo kad netinka
jam sąvoka mirties

dar vylėmės kad pasitiks
jo siluetas lėtas
suteiks jėgų pareit
nors dvejinas keliai
deja dabar tik mėnuo
tarytum kiauras rėtis
kažką po nosim burba
ir šypsosi kvailai

gi šviesulys be reikalo neaušino
liežuvio
nors nekalbus bet gailestingas
buvo
taurus ir paprastas
jis švietė kiek galėjo
jei tik aliejaus niekas
negailėjo

GUODĖJOS KAPAS, KURIAM REIKALINGAS OBELISKAS

nors šiaurės vėjas girgžda
kaip surūdiję vyriai
ten šiaurėj smaigaly
palaidoti didvyriai
ten vietoj saulės optinė apgaulė
ne kirmėlės o speigas pjausto kaulus

o čia pietuos drėgmė ant medžių
gėlės skleidžias
lianos pakaruokliui atsikvėpt
neleidžia
naktim ant kapo byra žvaigždžių visa sėtuvė
kodėl mat aš esu tik vargšė paleistuvė

esu tiktai atodūsis laukinio
kūno deivės
atkaskit kapą nieko nerasite
jūs čia

kaulelio jokio putos tiktai
tik žalios gleivės
šešėlis (gal kliento)
ateinantis nakčia

pakol buvau gyva
paguost visus galėjau
dabar paguosk mane
šiaurinis vėjau

EPITAFIJA VISIEMS, VAŽIUOJANTIEMS PRO ŠALĮ

pasaulis šis kaip žėrintis topazas
nakty kurioj brangakmenių nėra
o mums terūpi kažkodėl
tik konkretus tipažas
prislėgtas akmeniu ar pusplyte
gera

mes žinoma mylėjom jį protingą
ir gerbėm nors nebuvo gal už ką
ir prie paminklo ausį glaudžiam
be galo iškilmingai
gal dar girdėt iš požemių
jo neskubri šneka

bet ką dabar jis pasakys
ko gyvas nepasakė

ak pažiūrėkite geriau
ant akmenio plaštakė

tai kas aplink pakinta daug sykių
per minutę
yra svarbiau
nei amžina vienutė

IMPERATORIAUS GALVA

Išankstinis nusiteikimas – negeras dalykas. Nesvarbu, prieš ką nusiteiksi – gėjus, žydus ar skruzdėlių koloniją po virtuvės spintele. Barsčiau ant jų skalbimo miltelius, druską, sodą – skruzdėlės irzo, bet vis tiek keliaudavo savo įprastais maršrutais. Visa tai tinka ir kitoms personalijoms. Ir jokio cinizmo čia nėra. Tik džiugi nuostaba. O nuostaba – vienas iš filosofijos variklių. Tiesa, dar yra abejonė. Irgi būtina filosofijai – kaip vidaus degimo mechanizmas. Bet, regis, abejonė kuo toliau, tuo labiau virsta arba įsitikinimu, arba nusiteikimu.

Moderniam žmogui abejoti nesveika. Abejonės – didelis buitinis nepatogumas. Nuo jų netoli iki baimės ir visokių psichozių. O psichozės skalbimo milteliais nepabarstysi. Ji vis tiek ras savo įprastus takus. Blokuok neblokavęs pilkųjų neuronų takelių sveikais ir padoriais įsitikinimais. Pavyzdžiui – kad tolerancija ir išsilavinimas būtini „visais gyvenimo lygiais". (O aš neišsilavinusi ir nekenčiu skruzdėlių.) Kad šiuolaikiniai menai privalo įtikti besilinksminančiai šiuolaikinio romėno sielai. (O man norėtųsi, kad ateitų barbarai, sugriautų ŠMC ir ištremtų Kuiziną į Rokiškį.) Kad *Da Vinčio kodas* jau užkodavo 10 milijonų kvailių. (Kiekgi tarp jų chroniškų alkoholikų?..)

Mano nuostaba kuo toliau, tuo labiau auga, o abejonė darosi isteriškai džiaugsminga. Ar į senatvę neišprotėsiu

kaip B. Hrabalo Oskarekas iš *Armagedono?..* („...taip gerai išmanęs filosofiją, kad kai viską apgalvojo, tai nuo to pamišo".)

Visa laimė, kad aš tik operuoju svetimomis sąvokomis ir nepažįstu nė vieno išprotėjusio filosofo. Jie šiandien turbūt nė nesikrausto iš galvos. O kam, jei pasaulis išprotėjęs.

Skaičiau psichiatrijos vadovėlį ir aptikau dėsningą dalyką – pamišimas yra toks kategoriškas, kad abejonė ir nuostaba beveik visados įgyja išankstinio įsitikinimo pavidalą. Jei K. R. mano, kad jo galva iš plieno ir marsiečiai paskyrė jį Žemės imperatoriumi, ar bereikia stebėtis ir abejoti?.. Kam?.. Juk kiekvienas iš mūsų tam tikru mastu – Žemės imperatorius. Tik nedrįsta prisipažinti. Kad ir ne daktarui – artimiesiems. Ar profsąjungai.

Kas gi įdiegia tą mintį, kad esi imperatorius?..

Ogi vartojimo kultūra ir tolerancija, vartotojo teisių (pareigų nepriminkite, tai šalutinis reikalas) kodeksas ir, be abejonės, horoskopas, teigiantis, kad tamsta gimei po Jupiterio ženklu.

Ir daugelis piliečių tuo net neabejoja.

Kuo, sakykite, jie skiriasi nuo pamišėlių?..

Ogi tuo, kad piliečiams palikta galimybė suabejoti. Tačiau daug žmonių gyvena ja nesinaudodami. Ir niekas dėl to jų neuždaro į beprotnamius.

Štai čia prie nuostabos ir abejonės prisiplaka trečia sąvoka – gailestis. Tik ar ji yra filosofijos variklis, nežinau.

Jeigu ir būtų, imperatoriui ji kaip šuniui penkta koja. Jeigu gailėsies savo valdinių, žiūrėk, jie ims ir atsakys tuo pačiu. Tik jų gailestis bus su paniekos priemaišomis. O tas, kuris jaučia panieką, visada gali užimti besigailinčio vietą. Ir nukirsti anam galvą. Aišku, jeigu ji ne iš plieno.

IŠTRĖMIMAS Į MADAGASKARĄ

Sakoma, kad kelionės praturtina žmones, ogi man kiekviena kelionė kažkodėl panaši į tremtį. Netgi sapne.

Vaikystėje sapnavau, kad mane ištrėmė į Madagaskarą. Atsibudau šlapiais nuo ašarų skruostais, nes visą sapno laiką buvau atskirta nuo pačios geriausios tarybinės tikrovės. Kietų batonų – parduotuvėje, pereinamųjų gairelių – mokykloj ir nuo avitaminozės nušašusios lūpos – pionieriškos vienatvės apmąstymuose.

Jeigu būčiau žinojusi, kad kažkoks prieškario keistuolis į Madagaskarą norėjo perkelti visą tautą, būčiau žliumbusi dar labiau. Iš kur galėčiau žinot, ar pirmykščiuose paparčiuose išsislapstę čiabuviai nėra kapitalistų išnaudojami žmogėdros?.. Suris mano varganą pionierišką kūną, o kaip tuomet su troškimais būti kosmonaute, virėja, šachtininke?..

Užtat netgi vežama į Arteką slapčia blioviau, nors manęs laukė ne Madagaskaro žmogėdros, o būsimieji visos TSRS šachtininkai stachanoviečiai. Ir mūsų bendra tėvynė nepriminė vandenyne pasimetusios salos, o buvo panaši į plaukiojantį šarvuotą archipelagą – visai tokį pat kaip Lukaso *Žvaigždžių karuose.* Be to, susišnekėti buvo galima ne gestų, o didžiojo Lenino kalba, kuri ateity turėjo tapti tarpplanetine. (Lukasas, kurdamas savo filmą, apie tai nepagalvojo, ir dėl to *Žvaigždžių karai* atrodo netikroviški.)

Žodžiu, jokio kapitalistinio kanibalizmo, tik susivienijusios stachanoviečių pajėgos – latviai, lietuviai, kazachai, kirgizai, dagestaniečiai, ukrainiečiai, baltarusiai, uzbekai. Ir, aišku, rusai – tie tai kosmonautai. O stovyklos viršininkas Ivanas Vasiljevičius – viso šito kosminio griozdo vadovas. Madagaskaro iš šarvuočio netgi nematyti – atia, atia, žmogėdros!..

Bet taip jau būna, kad pagaliau įtikinus piliečius, jog esame laimingi ir patenkinti santvarka, toji nei iš šio, nei iš to sugriūva. Aš įtariu, kad prie to prisidėjo šnipai. Vienas toks šnipas žiūrėjo mūsų agitbrigadų pasirodymus ir matė, kaip kirgiziukas Sajatas, panašus į juodą pupų pėdą, nešioja po sceną naktipuodį ir šaukia: „Čtob ne chvatil raketnyj šok, / Sadis-ka, Tečer, na goršok!.."

Turbūt tas šnipas buvo medicinos seselė Sveta, labai negailestinga moteris, uždariusi kirgiziukę Suparną į izoliatorių, mat šioji į Arteką iš savo aūlo atsivežė niežų, o kai Sveta barėsi dėl šitokio apsileidimo, Suparna karingai atrėžė, kad aūlo žiniuonė gerai jos ligą užkalbėjusi!.. Sveta šitaip nesugebėtų!..

Tiesą pasakius, kas neitų į šnipus, jeigu taip būtų menkinami medicinos laimėjimai?..

O dar Olga, mergina iš Permės, griežtu ir sausu kaip lyginimo lenta veidu – ji taip dvokdavo sena žuvimi, kad neiškentusios pasiskundėme virėjai (tegu neduoda Olgai senų menkių!..), o paskui – Svetai. Šioji (nebūtų šnipė!..) tik davė Olgai kažkokią tabletę. Matyt, kad nusinuodytų ir paliktų ją ramybėje.

O paskui sugriuvo ir mano tikėjimas tarpplanetinės draugystės idealais. Būrio vadovas, pusiau uzbekas, pusiau rusas, atėjo nakčia į mergaičių miegamąjį ir ėmė grabalioti man krūtinę!..

Jeigu anksčiau regėdavau jį su tiubeteika ir kinžalu dantyse, tai po tos nakties matydavau su baltais marškiniais ir smokingu, o dantyse laikydavo nebe kinžalą, o cigarą. Netgi kosminiai ateiviai nuo to laiko man sapnuodavosi su cigarais. Ir bjauriausia, kad kišdavo juos man – rūkyk, girdi.

Na ir ko gi, tamsta vadove, lindai prie liesos šiaurės krašto mergaitės?.. Nesubrendėlės, neapsisprendžiančios, kuo jai būti – šachtininke ar virėja... Juk šalia gulėjo Ala iš Minsko, į Pugačiovą panaši kūno formomis, į Meriliną Monro – manieromis, vėliau, matyt, pražuvusi Lukašenkos apdainuotuose kolūkių laukuose, sutvertuose merilinoms žudyti... Ir Aigiulė iš Turkmėnijos – būtumėt prie jos lindęs, tai jau tysotumėt perpjauta gerkle raudonajame kampelyje, šeimyninės vendetos ištiktas, o kas gi pjaus ką dėl manęs, tylios buhalterės ir girto kolūkiečio dukters?.. Man atrodo, kad jūs šitai žinojot, tai ir lindot.

Ir turiu gydytis dabar vaikystės traumas (o jos – neišgydomos!..), sapnuoti ateivius su cigarais, gedėti Donecko šachtų, kurių niekada neišvysiu, o patenkinta Aigiulė sėdi kieme ir kiziaką ploja. O ką jai veikt, jei turkmenbašis bibliotekas uždarė ir kaimiečiams skaityti uždraudė.

Ir visiškai susigraužiu, kai išvystu Sajatą, daužantį parduotuvės vitriną Oše (taip, matyt, jis keršijo sistemai už vaidmenį su naktipuodžiu – juk tokio amžiaus vaikai trokšta ne apsitriedėlius, o didvyrius vaidinti!..).

O kai Uzbekijoje, Andižane, pasigirsta šūviai, verkiu, sapno pagalvį apsikabinusi, nes nežinau, kur dabar esate jūs, karžygy tigro kailio tiubeteika ant tamsiagymės galvos, – tarp tų, kurie žuvo, ar su tais, kurie žudė. Ar atsimenate trylikmetę mergaitę, kuri spoksojo į jus tamsoje išplėstomis akimis, nes manė, kad sapnuoja... mano, kad

sapnuoja dabar, ir neduok die atsibus tarp Madagaskaro žmogėdrų, ir šie pasisveikins su ja rusiškai, plačiai šypsodamiesi ir kartodami: „Mir, družba, festival!..“

Ką ji atsakys dabar, kai jai nebe trylika metų?..

Turbūt tą patį – „Mir, družba, festival“. Ji dar nepamiršo plaukiojančio archipelago kalbos ir neišmoko naujos.

KANIBALO ŠYPSENA

Žmogaus prigimtis iš esmės poetiška, o siela graži. Net surambėjęs galvažudys savo riebaus ir glitaus kūno nelaisvėje jaučia besiblaškantį trapų drugelį. Net sausas kaip pemza biurokratas kartais išgirsta sirenų balsus. O ką bekalbėti apie aukščiausio lygio politikus!.. Jų nuobodų mekenimą reikėtų suvokti kažkaip kitaip, nei įprasta.

O, kad jie mokėtų kalbėti apie skurdą kaip poetai!.. Kad skurdas – svaigus atogrąžų žiedas, kurio juodoje gelmėje blyksi šalti metafizinio grožio kristalai. Kad jis praryja nelaimingas šio gyvenimo sielas ir reinkarnuoja jas į astralinio pasaulio būtybes bičių akimis ir peršviečiamais laumžirgių sparnais. O jie, vargšai valdininkai, pasmerkti amžinai likti šiurkščiais kupranugariais priešais adatos skylutę.

Asketiška atsiskyrėlio lūšnelė ir sauja ryžių – koks miniatiūriškas grožis apsirijusiam pilvūzui!.. Koks dvasingas badaujančiojo akių blizgesys tam, kurio akys paskendusios riebalų raukšlėse!..

Poetiška žmogaus prigimtis linkusi meluoti ir pagražinti. Ji paverčia eilėraščiais dalykus, kurie šaukiasi ne poezijos, o teisingumo.

Diogenas, gyvenęs statinėje, kinikai, pešęsi su šunimis dėl kaulų, šventoji, pro sumūrytą savo kapo angą priimdavusi duonos pluteles, – visa tai kažką turėtų reikšti

šiuolaikiniam žmogui, ypač valdininkui, kuris prie algos ir tarnybinio automobilio dar gauna premijas, priedus ir netgi pašalpas (pastarąsias, pasirodo, gauna teisėjai – o mes ir nežinojome, kad jie tokie vargšai!..). Nomenklatūrininkų eilės glotnios ir darnios, primenančios terakotinių Kinijos imperatoriaus kareivių armiją, einančią užkariauti biudžeto ir atimti kuo daugiau pašalpų iš nepatikimų visuomenės sluoksnių.

Užtatai dabar ima ir suskamba Juliaus Janonio posmai. Ne kaip plienas – kaip rėžiamas stiklas. Pamiršti ir nurašyti, angažuoti ir pasenę. Iš naujo atminty atgyja filmo *Julius Janonis* kadras: išeina į sceną Julius (aktorius Henrikas Kurauskas) su „gimnastiorka" ir sviedžia ponų prisirinkusiai salei: „Ar tu matei?.." Vaikus, numirusius iš bado, beprotę motiną, mergaitę paleistuvę... Iš to, koks šurmulys kyla salėje, pasidaro aišku, kad ponai tai yra matę. Tada ko piktinasi?.. Ogi todėl, kad neužtenka prisipažinti mačius. Reikia pasakyti, kodėl nedaviau vaikui duonos, kad tas badu nemirtų. O šitokia tiesmuka kalba, be drugelio ir atogrąžų žiedo su mėlynais kristalais – ne pono liežuviui.

Skurdas ir socialinė nelygybė nėra toks dalykas, kuriame reikėtų ieškoti metafizinio grožio ir idealizmo, nes skurstantysis viso to gėdijasi. Tik šventieji nebijo skurdo. Paprastas vargo žmogus visados trokšta praturtėti. Paauksuoti savo idealus. Atvežti vaikus į mokyklą auksiniu mersedesu. Iš prekybos centro išvažiuoti su pilnu vežimėliu ne būtiniausių prekių. Atostogas leisti Egipte arba Grenlandijoje – kaip asmeninis astrologas patars. Džokondą lengva širdimi iškeisti į *Cosmopolitan*. Žmoną – į meilužę. Brisių – į Godzilą.

„Kiek ponų... kokie visi gražūs..." – kuždėjo kadaise viena nelaiminga moteriškė, kurią modernioji informacinė visuomenė ir grietinėle vadinami jos sluoksniai bus seniausiai pamiršę. Kaip ir kitus, besiskundžiančius, sielvartaujančius, prašančius. Su liūdesio šešėliu akių gelmėje.

Betgi dabar ne į akis – į dantis žiūrima. Kuo žmogus plačiau moka išsišiepti – tuo jis visuomenės grietinėlei atrodo patrauklesnis. Bet nereikia apsirikti – šitaip paprastai šypsosi kanibalas. Iš džiaugsmo, kad aplinkui tiek daug potencialių aukų. Kai kurios pasisiūlys jam savo noru. O ką daryt, jei nesiseka loterijose, realybės šou ir gyvenimo dramose!.. Būti suvalgytam – vis šioks toks smūgis rutinai!..

Taigi netikėkite piliečiais, išsišiepusiais taip, tarsi tie dantys būtų visos dvasinės vertybės, kurias jie turi. Galbūt jie nesiruošia jūsų pjauti ir sūdyti – tiesiog nori, kad balsuotumėt už jo personą. Vis tiek netikėkit. Ir nebalsuokit.

Tas linksmas plietis, ko gero, niekada nepasakys: „O aš mačiau..." Ir matydamas kentėjau, nes artimo kančia – mano kančia.

Jis tik suvalgys jūsų balsą, atsiriaugės ir išsikrapštys šakute dantis, kad besišypsant iš tarpdančių nekyšotų sausgyslės ir plaušai.

Bet kadangi taip elgiasi ir kanibalas (kurį drąsiai galima priskirti prie visuomenės grietinėlės), vienas už kitą jie nebus nei geresni, nei blogesni.

PASAKŲ ŠALIES ETIKA

„Pasauliu netikiu, o pasaka tikiu", – dėl šių žodžių H. Radauskas šiandien būtų palaikytas sentimentaliu svaičiotoju, mat šiems žodžiams visados mielai pritaria gausybė „grožio ir gėrio adeptų" – lyriškų grafomanų.

Racionaliųjų Vakarų vaikų teatrų scenose jau senokai išryškėjusi tendencija pasakos atsisakyti ir kurti pjeses iš gyvenimo. Iš pasaulio. Nepastebint, kad ir banaliausia gyvenimo istorija neišsiverčia ne tik be pasakos elementų, bet netgi ir be jos siužeto.

O Amerikoje – pastebima. Štai Holivudo produkcija – kad ir kokį trilerį paimtum – kaip ant delno pasakos siužetas. Centre – herojus, kuriam padeda stebuklingi daiktai ir gyvuliai (automatai ir animalizuotos moterys) bei situacijos (išpyškina visą kuopą, o pats lieka stebėtinai gyvas). Slibinas nukaunamas. Karalaitė išlaisvinama. Tetrūksta vestuvių. Bet jų nebūna dėl vienos menkos priežasties: superherojus, demonstruodamas savo fiziologinį vyriškumą, slepia įgimtą oligofreniją. Žodžiu, proto atžvilgiu jis yra kūdikis, o kūdikiui ne karalaitės reikia, bet žinduko. Taigi po kautynių herojus žinduką ir gauna.

H. Radauskui, kaip subtiliam estetui, pasaka – ne tik prastos butaforijos priešingybė. Jinai įkūnija tikėjimo grūdą. O G. K. Čestertonui – etiką. Jis teigė suvokęs, kad nėra

kilnesnių tiesų už tas, kurios atsiskleidė jam vaikystėje, auklės pasakose.

Pasaulis bando įteigti, kad tiesas kuria jis. Jei ne kilnesnes, tai įtaigesnes. Iš pasakų tiesų juokiamasi. Kilnumas ir garbingumas – išnykusios pasakų sąvokos. Jas užėmė tos, kuriomis poetas, būdamas elfų šalies gyventojas ir šios šalies etikos išpažinėjas, netiki. Ir negali tikėti.

Ponas Stalonė, būdamas pasakos superherojus, įtaigumo dėlei gali nuvarvinti lašą butaforinio kraujo, bet ar niūraus jo silueto fone išvysime raudoną žolę?.. Žaliai švytinčią jūros gelmę?.. Obelį su mėlynais obuoliais?.. Tai, ko, anot Čestertono, nėra, bet *gali būti*. Ar *stebuklinga* žolė privers suvirpėti širdį, ar atgaivins kadaise vykusio (ir tebevykstančio) stebuklo archetipinį prisiminimą?..

Šiuolaikinės pasakos, kaip ir globalėjanti rinka, žmogaus sąmonę traktuoja kaip tuščio tūrio erdvę, kurią vartotojas (su reklamos ir įvaizdžio specialistų pagalba) užsipildo pats. Toje erdvėje nebėra estetikos, o etika labai supaprastinta. Seniau sakydavo: „Nedaryk kitam to, ko pats sau nenorėtum“, dabar sakoma: „Kad to panorėtum, tereikia pasistengti tai įpiršti“.

Šiuolaikinės pasakos herojus, be kraujo, daugių daugiausia gali išspausti iš savęs tokius žodžius: „Gyvenimas ne tik liūdnas, bet ir gražus“. Tai ne Stalonės, o van Damo išmintis, bet esmė nuo to nesikeičia.

Van Damas teisus. Pasaulis dar ir baisus, ir negailestingas. Tik mes su baisumu nebenorime kovoti patys, priešintis jam, kaip moko pasakų etika, o paliekame tą nemalonų juodą darbą superherojui, kurio iš esmės nėra. Fobijos sklando ore kaip geležinės Stimfalo paukštės, ir žmogus nesugeba įtempti lanko templės joms nušauti.

Nekovojančiam žmogui pasaka tebus iš aplinkos greit pasisavinamas, perdirbamas ir pašalinamas produktas, infantilus kūrinys. Kovojančiam – vaiko tiesa, kuriai sunku suaugusiųjų pasaulyje, – užtat atsiveria begalinės kito pasaulio erdvės. Su raudona žole ir mėlynais obuoliais. Su tikromis vestuvėmis ir su kūdikiais, kuriems lemta nugalėti tikrus slibinus. Kurie anksti meta žinduką. Jei apskritai paima jį į burną.

Pasaulis, kuriame tikima, yra viltingas.

TEGYVUOJA INSTITUCIJA

Kartais pasidaro apmaudu ir gėda prieš dideles valstybes, kad istorinės kronikos ir analai atskleidžia tiek nedaug gerųjų mūsų nacionalionio charakterio bruožų. Sutikite, ten mes neretai pasirodome it kokie provincialai.

Anava Gediminas geležinį vilką sapnavo – būtų bent jau raganosį, ir geriau marmurinį, o ne iš balų rūdos. Vis šioks toks langas į pasaulį, ogi ir savo kultūringumą laipsniu pakeltume. Neapsiribotume vien midumi, kurio prisisriaubę senoliai, užuot „Iliadą" skaitę, marmūzes vienas kitam talžydavo. Kriminalinę tradiciją įdiegti, aišku, svarbu, bet kas iš to, jeigu esi neraštingas ir negali jos visuomenei paskelbti?.. Dėl to, kad nesusipratom anų laikų kriminalinių nutikimų užrašinėti, ir herojinio epo neturime. Jaučiamės dabar kaip našlaičiai Europos tautų brolijoje, nors ir skambiausiai rėkiame.

Ir nenustosime rėkti, kol nesuvoksime savo visavertiškumo ir gal net išskirtinės, mesianistinės vietos šiame pasaulyje. Tam tetrūksta tiek nedaug – rasti kokį nors giliai užkastą dokumentą, kuriame būtų patvirtinta, kad esame kilę iš romėnų, o ne iš meškų, kaip užsispyrę kryžiuočiai tvirtino. Ir kad turėjome savo Homerą, kurio giesmių liaudis neperėmė, nes Homeras giedojo visai ne apie tai, kas suprantama ir sava kiekvieno lietuvio širdžiai ir ką dabar matome „Gubernijos" alaus klipuose.

Taigi ar galite įsivaizduoti, koks bus džiaugsmas, kai tokie analai atsiras?.. Kiek daug taurių ir didingų dalykų sužinosime apie savo tautą!.. Joks Širakas nebedrįs įsakinėti, kad patylėtume, mat iš atrastų analų paaiškės, kad Algirdas kadais buvo prie Paryžiaus atjojęs ir Versalio ponų naktipuodžius išvartęs. O prancūzai mūsų brutalaus karingumo buvo taip nustebinti, kad vėliau net Henriką Valua atsiuntė Vilniun kaipo didįjį kunigaikštį. Tik anam mūsų nacionalinė virtuvė nepatiko, tai pabėgo atgal.

O kolei dokumentas atsiras, naudokimės tais, kuriuos turime. Ir jeigu kartkartėmis pasirodys, kad istorijoj pernelyg daug kriminalo, šiukštu neapsirikime!.. Tai tik narsi protėvių dvasia byloja mūsump!..

APIE NUKIRSDINIMĄ

Virbalyje 1770 metų kovo 23 dieną turgaus aikštėje priešais rotušę nukirsdino mergelę. Tardoma ji prisipažino paleistuvystėje sugyvenusi du vaikus ir juos nužudžiusi. Gal būtų ir neprisipažinusi, bet kvotos tais laikais būdavusios griežtos – ne tokios kaip dabar, kai kiekvienas kvailys reikalauja tiesioginių įkalčių. Istorinis šaltinis subtiliai papildo neaiškų vaizdą: mergelė viską prisipažino „tardoma ir kankinama".

O dabartės!.. Kai pažiūri į tas teisines spragas, pro kurias lyg tarakonai lenda valdininkai, užuodę riebias išeitines kompensacijas!.. Ar ne paprasčiau būtų nupurkšti juos dustu – tegu pasikankina truputį. Gal neištvers ir prisipažins, kiek nekaltų mokesčių mokėtojų savo paleistuvingu potraukiu pinigams pražudė.

Vargšė mergelė prieš nukirsdinimą turėjo dar ir teismo išlaidas padengti beigi budeliui sumokėti. Jei nebūtų sumokėjusi, tai gal nieks nebūtų jos kirsdinęs?.. Budelis taigi ne kraujo ištroškęs maniakas, o valstybės tarnautojas. Jam, sakyčiau, ne tik alga priklauso, bet ir premijos, priedai, netgi pašalpos. Kaip teismo institucijos atstovui.

Ir visai negaila tų premijų, jeigu už tai bent vieną valdininką viešai rotušės aikštėje išpers.

APIE PADEGIMĄ

Dėl tų gaisrų tai visuomet tik bėdos. Antai 1727 metų kovo mėnesį Kretingoje, tuomet Karolštatu vadintoje, nuteistas padegėjas. Rupūžgalvis veikė savivalės ir gobšumo skatinamas – pakišo pypkę po gegne, ir sudegė septyni namai. Ko stebėtis, kad už tokį darbą buvo pasmerktas sudeginti. Bet kadangi iškart buvo nutvertas ir kaipmat prisipažino įvykdęs tą bjaurų darbą, per kvotą papildomų tardymo priemonių neprireikė. O atlyžęs vaitas ir asesorius liepė sušvelninti bausmę: nukirsti galvą, o lavoną sudeginti.

O dar sakoma, kad už nuoširdų prisipažinimą nusikaltėlis nieko, išskyrus advokato susierzinimą, nepeša!.. Visuomet reikia elgtis taip, kad ne advokatas, o budelis būtų tamistai dėkingas. Mat už dvigubą darbą (kirtimą ir deginimą) jis gaus ir dvigubą atlyginimą!.. Prieš paimdamas kirvį į rankas, tamistai dar ir padėkos. Advokatas taigi tik apspjautų, bjaurybė. O be reikalo. Kai visuomenėje užtenka budelių – mažiau reikia advokatų.

Užupy neseniai supleškėjo keli sandėliukai. Ir padegėjas, rupūžė, nebuvo pagautas – matyt, pabėgo, nebaigęs rūkyti pypkės. Čia kalti aplaidūs sandėliukų savinin-

kai – reikėjo griebti pirmą šalia gaisravietės pasitaikiusį tipą (kap darė Karolštato miestiečiai) ir imtis kvotos. Žiū, visa tiesa ir būtų išaiškėjusi. Ogi paskui, nieko nepešę, ima kaltinti kažkokius „kampuotus" ponus, kurie dieną atėję, apžiūrėję, o naktį ėmę ir padegę. Taigi čia bet koks advokatas, netgi paskutinis asilas, tamistoms pareikš, kad nusikaltimas neturi kūno, kurį būtų galima kirsdinti. Kitaip tarus, tamista vakar susapnavai, kad tamistos sandėliukas sudegė, o šiandien sapnuoji, kad apskritai turėjai sandėliuką. Užtat pagaliau atsibusk, nes miegas tamstai ne į naudą.

APIE SUMUŠIMUS IR TEISMO KLAIDINIMĄ

Virbalis, 1760 metų liepa. Viena ponia taip troško bylinėtis ir atskleisti savo oratorinius sugebėjimus bei turtingą sielą, kad nei iš šio, nei iš to skėlė ponui tarėjui keletą antausių, o pati pasiskundė dėl sumušimo. Kad įtikintų teismą, pasirūpino melagingais parodymais – po akimis suodžiais nusipiešė mėlynes. Bet teismo pareigūnai – ne akli. Liepė mėlynes nusiplauti vandeniu iš rėčkutės ir už teismo klaidinimą įsakė ponią išplakti ir sumokėti baudą – 2 kapas grašių.

Net pagaugai nugara nueina – tai bent moteris!.. Kokia narsa, koks įkarštis!.. Ir kai pagalvoji, kurgi dabartės tokiai poniai tiktų reikštis, akys norom nenorom nukrypsta į geltoną rūmą prospekto gale. Juk gana sveikai atrodytų, jeigu karinga moteriškė žiebtų antausį ponui tarėjui. Maža už ką – gal už abejingumą moteriškam žavesiui. Ar už miegą per posėdį. Pagaliau tai nesvarbu. XVIII amžiaus teisinė norma, kad už antausį valdžios atstovui baudžia-

ma griežčiau nei už antausį paprastam piliečiui, dar neatgyveno, taigi paprasti piliečiai skuba tapti nepaprasti, kas šiais laikais įmanoma, ypač jeigu turi dėdę tarėją.

Ir pliekiasi paskui visi iki soties.

Ir nei rėčkutės su vandeniu bereikia, nei budelio paslaugų. Pastarojo tai gaila – dėl tų prakeiktų sadomazochistų praranda gerus arbatpinigius.

APIE DUKTERS PARDAVIMĄ

1539 metais Gardino teismui iškilo nemenka problema. Moteriškė prieš septynerius metus užstatė savo dukterį vienam ponui už puskapį grašių, o tas teigė, kad pardavė, ir ne už puskapį, o kapą. Tam įrodyti buvo pasitelkti liudytojai, be to, ponas turėjo mergelės pirkimo–pardavimo raštą. Teismui dukters pardavimas pasirodė besąs nekrikščioniškas poelgis, ogi užstatymas – dar pusė bėdos. Užtatai liepė moteriškei pinigus grąžinti ir savo dukterį pasiimti.

Kadangi šiuo atveju niekas nesudegė, nebuvo pavogta ir suniokota, apie galvų kirtimą nebuvo ir kalbos. Ką tas gerasis ponas su parduota mergele veikė septynerius metus, niekas neklausė, mat šitai neįeina į daiktinius nuostolius. Ogi dvasinius tais laikais, kaip matome, kompensuodavo antausiai.

Užtataigi, jei motina būtų pareiškusi, jogei ponas turi jai atlyginti septynerius metus moralinių kančių, būtų gavusi septynis antausius už kiekvienus metus.

Šitokį moralinių kančių atlyginimo būdą vertėtų įsidėmėti, mat ir dabartės morališkai kenčiančių yra tiek, kad baisu net dairytis. O keisčiausia, kad antausių kaip

kompensacijos jie nenori – duok pinigų. Už ką?.. Nei jų galvijai sudegė, nei grašių skrynios dingo, nei vaikai septyneriems metams užstatyti... O vietoj mėlynių ir randų, kuriuos galėtume suprasti kaip moralinės kančios įrodymus, – jerubių taukai per barzdas varva.

Kitokių įrodymų prašyti kaži kaip nepatogu – nežinai žmogus, kokiose dvasios slaptybėse jie tūno ir kokias kūno dalis pasirenka. Tik viena aišku – kuo toji dalis svaresnė, tuo ir kompensacija turi būti didesnė.

Ir jeigu daktarui tų dalių atkirsti neleidžia profesinė etika, galvažudžiui – darbo grafikas ar nuotaika, budelis dirba be skrupulų ir vykdo socialinį teisingumą.

APIE BURTININKŲ NUBAUDIMĄ

1709 metais Kobrino magistratas nusprendė nubausti tokią Apoloniją už tai, kad kerais stengėsi privilioti vienai merginai jaunikį. Kerai buvę baisūs – liepė merginai nusiprausti vandeniu su šakelėmis ir įvairiaspalvėmis gėlėmis. Paskui Apolonija suvyniojo šakeles į marškinius ir pakasė po nusižiūrėto jaunikio tvartu. Už tokią piktadarybę teismas liepė išplakti Apoloniją rotušės aikštėj, o paskui gultis ant akmenų kryžium. O merginos tėvas – kam leido kerus savo namuose ruošti – irgi nusipelnė bausmės. Įsakyta jam pridirbti žvakių iš dviejų svarų vaško ir atiduoti jas cerkvei.

Šita bausmė atrodo didžiai teisinga ir ligi šių dienų nepasenusi. Tik nei teismai, nei prokuratūra ja kažkodėl nesidomi. Kyla slogi nuojauta, kad mūsų teisėsauga tik vakar gimusi ir nieko apie Saksų teisyną nėra girdėjusi. Užtatai ir nežino, ką daryti, kai rūmuose atsiranda tokia

Apolonija ir, pragaištngai bambėdama, ima tualetinį popierių užkalbinėti.

Aišku, reikia perti!..

O asmenį, kurio namuose tai daroma,– kryžium!.. Ant akmenų!..

APIE SANTUOKOS SUTVIRTINIMĄ

1733 metais Joniškyje vyras su žmona nesantaikoje gyveno, užtat teismas nusprendė įkrėsti kiekvienam po 100 rykščių. O tokiam Juozui Rydeliui, kuris jiems sugyventi ypač kliudė, irgi liepta 100 rykščių įkrėsti. Negana to, šitam santuokinės ramybės drumstėjui dar ir 10 kapų grašių liepta sumokėti.

Pasižiūrėkit, šiandienos egalitaristai nelaimingi, kaip tuomet branginta santuokos institucija ir kaip stengtasi apsaugoti visuomenę nuo pragaištingų meilės trikampių!.. Jau tuomet protingų žmonių žinota, kad trys kampai – netikęs pamatas santuokai. Reikia keturių.

Dabartės, regis, šitaip ir imta daryti. Šių laikų Jonišky neilgai ieškojęs gali atrasti krūvą sutuoktinių, kurie dėl šventos ramybės susikeitė antromis pusėmis ir laimingai gyvena. Ir nei kokių rykščių, nei akių draskymo. Ir trečiasis nekaltasis nenukenčia...

Užtatai visuomet linksiu galva, kai išgirstu kalbant, jogei visuomenė – viena didelė šeima. Puodai bendri, spintos bendros, šunys, katės, ogi ir žmonos.

Jei ne komunizmas, pražūtų santuoka.

Taigi, jeigu kartais neatrastume analų, neliūdėkime. Jei mūsų epą galutinai surijo papirusų kandys – irgi ne-

sigraužkime. Neleiskime, kad mūsų nacionalinis pasididžiavimas dėl šito nusmuktų žemiau juostos, kaip atsitinka po pralaimėtų krepšinio rungtynių. Supraskime – ir be epo esame didingi!.. Pakanka atsiversti laikraščius. Įsijungti televizorių. Apsilankyti ministerijoje. Prokuratūroje. Vandens pramogų parke. Taigi truktelkime savo pasididžiavimą aukščiau, iki pažastų!..

Ir niekuomet negalvokime, kad mums, kaip tautai, ko nors trūksta. Nors baugi budelio figūra ir šmėkšo istorijos puslapiuose kaip pamėklė, suvokime ją ne kaip blogį, o kaip instituciją, kuri niekados nepaliks tamistų be atsako.

O jeigu atsikvošėjęs suvoksi, kad tamistai trūksta kurios nors galūnės ar sopa nučaižytą užpakalį, pajusi tai institucijai ir baimingą pagarbą.

Jeigu mums, kaip tautai, ko nors trūksta – tai tik šito.

ŠEŠIAPIRŠTĖ KOJA

Perfrazuodama Sigitą Parulskį, kuris savo esė knygoje „Miegas ir kitos moterys" rašo apie jį kankinantį „nedvasingumo kompleksą", su sielvartu turiu pripažinti, kad mano sieloje, regis, vyksta atvirkštinis procesas. Ir jeigu kalbėtume atvirai, šita kančia ne ką menkesnė. Parulskis bent jau įvardija jaučiąs „sarkazmą, marazmą ir orgazmą" kaip būtinus nedvasingumo palydovus, o kas belieka po baisios ir gniuždančios dvasingumo lavinos?.. Harmonija, hegemonija ir hipertonija?.. Argi tai paguodžia?..

Šiais laikais bet kokį užgriuvusį gelžbetoninį kalną turi nuversti savo rankomis. Šitai vadinama asmenine atsakomybe ir blaivia savivoka, mat jokia valdžia nei partija nespręs asmeninių problemų. Taigi ir dvasingumas – ne jos reikalas. Kad ir kaip smarkiai jis slėgtų trapius žmogaus kaulus ir smegenų pusrutulius, o nakties tamsoje pamažu virstų pabaisų režisierių mumifikuotu Holivudo aktoriumi, kuris savo mažytį masinį identitetą mielai iškeitė į galingą blogio dvasios asmenybiškumą.

Aš nenoriu, kad mane be paliovos kankintų dvasingumas, aš imu jį niekinti ir įsivaizduoti kaip bjaurų ir storą šeštąjį kojos pirštą. Jį pašalinti iš pirmo žvilgsnio nebūtų didelio vargo, bet kaipgi nei iš šio, nei iš to jį kirsi?.. Žmogus net su bjauria yda skiriasi vos ne verkdamas, o čia vis dėlto pirštas... Šešiapirštis žmogus – atradimas pats sau. Gali jausti pasibjaurėjimą savimi, nesveiką erotinį jaudu-

lį, o koks nusidriekia laukas mažyčiams mazochistiniams malonumams auginti!.. Kol nesityčioji iš savęs, niekam nebūni įdomus. Žiūrėk, paskui kas nors ims ir atras, kad šeštojo piršto kombinacijos yra ne kas kita, kaip dievoieškos ir kūniškumo sintezė. Nors dievoieška galėtų egzistuoti sau, o kūniškumas – sau.

Niekas, kas gimė iš kūno, neįeis į dangaus karalystę, sako Naujasis Testamentas. Bet Naujojo Testamento citatos nepatinka blizgančių žurnalų redaktorėms ir leidėjoms, jos įsitikinusios, kad žavus moteriškumas, aptemptas šampano spalvos *Palmer* apatiniu trikotažu, grakščiai įžygiuos į dangų.

Grynasis dvasingumas, jeigu jis kuo nors panašus į grynąjį protą, – šiurpi sąvoka. Nes jame nelabai kas belieka iš apatinio trikotažo. Tų švelnių niekšybių ir apkalbų, puošiančių ir praturtinančių kiekvieno žmogaus gyvenimą.

Kai praeina malonūs vasaros karščiai, kaitriais saulės lygintuvais pervažiuojantys pamėlusio intelektualo nugarkaulį ir paliekantys rudas (maro?.. kokomikozės?.. audinio degėsių?..) dėmes, basas kojas nori nenori turi ištraukti iš nešienaujamų pievų karvašūdžio ir sprausti į batus. O dešiniajai kojai visi batai nepatinka, nes ji – su šešiais pirštais. Šeštasis – nuo karvašūdžio dar pastorėjęs.

Užtatai šlubuosiu dabar kaip karvė su puantais į žurnalo redakciją, kur veiklios redaktorės ir apatinio trikotažo mūzos pirmiausia teiksis įvertinti mano išvaizdą, o paskui – atneštą (literatūros?) kūrinį.

Kai pamatau panelę Malviną mėlynais plaukais, susigraužiu, kad nesugalvojau nusidažyti žaliai. (Visa.) Imu abejoti literatūra kaip tylia dvasingumo forma, o kai Malvina pareiškia, kad žurnalui reikia ne „rebusų“, o meilės istorijų ir detektyvų, kaip dvasingumo forma imu abejoti ir meile. Bent jau tylia. (Jeigu meilė nerėkia kaip skerdžia-

ma, anokia čia meilė!..) Bet kadangi kiekvienoje situacijoje reikėtų ieškoti pozityvo, randu ir tokį – tai žmogžudystė, auka ir žudikas, ir ypač smagu, kai pastarasis įvardijamas kaip klaikus seksualinis maniakas (jaukas frigidiškoms namų šeimininkėms!..) arba estetiškai nusiteikęs kanibalas, savo aukas patiekiantis Meiseno porceliano lėkštėse, apibarstytas orchidėjų žiedlapiais.

Kodėl įžvelgiu čia pozityvą?.. Ogi todėl, kad skaitytojas žino, jog jis už tai nebus suvalgytas. Ir redaktorė žino. Užtat imu ir nustembu, kai nusivedusi mane į kavinę užsisako viščiuką, o ne žmogienos.

Neadekvatu.

Ir dar paklausia manęs, ar sutiksiu parašyti „ką nors lengvo, be rebusų". Kraupiai sužvairakiuoju į apskrudusį lavonėlį baltoje kaip emaliuota vonia lėkštėje ir konvulsingai pakraipau galvą. Tai galėtų reikšti ir sutikimą, ir atsisakymą, ir pirmuosius neurozės požymius, ir man jie kol kas patinka – braukia per sprandą iš refrižeratoriaus ištraukta negyvos vištos plunksna.

O kai Malvina, žiūrėdama mėlynomis akimis pro mėlynus plaukus, paklausia, kodėl nešioju tokius didelius batus (gal tai esąs savotiškas meninis stilius, susijęs su maištu prieš nusistovėjusią lyg kūdros vanduo madą ir į skenduolius panašių dizainerių terorą), man nei iš šio, nei iš to šauna mintis nusiauti ir padėti dešiniąją koją ant stalo. Į redaktorės lėkštę, kur kūpso nusikaltimo auka. Esu tikra, kad užanty Malvina turi į tobulą trapeciją panašų mėsininko peilį ir žinos, ką daryti.

Bus šiek tiek skausmo, ašarų, nepatogumo, reiks paprašyti padavėjo, kad atneštų daugiau popierinių servetėlių ir stiklinę *Starkos*. Bet tai truks tik akimirką. Paskui savo pokalbį vėl galėsime tęsti. Ir galbūt net susitarti dėl estetiškos žmogžudystės. Žudikas kanibalas šiuo atveju būsiu aš.

TREČIOJI AKIS

Ne juokais susinervinu, kai kas nors prikiša man trumparegystę, kuri kažkokiu keistu būdu susijusi su neatsakingais poelgiais. Jeigu neprimatantis žmogus ir gali pasielgti neatsakingai, tai tik pasisveikinti prietemoj su stulpu, kuris primena kaimyną, išvedusį pasivaikščioti šunį. Be to, daugeliui piliečių regos organai yra tik žmogiškumo atributas, kitaip tariant, sielos veidrodžiai – piliečiai lekia kaip pasiutę ir vis vien nieko nemato, net nukainotų prekių etikečių.

Iš esmės žmogui labiau reikėtų čiuptuvų – vis tiek viską perkame čiupinėdami, net televizijos laidų vedėjų kostiumus bandome įvertinti jautriomis pirštų pagalvėlėmis ir neretai nustembame, kad jie tokie kieti ir nepatogūs.

Užtatai man pasidaro nejauku, kai pagalvoju, kad šitais visuotinio apakimo laikais aš turiu dar ir trečiąją akį. Nelabai patogu, mat į ją nuolat lenda plaukai, o žiemą ant jos tenka užmaukšlinti ir kepurę. Kirpykloje visuomet prašau kirpti mane „bliūdeliu" ir šiukštu nedžiovinti plaukų džiovintuvu, o jei kokia arši kirpėja to nesupranta, lekiu pergedęs namo ir perkuosi vaistinėj dirbtinių ašarų. Akis po užsispyrusios kirpėjos intervencijos išdžiūsta kaip kempinė, mat ji be ašarų kanalo ir be voko, todėl su ja tikras vargas.

Tiems, kurie įsivaizduoja turį trečiąją akį ir kliedi apie visokius pamėkliškus regėjimus, pasakyčiau, kad jie nesuvokia, ką šneka. Žmogus, turintis trečiąją akį, tikrai žino, ką reiškia organas, įsodintas netinkamoje vietoje ir skirtas nežinia kam.

Gal tam, kad koks iškrypėlis troleibuse iš nugaros neapčiupinėtų savo aštuoniais čiuptuvais? Pakankamai svari priežastis.

Aišku, atsiranda piliečių, kurie mato virš kai kurių ypatų galvų geometrines figūras, panašias į įelektrintus gimnastikos lankus, bet kam iš to daryti ažiotažą. Savo trečiąja akimi neretai regiu tokius lankus virš kaimyno sandėliuko, kur laikomos padangos ir techninis pilstukas. Bet tik pabandyk kaimynui apie tai užsiminti!.. Palaikys tai asmeniniu įžeidimu ir, patykojęs patamsy, užtvos su dviračio grandine.

Vienintelis žmogus, virš kurio galvos mačiau ratlankį, buvo apskurusi bobutė tigro kailio šeleptėmis. Užklydo į kiemą kaip Naujojo Orleano potvynio auka ir paprašė dviejų litų. Rusiškai, su keistu, Sibiro sektantų giedojimus primenančiu akcentu, klaikiai ištęsiančiu balsį „o". Kadangi tai iš tiesų dvelkė mistika, daviau.

Kai nusisukau ir kopiau laiptais į savo butą, trečioji akis išvydo, kaip bobutė paspjaudė monetą, patrynė ją į pilvą ir, įsitikinusi, kad ji tikra, pagrūmojo man įdiržusiu medinio rūpintojėlio kumščiu ir iškišo žalią nuo dumblo liežuvį.

Ratlankis virš jos galvos kaipmat išnyko, o aš su sielvartu pamaniau, kad trečiosios akys skirtos ne kam kitam, kaip filantropijos idėjoms žudyti.

Jeigu duodi išmaldą – niekados nežiūrėk, kaip ji panaudojama. Ir niekados nemanyk, kad esi taurus ir nepa-

prastas, nes trečioji akis visuomet parodys, kiek liežuvių ir špygų kyšo tau, kilnusis žmogau, už nugaros.

Ir kai skaitau poeto eilutes apie tai, kaip jam norisi apkabinti visą pasaulį ir su meile pabučiuoti, su širdgėla suvokiu, kad vargšelis buvo baisus trumparegis ir ūkanoj jam plaukiojo visi nuožmūs šios tikrovės pavidalai. Pabučiuok kad gudrus tokią Naujojo Orleano bobutę!.. Jausiesi visą dieną kaip žuvim apsinuodijęs.

Bandžiau susirasti sielos brolių, kuriems galėčiau iškloti savo rūpesčius, bet taip jau atsitinka, kad kiekvienas pilietis, apdovanotas dvasios lobiais, su kitais apdovanotaisiais mažai bendrauja. Daugiausiai šnekasi su anuo pasauliu, medžiais ir įdvasintais baldais (su faneriniais, tiesa, iš aukšto), o kartais apsiriboja ir turtingu savo paties asmeniu. Pastarasis būvis vadinamas išrinktojo vienatve. Jeigu ką nors tokiam žmogui sakai, jis žiūri į tave kaip žirafa pro akvariumo stiklą, ir tamstai svarbu susiprasti, kad jis – Demiurgas, o tamsta – tik menkas atomas, ir garbusis asmuo neapsisprendžia, ką su tamsta daryti: sutraukti ar išplėsti.

Norėčiau būti sutrauktas, kad tik išgirsčiau bent žodį iš Demiurgo lūpų!..

Bet ką gi jis man pasakys?..

„Tu turi trečiąją akį!..“ – subaubs visatos valdovo balsu. Ir viskas. O kam man ta akis reikalinga, nepaaiškins.

Man belieka viena išvada.

Vaikščiodamas po kunstkameras, visomis trimis akimis jaučiu, kaip formaldehide užkonservuotos pabaisos seka mane savo apmūsijusiais sielos veidrodžiais. Šalia manęs stripinėjantys piliečiai krykščia iš džiaugsmo ir susižavėjimo, ir man darosi truputį šiurpu, nes žinau, kas manęs laukia.

Kada nors storo stiklo inde, apsuptą geltono skysčio ir tylių kaimynų iš kairės beigi iš dešinės (dvigalvio veršiuko ir moters su gyvatėmis vietoj plaukų), jūs, sielos broliai, išvysite ir mane. Taigi aš pritariu jūsų švelniam džiūgavimui, bet visiškai nesuprantu jo priežasties.

Nejaugi dabar, nutilęs ir užkonservuotas, aš galėsiu pasakyti jums daugiau negu tada, kai buvau gyvas?..

Nejaugi pastėrusi, pamėlusi kaip broileris ir iš pliko pakaušio išvirtusi trečioji akis brangesnė už mano sielą, kuri bando nedrąsiai sušvisti aukso ratlankiu jums virš galvos?..

KAIP TEISINGAI SŪDYTI DOČĮ, ARBA KO NEPASAKĖ KLASIKAS

Gerbiamieji!..

Kadangi aš esu ne tik advokatas (o advokatas turėtų būti, kaip klasikas sakė, anapus gėrio ir blogio), bet ir jautrus vertybėms asmuo, negaliu be susijaudinimo žvelgti į paprastą žmogų, kurio siela man be galo brangi. Taigi jūs, pone prokurore, neapsimeskite arkangelu Mykolu ir nemosuokite ugniniu kalaviju, nes nuo jo žyrančios kibirkštys lekia prisiekusiesiems į plaukus ir gąsdina mano ginamąjį. Be to, leisti žiežirbas teismo salėje draudžia priešgaisrinės saugos taisyklės.

Taigi trokšdamas išgelbėti šitą paprastą sielą, aš nušviesiu jos gyvenimą kiek kitokiu rakursu, nei esame pratę matyti. Jūs, pone prokurore, norite man paprieštarauti – sakote, kad tai, ką parašė klasikas, yra šventa ir neliečiama. O ar kada pagalvojote, kodėl tiek daug žmonių nemėgsta klasikos?.. Ogi dėl tos pačios priežasties. Jeigu pilietis negali prikišti nagų prie neliečiamybės, tai ji jam pasidaro neįdomi.

Prieš pasakodamas paprašyčiau tamistos – taip, jūsų, pirmoje eilėje iš kairės – nemosuoti sparnais. Blaškote mano dėmesį, be to, aš esu įpratęs prie karščio ir tamistos kaip kondicionieriaus paslaugų man nereikia.

Taigi mano ginamojo – jo vardas Dočys – istorija prasideda pavasarį, kai iš pietų parlekia gandrai ir pradeda savo kasmetinį ermyderį, nuo kurio normaliam žmogui turėtų tik galvą skaudėti.

(Tamista iš trečios eilės, matau, nesutinkate ir rūsčiai šiepiate putotus nasrus. Pone Teisėjau, prašyčiau laikyti tai tiesioginiu gynybos gąsdinimu, be to, aš primygtinai reikalauju, kad toji būtybė būtų patikrinta veterinaro, ar nekelia grėsmės susirinkusiems.)

Taigi klasikas visą šitą ermyderį yra aprašęs kaip visuotinę gyvybės atbudimo šventę, bet prašom nepamiršti, kad kai kurioms gyvybės formoms tai visiškai nedžiaugsmingas laikas. Kadangi, kaip minėjau, esu jautrios širdies, man iki ašarų gaila iš žiemos miego vos pabudusių žalčių ir gyvačių, kuriuos tie pabaisos gandrai dar sapnuojančius suryja!.. O varlės, pelės, vorai, erkės ir kiti mieli gyvūnėliai!.. Kodėl šitaip brutaliai iš jų atimama egzistencijos prasmė?.. Akmuo į jūsų daržą, pone Teisėjau, – tamistos sukurtas pasaulis, regis, labai jau netobulas!.. O kai aš bandau ką nors jame pataisyti – jūs ne juokais užsirūstinate!..

Pavyzdžiui, mano bandymai reguliuoti rūšių populiaciją – kuo gi jie tamistai neįtiko?.. Kai kuriems žmonėms įteigiau, kad egzistuoja tokie dalykai kaip delikatesai ir geras skonis – tik pasižiūrėkite, kiek visokių moliuskų ir pajūry ropinėjančių gyvių šitaip buvo išnaikinta!.. Tik kažkodėl gandrų niekas nevalgo. Tas man iki šiol keista.

Taigi įsivaizduokite šitą Dočį, mažą žmogų ir paprastą sielą, besėdintį kieme ant trinkos ir besiklausantį... ne, ne paukštelių giesmės, ir visai jinai jam neprimena muzikos, Dočys neturi klausos, tai didelis mažo žmogaus privalumas... taigi klausosi baisaus riksmo, sklindančio iš kaimy-

no pilaitės. (Tas kaimynas – buvęs kolūkio pirmininkas ir delikatesų mėgėjas, man gerai pažįstamas – nesyk jam advokatavau.) Šiuo metu jį ištikusi bėda – anot klasiko, persirijęs perplyšo baisiai, visi brangvyniai pro kūno kiaurymes ištekėjo. Aš rinkčiausi saikingesnius įvaizdžius ir manyčiau, kad šioks toks nesaikingumas – ne problema turtingam žmogui ir šiuolaikinei medicinai, o jei klasikas to nesuprato, tegu kaltina save.

Taigi sėdi Dočys ir laukia brigadininko, kurs atėjęs suriktų: „Ko lauki, būre neviežlybs!.. Mauk į laukus kartupelių beigi sviklų sėti!..“ O kadangi niekas neateina ir nerėkia, Dočiui darosi baisu ir neramu, kitaip tariant, jį apima metafizinis nerimas. Dočys, šiaip ar taip, žmogus, ne galvijas, ir ne Slunkius koks, kuris anava konteinery rausias ir ką radęs tuoj pasikakin. Dočys – būtybė, kurio siela pro amžių rūkus visuomet girdės šauksmą: „Eik, būre glūps, į baudžiavą mielą!..“ O kadangi dabartiniai politikai džiaugiasi baudžiavą panaikinę ir nepamiršta tuom pasigirti, Dočį apima ne tik metafizinis nerimas, bet ir teisėtas pyktis.

Taigi ar turėtume stebėtis, ponai prisiekusieji, kad jis ima į rankas pantį ir, griežachdamas dantimis, eina į daržinę... aišku, kad ne kartis – jūs, ponia iš antros eilės, pernelyg viską nuspėjate!.. Dočys eina kinkyti jaučio, bet kadangi ir jaučius, ir traktorius prarijo ankstyvoji privatizacija, ir netgi uošvės, kurią kaip jėgą laukams apdirbti naudojo proletariniai valstiečiai, Dočys neturi (pasimirė, į akėčias įkinkyta)... patys pagalvokite, kas jam lieka?..

Ne, ponia, aš gi sakiau – ne pasikarti, nors ir aš, ir jūs to, matyt, pageidautumėt. Metafizinis nerimas tada gal ir išnyks, bet pyktis – ne. Ar esate girdėjusi, kaip pakaruok-

liai po mirties išlieja savo pyktį?.. Ogi įkyriai lenda į begeriančių gyvųjų draugiją ir išmaukia jų stikliukus.

Kam, sakykite, daryti tai mirusiam, jei gali padaryti gyvas?..

Va, va, jūs ir susiprotėjote. Aišku, Dočys eis į karčemą, klasiko žodžiais tariant. O jei kalbėsime bendrine kalba – į alaus barą „Po uosiu". Pavadinimas, kaip matote, simboliškas. Gaila, kad klasikas jo nevartoja, bet, jei leisite, vėl įmesiu akmenį į tamistos, pone Teisėjau, daržą – visi klasikai įsivaizduoja esą dievai ir gerų patarimų iš šalies beveik niekada nesiklauso.

Taigi, tęstume Dočio, mažojo žmogaus, istoriją vasarą, kai ermyderis kiek aprimęs ir vargšės gyvatės jau tiek atsibudo, kad spėjo po kelmais išsislapstyti.

(Kažkas vieną atsinešė į teismo salę – ar ne jūs, ponia iš antros eilės, atrodot labai mylinti naminius gyvūnėlius, o barškuolėms, regis, negalite atsispirti.)

Ir vėl matome Dočį apimtą metafizinio nerimo – kapoja kirviu sandėliuką kaip nenusisekusio gyvenimo simbolį ir visai nesiklauso, ką jam šneka kaimynas Krizas: ko nešienauji pievų, kaimyn, ką ėsi paskum!.. Kai Dočys savo teisingam, bet kvailam kaimynui paaiškina, kad jis – ne karvė, Krizas turėtų susiprasti ir nueiti, bet ne, prabyla apie kažkokias išmokas. Neva, nušienavęs pievą, gaus pinigų. Visiška nesąmonė – molingoje Dočio žemėje auga tik kiečiai ir eraičinai, niekas, pasėjęs pinigą, derliaus dar nesulaukė. Dočys – žmogus nesustabarėjusio proto, o šisyk – netgi blaivaus, taigi jo kvailinti nereikia.

Betgi yra, ponai gerbiamieji, pasauly žmonių, kurie įkyriai nori visus mokyti ir dedasi viską geriau žiną!..

Toks va Krizas – ir į ką gi jis panašus?.. Ogi į engėją ir nuobodą be jokio vidinio žavesio – vą į ką!.. Negi Dočys bus toks kvailas ir eis taisyti jam tvoros už tokį menką atlygį?.. Žmogus vos pyvo trilitriui teišteks!.. Absurdas!.. Be to, žinodamas Krizo būdą, gali būt tikras, kad vietoj užkandos gausi pamokslą ir paspringęs juo tris dienas kosėsi!.. O jei kelis statinius kreivai įkalsi ar vinis po balandas išmėtysi, tai negi toks surukėlis dvasios polėkį supras?.. Nesupras, nes yra iš molio nulipdytas ir pasaulin paleistas, ir per ilgą laiką pasidarė į kietą koklį panašus.

(Visa laimė, kad aš kai kur nagus prikišau – molio, tiesa, neturėjau, bet ir iš varliagyvių šis tas išeina. Jeigu kada gyvenime, ponai, sutiksite žmogų, kuris, kaltinamas politinio padorumo pažeidimu, išliks šaltas ir ramus kaip buožgalvis, galiu didžiuodamasis prisipažinti – tai mano kūrinys.)

Štai todėl ir nereikia lyginti, gerbiamieji, Krizo ir Dočio, baudžiavos ir rinkos ekonomikos, nes tai tas pats, kaip lyginti koklį su gyva, plakančia (tegu ir varlės!..) širdimi!.. Materiją su metafizika!.. Dievą su vel... atsiprašau, paspringau!..

Bet ir paspringęs rėksiu, kad ir vergiją, ponai, galima nuspalvinti idiliškomis spalvomis ir paversti poezija, ogi laisvę suprasti tiesiog kaip malonų atsitiktinumą!.. Dočio paveikslas tai patvirtintų – ak, su kokiu džiaugsmu jis lenktų nugarą laukuose ir su nesveiku jauduliu lauktų, kada ant jos nusileis Dikso botagas!.. Kaip godžiai gertų iš balos, kur vabalai visoki beigi varlės šokinėja!..

(Klasikas, beje, galėjo čia suklusti ir priartinti kūrinį prie šedevro, padarydamas balą iš pyvo ar brangvynio. Betgi jau tas kūrėjų užsispyrimas...)

Ponia, pasiimkite savo barškuolę – ji bando užsliuogti ant Mykolo kalavijo ir pasišildyti, o Mykolas labai aršus ir gali ją nuskriausti.

Neprieštarauk, Mykolai, aš tai žinau!..

Kas mane, pastvėręs už uodegos, iš Sodo išmetė?.. Taip drėbė, kad net žnektelėjau...

O dabar, kaip matot, jau ir ruduo, o Dočio, mažojo žmogaus, drama vis tęsiasi. Visą vasarą dirbęs, net rudenį pailsėti negali – Pimė, žmona, pristatė žirnių kulti. Tačiau Dočys nebūtų laisvas žmogus, jei negalėtų rinktis – užuot kūlęs žirnius, prikūlė pačią ir nuėjo į karčemą.

Ir nešokinėkit, pone prokurore, iš vietos, ir nenutraukinėkit manęs, nesgi noriu pasakyti, kad bet koks pasirinkimas gali būti ne tik malonus, bet ir skausmingas – Dočys ir pats į zūbus gavo, mat Pimė, pati Dočio, velnių priėdus kaip reta.

Visiškai pritarčiau psichiatrams (matau keletą paskutinėse eilėse), kad ruduo – depresijų metas, ir tik kvailys tokiu metu gali kelti vestuves. Taigi, jei taip elgiasi Krizas, visai nenuostabu. Lyg neaišku, kad svečiai, prigėrę brangvynio, susimuš, kad į puotą, smirdėdamas baisiai, Slunkius atkiūtins ir išvaikys visus subtilių aromatų mėgėjus, o paskum dar bobos ims nepadoriai dainuoti!..

Vajetau... bet ko gi aš čia graužiuos?.. Ko plaukus raunuos?.. Juk džiaugtis tuo turėčiau – mano tokia artistiška siela!..

Va tik Dočio man gaila – turi murksot karčemoj, į svodbą Krizo nekviestas ir dar Pimės sububinta nosim. Vienas kaip aš prieš pasaulio sutvėrimą!.. (Baisi situacija, net atsisėst nėra kur, tik tamsa ir vanduo.) Bet jeigu manot, kad klasikas nors kiek užjautė šitą dvasios galiūną,

labai apsiriksit – klasikui rūpi tik neiškulti žirniai. Užtat dar kartą visus susirinkusius perspėju, kad vadinti žmogų genijumi – neatsargu, nes aš tuoj pat jums įrodysiu, koks žmogus yra smulkmeniškas, ir tamistos galite apsijuokti su savo išankstiniais tvirtinimais. Genialumas, gerbiamieji, kartais stovi prieš jus, jis tiesiog lenda jums į akis, kaip kad ši barškuolė man į kišenę, bet jūs jo nepastebite, ir tai be galo liūdna!..

Taigi Dočys... ką Dočys?.. Užvožia Pimei, kuri atlėkusi prašo dovanoti už sububintą nosį, o kadangi Pimė – tikra moteris, o ne gyvenimo būdo žurnalas, tai atsikelia ir, užuot apsipylusi ašaromis, užsisako bokalą alaus. Tegu eina velniop tie žirniai, sako ji Dočiui, gyvenimo džiaugsmas yra svarbiau.

Visiškai sutinku su ja ir pažadu pasirūpinti žirniais. Ir visu kitu geru, kurį perleisite į mano dispoziciją. Tik nesugalvokite paskui keisti savo žodžių!.. Kad žirniai – svarbu, o gyvenimo džiaugsmas – nebe. Galiu užsirūstinti ir paleisti tamistas vėjais, netgi paskutinį lovį atimsiu. O tas daiktas, bent jau Dočiui, dabartės būtinas, nes kaipgi jį iš karčemos parvilksi, jei neįversi į lovį ir vaikų neįkinkysi?..

Šitas vaizdas man mielas ir primena laikus, kai valstiečiai pačiomis laukus ardavo, o aš dirbau vyriausiuoju prokuroru. Kiek mažai kaltės įrodymų tuomet reikėta!.. Kad dabartės šitaip... deja, dabartis palankesnė advokatūrai. Nieko nepadarysi. Bet aš tikiu, kad ateis toks laikas, kai visi advokatai taps tuo, kuo buvo anksčiau.

Tavo kalavijas, Mykolai, nuvirto ant šono su žlegesiu baisiausiu. Gal tu jam kokį dėklą nupirktum – kaip gitarai?.. Ir apskritai, kur tai matyta, kad prokuroras kalaviją nešiotųsi. Aiškus spaudimas kaltinamajam. Prašyčiau prisiekusiųjų į tai atsižvelgti.

Taigi Dočio byloje teliko žiema, tas rūstus metas, kai visą ermyderį balta giltinė nutildo, trapius kaklelius žiauriais gniaužtais užsmaugdama ir su pasitenkinimu plunksnas po vieną išpešiodama... jeigu jums nepatinka lyriška ir vaizdinga mano kalba, galiu viską dėstyti ir paprasčiau, tik reiškiu nuostabą dėl tokio kalbos jausmo nesupratimo, pone prokurore. Kas gi dar gali puošti tokio kuklaus advokato, kaip tamistų nuolankus tarnas, būtį, jeigu ne poetiškas kriminalinių kronikų išdėstymas?..

(Ir netaškykite manęs seilėmis, putotasai pabaisa iš pirmos eilės, – ką jūs nutuokiat apie poeziją!.. Galiu lažintis, kad nė vienos Baudžiamojo kodekso eilutės nesate perskaitęs!..)

Taigi Dočys... vargšas Dočys stovi miške su kirviu ir taikosi uosį nuleisti, o Pimės dvasia (pamiršau pasakyti, kad Pimę vilkai suėdė) kybo jam virš galvos ir graudena, kad šitaip elgtis netinka, mat miškas valstybinis. Visa laimė, kad Dočys jos negirdi, nes vėl užvožtų, o dvasias mušti jau kažkaip negražu ir prieš aną pasaulį gėda. Nors ką tu padarysi tokiai Pimei – gyva būdama, baimę kėlė, o kai vilkas ją suėdė, avele palaikęs, vos nenustipo nabagas nuo pilvo skausmų!..

Taigi, kaip sakiau, stovi Dočys kieme su šautuvu... ko jūs man trukdote, pone Mykolai, jei sakiau, kad su šautuvu, tai su šautuvu!.. Su kirviu jis miške stovėjo!.. Stypso mažasai žmogus, drebančiom rankom šauninką laiko, širdis pilna skausmo ir metafizinio nerimo!.. Jeigu klasikas sakė, kad mano ginamasis varną pietums nusišaut geidęs, tai, sakyčiau, galvoj negerai tam klasikui!.. Lyg nebūtų galėjęs Dočys kaip žmogus už kampo patykoti ir gražiuoju (įrėmęs šauninką į tarpuakį vėlyvam praeiviui) pietus užsidirbti!.. Kuriam gi galui Dočiui toks beprotiškas dar-

bas – šauti į dangų, uždegti kaimynų trobas ir leistis, kad Diksas su vakmistru išvežtų jį, anot klasiko, sūdyt?.. Kas čia per anachronizmas – žmonių sūdijimai kaži kadės uždrausti, kaip ir virimas aliejuje, kepimas ant grotelių ir kitos žmogėdriškos linksmybės!.. Neneigsiu, kad esu dirbęs su tokiomis bausmių sistemomis, betgi dabar, kai šitaip išsivysčiusios technologijos, virti žmogų aliejuje, sūdytą ar ne, tiesiog neadekvatu laikui!..

Taigi ne sūdyti Dočį reikia, o suteikti jam naują galimybę!.. Esu tikras, kad jisai antrąkart būtų protingesnis ir žinotų, ką šauti. O jei suteiksime ir trečią galimybę, tai, žiūrėk, nupiepęs būrpalaikis autoritetu gali pasidaryti.

Juk Dočys – ne Slunkius, kuris, konteinery besirausdams, apie bendrą katilą svajoja. Ką tu su tokiu pasyviu komunizmo gerbėju nuveiksi?.. Nieko. O va dėl Dočio tai aš turiu vilties. Jeigu ir neprivatizuos bendro katilo, tai bent riebesnius gabalus išsigraibys. Ir nebreiktų, klasikus skaitant, verkti beigi dejuoti nelaimingą personažą aptikus – tokių paprasčiausiai nebūtų.

Bet kad šitai įvyktų, ne klasikai turi pasistengti, kad ir kaip skaudu pripažinti, o aš, tamistų nuolankus tarnas, to paties klasiko nesyk rūsčiai apšauktas ir nepelnytai pravardžiuotas!.. Aš šioks, aš anoks, visur karaliauju, vis baisiaus piktųjų suveliu kudlą, su ragais margais vaidenuos persirijusių ponų pakajuos... Aš gi tik vargšas advokatas, kursai, linkėdams gero, pikta daro!.. Tai yra, darydams gera, pikto trokštu!.. Kad jį kur, susipainiojau. Ką tie klasikai iš manęs padarė!..

Taigi manyčiau, kad šitą Dočį turėtumėt į geras rankas atiduoti, jeigu nenorit, kad lietuvių literatūra liktų nelaiminga per amžius, o jos keistas kulinarinis paveldas ilgai keltų siaubą išsilavinusiam greito maisto vartotojui. (Žo-

džius apie liaudį, kuri tuoj ims ėsti žiurkes beigi pelėdas, reikėtų suprasti kaip klasinę neapykantą ir įžvelgti juose artėjančią atomazgą – atvirą kanibalizmą.)

Bet, kaip sakoma, teorija – sausa šaka, užtat ir greitai lūžta, ant tokios nepasikarsi... aš nesuprantu, ko tamista, pone Mykolai, šitaip nedraugiškai žvairuojat į mane, negi vėl griebsit už uodegos ir išdrėbsit lauk?.. Nepamirškite, kad mes – teismo salėje, ir jeigu jau ne teisininko kodeksas, tai bent astralinis etiketas šito neleistų. Prisiekusieji tokio grubumo jums nedovanotų, nes jie, kaip matau iš sujaudintų veidų, mano pusėje. Ponia su barškuole – irgi, ką bekalbėt apie psichiatrus paskutinėje eilėje ir vargšelį Dočį, kuris tiesiog plūsta dėkingumo ašaromis.

Nedėkokite man, mielasis, nebučiuokite rankų, dar apseilėsite, aš alergiškas seilėms ir ašaroms. Tiesiog laikykite mane savo geradariu ir valdovu, o įvardyti mane nebūtina. Juk aš, kaip minėjau, tik kuklus advokatas.

Todėl nesakau tamistai „sudie“ – sakau „iki“.

Ar girdėjote ką nors apie Dantę?.. Ne?.. Tik apie dantų skausmą?.. Na ir puiku.

Susitikęs su jumis *toje* vietoje, bent jau negirdėsiu citatų iš klasikos, kuri man jau mirtinai nusibodo.

PATAISOS

Svarbiausias iš visų menų mums yra kinas.

Vladimiras Iljičius Leninas

Kad kinas yra proletariato diktatūros įrankis, pajutau dar vaikystėje, žiūrėdamas filmą, sukurtą pagal A. Ostrovskio pjesę. Filmas vadinosi „Žiaurus romansas", ir jo pabaigoje, apsipylęs ašaromis, staiga pajutau nenumaldomą norą užmušti suvedžiotoją – Michalkovą dabitiškais ūsais. Tai, kad reikėtų skirti personažą nuo aktoriaus ir kiną nuo gyvenimo, rodėsi nieko verti mažmožiai, nes jausmai taigi nesikeičia. Ar tamsta, pavyzdžiui, esi tikras, kad pažiūrėjęs „Sibiro kirpėją" norėsi Michalkovą išbučiuoti?.. Abejoju. Bent jau aš – ne. Mano jausmai pastovūs.

O kadangi esu kino prodiuseris, tai šitoks jausmų pastovumas man labai praverčia. Ypač taisant scenarijus. O mūsų scenarijai neretai tokie, kad Iljičius ne tik tokių neskaitytų, bet lieptų autorių pastatyti prie sienos. Kadangi neturiu tokios galimybės, bandau įkrėsti scenaristui bent kiek sveikos nuovokos. Jei nepavyksta, liepiu daugiau jo neįleisti, o jei jis vėl įsibrauna ir atneša dar vieną genialų scenarijų, pasišaukiu Marloną ir liepiu jam pasirūpinti abiem – ir scenarijumi, ir scenaristu. Po šito paprastai niekas nebeįžengia pro duris. Nebent įvažiuoja, iškėlęs į viršų sugipsuotas kojas, aiškiai tikėdamasis sugraudinti. Tada atiduodu nelaimėlį Merilinai, o ji, patikėkit, tikrai paskutinė instancija – po jos į mano biurą nebeateina joks

bent trupinį sveiko proto turįs žmogus. (Nes Merilina jį išvaro iš proto.)

Prieš akis turiu porą pataisytų scenarijų, ir jeigu tamstos, žiūrėdami iš jų didingai, kaip Kleopatra iš kilimo, išsivysčiusį filmą, raudosite ir trokšite nudėti vieną iš herojų – žinokite, visa tai įvyko mano, pilkojo kardinolo... tai yra paprasto prodiuserio dėka.

Ir Iljičiaus žodžių nepamirškite. Proletariato epocha padovanojo mums tiek puikių aktorių ir režisierių!.. Ir Brežnevas, ir Griškevičius... ir tas nepamirštamas komikas, batu daužęs tribūną... kuo ne Čaplinas, nesvarbu, kad bato nesuvalgė!.. O jeigu nieko apie juos negirdėjote, tai vargu ar tamstos ką suprantate apie kiną.

Taigi pradedam pataisas.

ŽALIASIS LEOPARDAS

Patriotinis nuotykių filmas

Mentaliteto trūkumu ir nacionaline gėda vadinčiau tai, kad iki šiol niekaip neįstengiame sukurti lietuviško *blokbasterio.* Ogi tam sąlygos, sakyčiau, kuo puikiausios – siužetų nors vežimu vežk, žiūrovas laukia, o ir pinigų būtų. Vienas įtakingas politikas šnipštelėjo paaukosiąs pusę savo akcijų, kad tik galėtų suvaidinti kaukėtą smogiką, antrą iš kairės, automatu suvarpantį auką, trečią iš dešinės – toji auka turėtų būti panaši į dešiniųjų lyderį jei ne veidu, tai bent balsu ar manieromis. (Manieros, Marlonai, dalykas, panašus į elgesį prie kulkosvaidžio – vienas uždengs jį krūtine, kitas – servetėle. Kaip manai, kuris iš jų – socdemas, o kuris – konservatorius, a?..)

Tiesą pasakius, nors ir labai gerbiu tą įtakingą žmogų, bet pasiūlyti jam galiu tik šveicoriaus vaidmenį, ir tai abejodamas, mat nesu tikras, ar jis sugebės jį atlikti. Pavyzdžiui, imdamas arbatpinigius, ims klykti, išsigandęs keistos jų formos ir žvangesio – mat įpratęs banknotus gauti pundeliais, tvarkingai supakuotus.

Taigi politikų į *blokbasterių* kūrimą painioti nereikėtų. Norėčiau pasikviesti nebent Kalifornijos gubernatorių – įspūdingai atrodytų, kapodamas raudonarmiečius alebarda!.. – bet jis patenkintas dabartiniu savo vaidmeniu ir vargu ar sutiks.

Bet, šiaip ar taip, *blokbasterio* herojus turėtų būti kietas vyrukas – be sentimentų ir be smegenų. Pamatęs nacionalinius simbolius, turi išsitempti kaip mietą prarijęs, tik lūpų kampučiai išduotų vyrišką susijaudinimą. (Merilina, atsargiau!.. Aš ne apie *tai* šneku!..) Apskritai man labiausiai patiktų, o ir žiūrovai abejingi neliktų, jei herojus nacionalinį pasididžiavimą įsmeigtų, tarkim, kad ir Marso paviršiuje. (Aš kalbu apie vėliavą, Merilina!.. Patrauk šalin rankas!..) Bet kadangi ten dažniausiai buvoja amerikiečiai, o Mėnulyje – rusai, mūsų, ko gero, niekas nesuprastų. Iš tiesų, ko gi paprastam lietuviui reikia Marse?..

Dar labai svarbu istorijos ir dabarties sandūris. Pavyzdžiui, mūsų vyrukas gyvena medžiuose, apsitaisęs leopardų kailiais, ir iš ten medžioja savo priešus. Žaliasis leopardas, pasipriešinimo genijus!.. (Na, genijus, gal ir per smarkiai pasakyta. Ko murmi, Marlonai?.. Strėlės tau nepatinka?.. Tai negi aš jam turiu įduoti kulkosvaidį?.. Kaip jis tilps medyje?..)

Šiek tiek neaišku su tais priešais – kas jie tokie, po galais?.. Kryžiuočiai, o gal teroristai?.. O gal kokie snukio ir nagų ligos nešiotojai?.. Apie tai reikėtų gerai pagalvoti.

Viena aišku, kad tai turi būti tipai, kurių iškart imtum nekęsti. (Gal vis dėlto neatmeskime politikų, kaip tu manai, Merilina?..)

Taigi herojus keršytų (už ką, sugalvosime), paskui į akmeninę jo širdį švelniai pasibels meilė (nebarbenk, Merilina, į stalą), priešai pagrobs mylimąją, o herojus, plūsdamas kraujais, ją išvaduos. Ir kai ji pasilenks ir paklaus jo, faktiškai nebegyvo: „Ar gerai jautiesi?" – herojus neleis sau prabangos tauzyti apie sulaužytus šonkaulius, išmuštus dantis ir nukirstą ausį, nes ir žiūrovui tai neįdomu, nebent jis būtų medicinos studentas. Herojus atsakys: TAIP!.. Ir, aišku, atsikels, nes po tokių žodžių nieko daugiau nebelieka.

Tačiau svarbiausia – suteikti filmui vietinį koloritą ir autentiškus akcentus. Tada visi patirsime atpažinimo jaudulį ir susitapatinimo džiaugsmą. Pavyzdžiui, herojaus mylimąją snukio ir nagų teroristai pagrobia miškelyje, kur jūs vedžiojate savo šuniuką. Esu tikras, kad po to nebevedžiosite. Arba – dantis herojui išmuša prie ligoninės tvoros, pro kurią tamsta eini į parduotuvę, ir tamsta kaskart instinktyviai krūptelsi, pamatęs žolėje blizgantį daiktą – o gal auksinis?..

Aišku, viskas baigtųsi gerai. Du juodi siluetai raudono saulėlydžio fone ir nervus atpalaiduojanti mankšta... (tfu, kad jį kur, muzika!.. Merilina!..). Kitaip ir būti negali, nes šiuolaikinis kinas – satisfakcijos menas. Įsivaizduokit, jei būčiau palikęs nevėkšlos scenaristo pabaigą – herojus numiršta, ant jo kapo šoka priešai, o mylimoji apsikrečia snukio liga ir išprotėja. Visuomenė, tokias pabaigas žiūrėdama, taptų morališkai pažeidžiama, o teisingumo jausmas – nevaldomas. Visi tik ir ieškotų, kaip sugrąžinti teisingumą ir įvesti tvarką, kad niekas netryptų herojų kapų. Visuomenėje įsivyrautų suirutė!..

O jūs man dar sakote, kad tikrasis vyriškumas yra... Marlonai, būk geras, paimk iš spintelės vatos ir chloroformo (dar liko, kai išnešei paskutinį scenaristą) ir užkimšk burną Merilinai.

Jai, ko gero, šovė į galvą, kad aš atliksiu pagrindinį vaidmenį.

GELEŽINIO VILKO PRAKEIKSMAS

Fantastinis siaubo filmas

Misticizmo mums, kaip tautai, netrūksta. Tik jis kartais labai keistas. Visi šventai tikime, kad kilome iš kelmų ir medžių (pasižiūrėkit į Seimo narius – kai kurie šaknis į kėdes įleidę), tik neprisipažįstam, gėdijamės europiečių. Mat šie linkę manyti, kad visa kultūra kilo iš primatų, kurie išlipo iš medžių ir atsistojo ant dviejų kojų. (Dabar supranti, Marlonai, kodėl aš nemėgstu kultūros. Kam man Džokonda, jeigu ją nutapė beždžionė?.. A?.. O tu, Merilina?.. Ar moki tapyti?.. Nesistebiu, kad ne. Pernelyg dažnai vaikštai į zoologijos sodą ir šeri savo giminaičius bananais. Tapyba tau rūpės!..)

Štai todėl reikia kurti filmus ne apie gyvybės kilmę, o apie gyvybės formas. Kad patriotiniai jausmai nebūtų užgauti, paleiskime per Lietuvą ne King Kongą ar Godzilą, o, tarkim, geležinį vilką. Eitų staugdamas ir viską niokodamas!.. Tik kad klimatas mūsų netikęs – surūdys kaipmat. O juk didingai skambėtų – fantastinis trileris „Geležinio vilko prakeiksmas"!.. Su juo tikrai išgarsėtume pasauly!.. Čia jums ne kokios knygų mugės, kur svarbiausias asmuo – rašytojas. Čia aš būčiau svarbiausias.

Juk tik mano dėka matome pasaulį tokį, koks jis yra – su požemių dinozaurais, ėdančiais Kinijos šachtininkus,

ateiviais, atliekančiais eksperimentus su amerikiečiais (ir ko jie nemeta to beviltiško darbo!..), ir mūsų valdininkais, kurie, pakirdę vidurnakty savo nelegaliai suręstose pilaitėse ant marių kranto, pavirsta vilkolakiais bei vampyrais ir traukia siurbti mokesčių mokėtojų kraujo. Užtat paskui atrodo tokie sotūs ir abejingi, ir tik iltinius dantis iškiša, kai nukraujavęs žmogelis atveria kabineto duris, ieškodamas teisingumo.

Jeigu menas ir gali apeliuoti į visuotinį teisingumą, tai tik sukurdamas pabaisą, kuri eitų, šluodama viską iš eilės – ir pilis prie marių, ir lūšnas Šnipiškėse. (Gaisrai, Merilina, yra vietinio pobūdžio reikalas, susijęs su verslo interesais, o mes kalbame apie ontologinius dalykus!.. Ne onkologinius, Marlonai!.. Pasižiūrėkit, kaip jūs atrodot!.. Vėplos!.. Susikiškit uodegas į kelnes!..) Ir juokinga būtų, jei koks komiteto pirmininkas ar partijos vadas bandytų pabaisą papirkti arba išmesti iš frakcijos: geležinis vilkas imtų ir nukąstų jam galvą, sukeldamas pirmininko advokatų pasipiktinimą (nepamirškime, kad tai filmas, be to, fantastinis!..). Jie, vargšeliai, taip susipainioja savo teisinėse kolizijose, kad nesuvokia, jog geležiniam vilkui į kolizijas nusispjaut. Visuotinio teisingumo jausmas – klaiki pabaisa, kuri naikina viską, ką tik pasiekia. Galite mesti jai į nasrus ką norite – Bibliją, Nostradamo pranašystes, Baudžiamąjį kodeksą – tai jos nesustabdys. Tai galiu tik aš, kuklus prodiuseris. Neduosiu pinigų tolesniam filmavimui – ir visuotinis teisingumas nebus įvykdytas.

O jūs dar stebitės, kodėl Iljičius sakė, kad kinas – svarbiausias iš visų menų!..

MEILĖ NEPALIEKA NIEKO

Melodrama

Po to, kai „Titanikas“ nugrimzdo į Atlanto gelmes ir nusinešė su savimi Di Kapriją, meilės istorijų poreikis tapo toks nebevaldomas, kad net tualete negali būti ramus. O jei nugarmėsi su visu unitazu į šniokščiančią kloaką, ir kas gi tave išgelbės, jei esi tik paprastas žmogelis užkietėjusiais viduriais?.. (Ką, Marlonai?.. Ir tu?.. *Alakso* nebandei?..)

Visa mūsų realybė persmelkta pragaištingos meilės nuojautos. Dažnai per žinias girdžiu, kaip moterys pjausto vyrams įvairias kūno dalis – tai ausis, tai ką kita, – o kai kurios net suvalgo!.. Net van Gogui (egzistuoja tokia hipotezė) ausį nupjovusi moteris. Sakoma, kad iš meilės. Štai kodėl aš iš karto palieku moterį, vos ji prisipažįsta mane įsimylėjusi. Nenoriu likti be ausų. (Netaukšk, Merilina, man niekų apie nesavanaudišką meilę!.. Tokios nebūna!..) Moterį reikia pamaitinti, aprengti, nusivesti į cirką, bet leisti jai įsimylėti – pavojinga. O dar baisiau, kai įsimyli kelios. Tuomet gali būti tikras, kad kada nors jos tave sudraskys į gabaliukus ir išsidalins. (Beje, vakar mačiau, kaip iš tavo rankinuko, Merilina, iškrito ausis. Didelė tokia, šeriuota... Marlonai, nagi atsisuk!.. Ačiū Dievui, taviškės sveikos!..)

Štai todėl nemėgstu filmų apie meilę ir nekenčiu epitetų „kiškuti“, „paukštuti“ etc. – skamba ne tik kvailai, bet ir žmogėdriškai!.. Prieš metus kūrėm tokią ašaringą melodramą: vos pagrindinio vaidmens atlikėja ėmė burkuoti savo partneriui „balandėli“, „žvirbleli“, tai po trijų dienų aptikom ją rekvizito sandėly besilaižančią, o iš Luiso Garsijos teliko plunksnos ir pūkai (turiu galvoj jo skrybėlę, mat vaidino bajorą). Aktorė teigė, kad ji nieko nesuėdė, tik įsijautė į vaidmenį, bet ar tai ne tas pats?..

(Klausyk, Merilina!.. Ar tu, šnekant tarp mūsų, nesi surijusi kokio scenaristo?.. Kažkas kelis kartus skambino dėl dingusių žmonių. O valytoja rekvizito sandėly vis randa neužpajamuotų vyriškų batų.)

Taigi jei jau kurčiau melodramą, tai *motto* būtų toks – meilės jausmas puošia gyvenimą, bet kuriam galui mylėti tik moteris?.. Juolab kai jos tokios agresyvios ir nepasitenkina, kol nesuėda vyro su plaukais ir nagais. Regiu pagrindinį herojų – intelektualą politiką (Merilina, tarp šių žodžių nereikia dėti jungtuko „ir"), iš aukšto apžvelgiantį savo mylimąją (turiu galvoj Tėvynę, Marlonai, o ne blondinę po funikulierium!..). Ir nors opozicija rengia sąmokslą po sąmokslo (nunuodija šunį, nugriauna tvorą, perveda į sąskaitą nešvarius pinigus ir įkiša į palto kišenę masonų gildijos abonementą), politikas nenustoja mylėti Tėvynės, nors toji iš jo šito ir nereikalauja. Ir ne Tėvynė, o politikas pamažėle sugraužia savo meilės objektą, kaip kandis siūlų kamuolį, kad galėtų reinkarnuotis ir į anapusybę nuplasnoti puošniu drugeliu!..

(Neverk, Marlonai!.. Aš ir pats jau verkiu!.. Nesriūbauk!.. Ir nesakyk, kur buvo tavo akys anksčiau!..)

Akys?.. Kieno akys?.. Tavo?.. Ir ką tu turi omeny, sakydamas „anksčiau"?.. Ir ko ta Merilina klastingai vaiposi?.. Sakai, kad imčiau tau už ausies... kuriam galui, tu gi ne pirmokas!.. Bet jeigu jau prašai... Jėzau, ausis liko mano rankoje!.. Sakai, dirbtinė?.. Tai kurgi tikroji?.. Tikroji... tikro...

Čia pataisos nutrūksta, ir nei apie kilnųjį prodiuserį, nei apie jo kolegas mes nebesužinosime nieko.

Gal ir gerai, kad nieko. Viską šiais laikais žino tik idiotai ir politikai. Paprastas žmogus tegali juos užjausti, nes žinojimas – sunki našta.

Kur kas geriau – tikėti. Tikėjimas – nekvestionuojamas. Ypač tada, kai kalba eina apie svarbiausią iš menų – kiną.

AGENTO VYGANDO LITERATŪROS PAMOKOS

Koks skirtumas, FTB ar STT!.. Svarbiausia –
tarnauti žmogiškumui, koks jis bebūtų.

Moralinis agento kodeksas

Byla – metafizinė substancija, panaši į sielą, apleidusią kūną, todėl nenustebkite, biuro spintoje vietoj ataskaitų radę tik truputį kandžių.

Iš agento Vygando pranešimo

Pagrojęs klarnetu savo mėgstamą Rimskio-Korsakovo „Kamanės skridimą", agentas Vygandas trumpam susimąstė, ar kartais nebus praradęs gyvenimo tikslo: juk muzika – tai ne archyvams pasmerktos bylos!.. Būtų sau grojęs kokiame orkestrėlyje, užuot X failus tyręs... Jau buvo bekeliąs klarnetą prie lūpų, beišpučiąs liūdną trelę, bet prisiminė vieną gūdų atvejį iš muzikantų gyvenimo – despotas dirigentas mirtinai nukankino pirmąjį smuiką. Jo griaučiai buvo rasti kontraboso futliare filharmonijos rūsy. (Kontraboso likimas iki šiol nežinomas.)

Prisiminęs atitraukė klarnetą nuo lūpų ir padėjo į spintą. Visai netroško, kad jis pavirstų griaučiais.

„Ne, – pagalvojo agentas Vygandas. – Menininku būti negalėčiau. Esu pernelyg blaivaus proto. Kai tik mane apima kažkas panašaus į įkvėpimą, į duris mandagiai pasibeldžia logika ir viską sustato į savo vietas."

Į duris pabeldė.

– Prašom!.. – tarė agentas Vygandas.

Įėjo panelė Hadson.

Pasiteiravo, ar ponas nenorįs kavos (agentas Vygandas sausai atsakė: „Ne!"), paėmė stiklinę su vakarykšte arbata, paliejo kaktusą, reikliai nužvelgė savo atspindį poliruotos spintos paviršiuje, pasipudravo nosį ir išėjo.

„Na štai, – pagarbiai pagalvojo agentas Vygandas. – Viskas savo vietose. O jei panelė Hadson turėtų daugiau grakštumo ir po jos kojomis lyg po mamutų banda nedundėtų grindys... ji galėtų būti netgi mūza!.."

Suskambo telefonas.

– Klausau!.. – taisyklingai atsiliepė agentas Vygandas.

Kadaise jis laikė kalbos kultūros įskaitą pas profesorių Žirnėną, ir nuo to laiko nepakentė jokių „alio", „jo", „aš prie laido" ir panašiai. Be to, posakyje „aš prie laido" slypėjo niūri dviprasmybė, susijusi su prasta izoliacija, netvarkingais kištukiniais lizdais ir ponu Bikfordu.

Bet agentas Nakvišius, kuris apie kalbos kultūrą nebuvo nė girdėjęs, o kultūra apskritai jam reiškė vien įprotį naudotis servetėlėmis, siaubinga greitakalbe išrėžė:

– Šefas, savo namuose rastas lavonas!.. Dokumentai sako, kad anas yra toks ir anoks, bet išoriniai duomenys nesutampa.

Agentas Vygandas susiraukęs padėjo ragelį.

– Vykstu!.. – ištarė rūsčiai. Juto, kad Nakvišius kažko nepasakė. Kažkas, baisesnis nei netaisyklingi kirčiai, slypėjo jo skubiame tarškesy.

Nuojauta agento neapgavo.

Lavonas, prie kurio stovėjo nustebęs ir pasipiktinęs apylinkės inspektorius ir pakaušį kasėsi ekspertas, buvo

žinomas žmogus, bet atrodė taip, tarsi būtų vaidinęs filme apie zombius ir pamiršęs nusivalyti grimą.

Agentas Vygandas netgi suabejojo, ar čia tikrai Operos Abonementas, jautrus politikas ir labdaringų organizacijų siela, visų partijų taikytojas ir valdančiosios koalicijos draugas, už tikrąsias vertybes atiduodantis viską ir tiesiog spinduliuojantis meilę žmonijai.

Jis taip mėgo operą, kad visuomet pirkdavo abonementą į spektaklius ir per Dž. Verdžio *Nabuką,* atsistojęs ložėje, giedodavo kartu su vergų choru.

Dabar gulėjo išdrikęs, korupcijos apgraužtu veidu, padengtas demagogijos grybelio. Iš kišenių kyšojo pašvinkę kyšiai, o per krūtinę ropojo kažkoks gremėzdiškas parazitas, panašus į Rubiko kubą.

– Štai, matot, – ekspertas su replėmis laikė vieną Abonemento ausį. – Kokia didelė ir plaukuota!.. Atlėpusi kaip kopūstlapis, pridygusi avižų. O kita ausis (niekaip nepajėgiau jos nurauti) – perpus mažesnė, švari ir net su auskaru. Matyt, viena skirta slaptiems pokalbiams, kita – iškilmingoms kalboms klausytis.

Jis patampė didžiąją ausį dviem pirštais ir mąsliai tarė:

– Aš manau, kad tai paranormalu. Žmogus, sudurstytas iš morgo atliekų. X failai!.. Serialas!..

– Tamsta per daug žiūri televizorių, – atšovė agentas Vygandas. – Aš sakyčiau, kad tai klasikinis literatūrinis atvejis. Negi tamsta nesate skaitęs klasikos?.. Pavyzdžiui, Herberto Velso *Daktaro Moro salos?..*

Ekspertas paraudo. Matyt, neskaitė.

– O ką jūs manote, pone inspektoriau?.. – mandagiai paklausė ponas Vygandas.

Inspektorius, kuris tesugebėdavo išvardinti vos tris planetas, skriejančias aplink saulę ir manė, kad *Courvoisier* – prancūziškas keiksmažodis, buvo neišsimiegojęs, pagiringas ir piktas.

– Menininkų išmonės!.. – karktelėjo rūsčiai.

Inspektorius labai nemėgo šito žmonių porūšio, kuris neaiškų ir nelogišką pasaulį paversdavo dar didesne abrakadabra. Užtat nei agentas Vygandas, nei ekspertas jo neklausė, kas yra visa tai, ką inspektorius mato, – serialas ar literatūra. Inspektorius vis tiek nieko nebūtų supratęs, tik be reikalo susinervinęs.

Agentas Nakvišius pro duris stumte įstūmė aukštą ir stambų barzdylą juoda berete ir ryškiai raudona kaklajuoste.

– Šitas, – Nakvišius nusibraukė prakaitą nuo kaktos, – prisipažįsta matęs Abonementą gyvą.

– Taip!.. – nesigynė barzdyla. – Aš tapiau jo portretą!..

Jis pasižiūrėjo į lavoną ir su užuojauta tarė:

– Vargšelis!.. Kas jis toks?..

– Taigi Abonementas!.. – piktdžiugiškai tarė Nakvišius. – Tas, kurį jūs matėte gyvą!..

Dailininkas pakratė galvą.

– Aš jį mačiau, – lėtai ištarė, – prieš dešimtį metų. Tada tapiau jo portretą. Ir patikėkit, šis negyvėlis nė per nago juodymą į Abonementą nepanašus. O jeigu čia jis, tai negalėjo per dešimtmetį taip baisiai pasikeisti.

Agentas Vygandas linktelėjo. Kažkas ėmė aiškėti – kažkas klaikaus pasąmonės ūkuos. Jis prisiminė literatūros pamokas ir kuoktelėjusią mokytoją, ateidavusią į pamokas su pincetu. Ir jeigu mokinys nežinodavo, kas kankinasi penktame Dantės „Pragaro" rate, pritykinusi išpešdavo plaukelį iš antakio arba nosies.

– Paistalai! – tarė inspektorius. – Paimk lavono pirštų atspaudus ir einam išgerti, – liepė ekspertui.

– Kas iš to?.. – gūžtelėjo pečiais šis. – Juk visi jo pirštai skirtingi.

Inspektorius supyko.

– Tavo išmonė!.. – sukriokė, atsisukęs į barzdylą.

Šis nespėjo nė išsižioti, kai pro duris įsiveržė rudaplaukė dama liepsnojančiomis akimis ir trenkė inspektoriui per galvą sidabrinės spalvos rankinuku. O tai, kad inspektorius iškart susmuko, vertė įtarti, kad rankinukas ne pasiūtas, o iškaltas iš sidabro.

– Kas jūs?!..– sukliko Nakvišius. – Žmona?!.. Sekretorė?!.. Meilužė?!..

– Kieno, ar jo?... – nužvelgusi gulintį kaip pakirstas medis inspektorių, prunkštelėjo dama. – Aišku, kad ne!.. Aš – mūza.

Apdovanojusi šypsena agentą Vygandą, pridūrė:

– Nepakenčiu, jei kas nors skriaudžia mano frakcijos narius. O šitam, – tarė, žvilgtelėjusi į lavoną, – taip ir reikia. Norėjo nuo maestro, – lipšniai pažvelgė į dailininką, – užmokestį nusukti. Dešimt metų galvojau, ar man jį pribaigti, ar ne. O kai nusprendžiu pribaigti ir ateinu, darbas jau padarytas. Ir gerai – nereiks rankų teptis. Juk matote, koks jis apipelijęs!..

Pasiuntė bučinį barzdylai, pamosavo rankinuku – net oras sušvilpė – ir išplaukė. Agentas Vygandas dar spėjo pastebėti, kad ji be liemenėlės, o ant dešiniojo skruosto tupi ispaniška muselė.

Ekspertui su Nakvišium neliko nieko kito, kaip nunešti inspektorių į artimiausią barą.

Agentas Vygandas įsmeigė akis į dailininką. Tiesa slypėjo kažkur anapus. Reikėjo pasitelkti logiką.

Ir čia sučirškė jo mobilusis.

– Panelė Hadson?.. – agentas Vygandas jau žinojo, kas skambina. – Ir ką jūs pasakysit?..

– Jūs netoli mįslės įminimo, – sukuždėjo panelė Hadson sotaus krokodilo balsu. – Gerai, kad prisiminėt literatūros pamokas. Jums betrūksta prisiminti, kada mokytoja su pincetu išrovė jums nosiaplaukį.

Ji patylėjo.

– Ne Herbertą Velsą nagrinėjant!.. – tarė nuožmiai. – Toli gražu!..

Agentas Vygandas nutirpo iš siaubo.

– Vaildas, – tarė išdžiūvusia burna. – *Doriano Grėjaus portretas!..*

Prisiminė išrautą plaukelį ir pridūrė:

– Baisiai skaudėjo.

Panelė Hadson šaltai sukrizeno – tai reiškė, kad agentas Vygandas pataikė, – ir padėjo ragelį.

Agentas įsmeigė akis į barzdylą.

– Ar tebeturite portretą, kurį tapėte prieš dešimt metų?.. – paklausė dusliai.

– Taip, – atsakė dailininkas.

– Eime!.. – pašoko agentas.

Jis jau viską žinojo. Bereikėjo paskutinio akcento. Literatūrinio.

Ir štai – nuo portreto nukrenta uždanga, ir prieš akis sušvinta tikrasis Operos Abonemento veidas. Skaistus, tyras, spindintis, nepaliestas finansinės erozijos, demagogijos grybelio, baisios konformizmo dedervinės ir intereso dantų. Toks, koks buvo prieš daugelį metų, kai pirmąkart į rankas paėmė kyšį ir paskui tris dienas verkė, graužiamas sąžinės.

Dailininkas apstulbęs pakratė galvą.

– Dieve!.. – ištarė. –Tapiau jį, kai Abonementas dar buvo jaunas ir Operos nelankė... Kas gi jį nužudė?.. Kas jį taip permainė?..

– Sąžinė, – liūdnai atsakė agentas. – Suprantu, kad tai neįtikima, bet taip jau yra. Čia mes matome šviesųjį Abonementą, o ten guli tamsusis. Sakyčiau, kad daugiau paralelių su Stivensonu, o ne su Vaildu. Kaip jums atrodo, ar daktaro Džekilio ir misterio Haido istorija tiktų pasaulį šitaip palikusiam politikui?..

Dailininkas nieko neatsakė – tik pasižiūrėjo į savo kūrinį, sudrebėjo visas ir išbėgo pro duris, palikęs agentą vieną.

Šis išsitraukė *LM One* ir elegantiškai užsirūkė.

– Taip, – tarė sau.

Ir mintyse pridūrė: „Visgi literatūra – galinga jėga. Tai kiekvieno save gerbiančio agento pradžiamokslis. Jei šią bylą tirtų apylinkės inspektorius, ką jis, serialų vergas, sugebėtų padaryti?.. Uždarytų į areštinę mūzą, apkaltinęs žmogžudyste. Ir tiek".

Jis ne be jaudulio prisiminė rudaplaukę damą ir kiek apniuko, pagalvojęs apie panelę Hadson.

„Būtų gerai, jeigu logika su įkvėpimu kartais susikeistų vietomis, – svajingai pamanė. – Bet jei nei iš šio, nei iš to gausiu su rankinuku per galvą?.. Mūzos – tokios nenuspėjamos... Ir jeigu kavą turėsiu pats virtis?.."

Atsiduso, numetė cigaretę ir nudūlino į biurą, pasikišęs portretą po pažasčia.

Užrašys ant jo: „Klasikiniai literatūriniai nusikaltimai" ir padės į spintą kandims sukapoti.

TURINYS

Šerelytė, Renata
Še72 Laukiniai mėnesiai: [eseistika]/Renata Šerelytė. – Vilnius: Alma littera, 2006. – 160 p.

ISBN 9955-24-121-7

Žinomos lietuvių rašytojos eseistika, sujungianti praeitį ir dabartį, kartais pereinanti į kandžią satyrą, nestokojanti šmaikštaus humoro.

UDK 888.2-4

Renata Šerelytė
LAUKINIAI MĖNESIAI
Esė

Redaktorė *Bronė Balčienė*
Viršelio dailininkė *Jūratė Šatūnienė*
Viršelyje panaudotos nuotraukos iš asmeninio autorės archyvo
Maketavo *Zita Pikturnienė*

Tiražas 2000 egz.
Išleido leidykla „Alma littera", A. Juozapavičiaus g. 6/2, 09310 Vilnius
Interneto svetainė: http://www.almalittera.lt
Spaudė AB spaustuvė „Spindulys", Gedimino g. 10, 44318 Kaunas
Interneto svetainė: http://www.spindulys.lt

RENATA ŠERELYTĖ (g. 1970) – šiuolaikinė lietuvių prozininkė, poetė, dramaturgė, literatūros kritikė.

Jau išleista:

ŽUVIES DARINĖJIMAS, 1995
Novelių rinktinė

JUNDOS LEMTIS, 1997
Apysaka vaikams
Š. Marčiulionio premija už geriausią 1997 lietuvių autoriaus knygą vaikams

PRAKEIKTAS KARDAS, 1997
Apysaka vaikams

BALANDŲ RATAS, 1997
Novelių rinktinė

LEDYNMEČIO ŽVAIGŽDĖS, 1999
Romanas
Žemaitės premija, 2000

ŽVAKELĖ ŠV. PRANCIŠKUI, 1999
Pjesė

ĖRIUKAS PO BAOBABU, ARBA MEGZTINIS SU UODEGA, 2000
Eilėraščiai vaikams

O JI TEPASAKĖ MIAU, 2001
Novelių rinktinė

ŠIKPUODIS, 2001
Pjesė

STOGLANGIS, 2001
Pjesė
II vieta Atviros Lietuvos Fondo paskelbtame pjesių, skirtų vaikų ir paauglių teatrui, konkurse

VARDAS TAMSOJE, 2004
Romanas

Rašytoja taip pat apdovanota A. Vaičiulaičio premija už novelistiką, išspausdintą literatūros mėnraštyje

Tai buvo laikas, kurį neretas pilietis prisimena su nostalgija.
Mat viską, net tualetinio popieriaus trūkumą, galima buvo paaiškinti klasių kova (tik kapitalistui jo reikia, o komunistui gana ir „Tiesos“!..).
Kūjis ir pjautuvas garbingai atstovavo atsilikusiam žemės ūkiui, o biblinis posakis „daug pašauktų, mažai išrinktų“ – nomenklatūrininko garbės kodeksui. Nuo moralinio komunizmo statytojo kodekso jis skyrėsi tuo, kad statytojas vargo statybose, o išrinktasis apsipirkdavo specparduotuvėse.
Dabar, kai tualetinio popieriaus per akis ir seni TSRS istorijos vadovėliai paskelbti negaliojančiais, koks baisus ir nesuprantamas atrodo pasaulis!..
Globalėjantis, besitechnologizuojantis...
Bet nenusiminkite, a n o laiko žmonės!..
Pažvelkite į dabartį ir pamatysite: statytojai – tebestato, o išrinktieji – ir apsiperka, ir šunis vežioja.
Ir šviesi ateitis niekur nedingo – vis dar mūsų laukia.
Ar to neužtenka, kad pasijustum s a v o laike?..

Renata Šerelytė

ISBN 9955-24-121-7
9 789955 241218